МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ім. В.Г.КОРОЛЕНКА

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ім. В.Г.КОРОЛЕНКА. ПОДІЇ, ФАКТИ

Довідник

Частина І
1886–1943

Харків 2006

УДК 027.081 (477)
ББК 78.33 (4 Укр.)
Х 21

Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г.Короленка. Події, факти: Довідник. Частина І (1886 – 1943) / Харк. держ. наук. б-ка ім. В.Г.Короленка; Укладачі: Г.М.Єрофєєва, Л.М.Багрянцева; Редкол.: Л.П.Незнамова та ін. – Х., 2006. – 132 с.

У довіднику за хронологією подій подано інформацію про створення і розвиток Харківської державної наукової бібліотеки ім. В.Г.Короленка. У першій частині містяться факти про діяльність книгозбірні в 1886 – 1943 роках.

Видання адресоване фахівцям бібліотечної справи, викладачам та студентам вузів і училищ культури, аспірантам, усім, хто цікавиться історією бібліотек України.

Укладачі: *Ганна Михайлівна Єрофєєва*
Людмила Михайлівна Багрянцева

Редакційна колегія:
Л.П.Незнамова, заслужений працівник культури України
В.В.Мірошникова
Л.М.Багрянцева
О.П.Куніч
І.Я.Лосієвський, доктор філологічних наук
В.О.Ярошик, заслужений працівник культури України

ПЕРЕДМОВА

У довіднику висвітлюється історичний шлях Харківської державної наукової бібліотеки ім.В.Г.Короленка. Створена прогресивною інтелігенцією міста в 1886 році як Харківська грмадська бібліотека, вона неодноразово змінювала назву, але ніколи не зраждувала своєму призначенню – бути доступною і потрібною всім громадянам міста. Саме тому, хоча основний наголос в обслуговуванні читачів робиться на задоволення інформаційних потреб науковців і фахівців, ХДНБ ім.В.Г.Короленка має універсальний фонд і обслуговує всі групи користувачів.

У наші часи – це одна з найбільших книгозбірень України, відомий науковий та культурно-просвітницький заклад. Його історія і сьогодення розкриваються в численних публікаціях. Проте цей хронологічний довідник вводить до наукового обігу нові, невідомі або маловідомі факти, які досить ґрунтовно, з історичною достовірністю розкривають різні напрямки діяльності бібліотеки. Розташовані вони за хронологією подій.

Довідник планується видати в чотирьох частинах. Перша частина – підготовлена до 120-річчя з дня заснування ХДНБ ім.В.Г.Короленка – присвячена подіям, які відбувалися з 1883 по серпень 1943 року, коли Харків було звільнено від німецько-фашистських загарбників. У наступних двох частинах міститимуться відомості про події, які відбувалися у 1943 – 1980 роках та у 1981 – 2001 роках. Кожна з трьох частин починається з розгорнутої історичної довідки, складеної за матеріалами наукового дослідження „Історія ХДНБ ім.В.Г.Короленка”, розробка якого почалася до 100-річного ювілею книгозбірні, та інших публікацій, зокрема робіт Д.І.Багалія.

Четверта частина довідника міститиме бібліографічні описи джерел, з яких взято наведені факти, та допоміжні покажчики. Події, які відбувалися після 2001 року, висвітлюватися не будуть, адже в 1999 році було започатковано інформаційний бюлетень „Хроніка Харківської державної наукової бібліотеки ім.В.Г.Короленка”, який повно і об’єктивно відображає сьогодення книгозбірні.

ІСТОРИЧНА ДОВІДКА

На початку XIX ст. у Харкові існували кілька бібліотек, створені при навчальних закладах, зокрема бібліотека Харківського університету та бібліотеки громадських установ. Проте вони не могли задовольнити потреби населення в читанні через те, що були або недоступні для нього, або мали недостатні фонди. У місті в той час діяли чотири приватні бібліотеки з кабінетами для читання, але вони також не задовольняли існуючий попит, адже були платними.

У 1833 році в Харкові була організована Міська публічна бібліотека. У її створенні брали активну участь засновник Харківського університету В.Н.Каразін, відомий український письменник Г.Ф.Квітка-Основ'яненко та інші. Але для фонду бібліотеки, який був зібраний на пожертвування прогресивної інтелігенції, не знайшлося постійного приміщення і врешті-решт він був просто звалений на подвір'ї Дворянських зборів і загинув.

З часом потреба харків'ян у читанні зростала, і передова громадськість була сповнена рішучості організувати в Харкові громадську бібліотеку. Перші практичні кроки до цього зробив Олексій Опанасович Гурський. У 1883 році він запропонував невеличкому гуртку осіб, які співчували цій справі, скористатися статутом однієї з провінційних громадських бібліотек. Було вирішено взяти за основу статут Чернігівської бібліотеки. 16 червня 1884 року проект статуту Харківської громадської бібліотеки був відісланий до Петербурга і затверджений міністром внутрішніх справ. О.О.Гурський поширював думку про необхідність для Харкова громадської бібліотеки. Його начерк у газеті "Харьковские губернские ведомости" мав наслідки: редакційна стаття ознайомила публіку зі статутами громадських бібліотек, які в той час діяли в кількох містах Росії.

Згодом у цій газеті з'явилася стаття професора Харківського університету О.І.Кирпичникова про громадські бібліотеки в Західній Європі, зокрема про порядки, встановлені в Берлінській бібліотеці. Розповсюдження ідеї створення громадської бібліотеки через засоби масової інформації привернуло до неї харківське суспільство на чолі з Начальником губернії бароном О.О.Ікскулем фон Гільденбандтом.

Харків'яни відгукувалися на газетні публікації і дарували книжки. Перші подарунки надійшли від доктора В.А.Франковського та професора Г.М.Цехановецького.

Перші збори членів-засновників бібліотеки відбулися 16 вересня 1885 року, а 28 вересня – перші загальні збори, на які з'явилося 74 особи. Протоколом цих зборів і починається історія Харківської громадської бібліотеки (ХГБ), нині Харківської державної наукової бібліотеки ім. В.Г.Короленка. Наступні збори відбулися 4 червня 1886 року. До цього часу правління підготувало ґрунтовну доповідь про напрямки діяльності книгозбірні.

У ХГБ були організовані платний абонемент та безкоштовний кабінет для читання. Засновники вважали принцип безплатності в кабінеті для читання особливо важливим. Для забезпечення додержання цього принципу в майбутньому до параграфу статуту додали примітку про неможливість його зміни загальними зборами. Це був передбачливий крок, тому що під час фінансової скрути порушувалося питання про введення плати в кабінеті для читання, але, на щастя, за статутом цього не можна було зробити. Як основне було прийняте правило не видавати додому рідкісні і дорогі книги, а надавати їх у користування виключно в кабінеті для читання.

Літо 1886 року було присвячене підготовчим роботам. Були придбані найбільш необхідні книги, передплачені періодичні видання, надруковано "Первый каталог Харьковской

общественной библиотеки". Це була невеличка книжечка, в якій у систематичному порядку представлено 1410 книг, тобто майже весь початковий фонд ХГБ.

Урочисте освячення ХГБ, яке відбулося 26 вересня (8 жовтня за новим стилем) 1886 року, було досить скромним. На ньому були присутні лише міський голова, деякі гласні Думи та члени правління бібліотеки. Містилася книгозбірня у флігелі на Миколаївській площі.

Співчуття громадськості до бібліотеки виявилося також у пожертвуванні грошима та в особистій праці окремих осіб. Розпочати діяльність бібліотеки стало можливим тільки тому, що підготовча та поточна робота здійснювалась безкоштовно. Персонал з п'яти службовців спочатку не отримував платні, а потім одержував мізерну зарплату, що ніяк не відповідало витраченій праці.

Зростання бібліотеки було стрімким. Кошти надходили від платні за читання, від благодійних внесків в касу, від організації публічних лекцій та спектаклів.

Протягом перших трьох років бібліотека отримала 4800 крб пожертвувань. Установи та організації безплатно надсилали свої видання. Серед них були: Імператорська академія наук, Харківський, Казанський, Варшавський університети, Московська і Казанська духовні академії, Демидовський юридичний ліцей, Харківський і Казанський ветеринарні інститути, московські Публічний і Рум'янцевський музеї, Імператорське руське археологічне товариство, Імператорське руське географічне товариство, Головна фізична обсерваторія, московський Архів міністерства іноземних справ, московське Товариство любителів природознавства, археології і географії, Товариство Нестора Літописця, харківське Історико-філологічне товариство, Військово-топографічний відділ головного штабу, Головне військово-медичне управління,

міністерства (фінансів, внутрішніх справ, державного майна), Геологічний комітет та ін.

Редакції деяких російських, французьких, польських, вірменських, грузинських та єврейських журналів і газет безплатно надсилали свої видання. На третій рік існування бібліотека мала 33 назви таких видань. Приватні особи також жертвували окремі видання та цілі бібліотеки. Багато хто з них супроводжував посилки листами, які поклали початок колекції автографів.

У березні 1887 р. Міська дума ухвалила рішення відвести бібліотеці безплатне приміщення і видавати щороку тисячу карбованців допомоги. Друге приміщення (на Торговій площі) виявилося значно кращим, це значною мірою сприяло розвитку бібліотеки. Якщо в першому місяці свого існування вона мала 220 "підписчиків", в другому – 299, то до кінця року їх кількість зросла до 650 осіб. У читальному залі було зафіксовано за рік 70 тисяч відвідувань, а фонд збільшився до 10 тисяч томів. Тому і це приміщення незабаром стало замалим. У безплатній читальні доводилося вдвох сидіти на одному стільці і навіть стояти. Книжки лежали на підвіконнях і на підлозі. Знову звернулися по допомогу до Міської думи. Вона ухвалила рішення: замість безплатного приміщення видавати бібліотеці щороку 1,5 тис. крб на його оренду. Тоді і з'явилася можливість найняти квартиру на розі Московської вулиці і Петровського провулку, де бібліотека містилася 11 років.

Бібліотека займала вісім просторих кімнат на другому поверсі та шість кімнат у мезонині. Після переходу до цього приміщення було втілено в життя ідею про влаштування "Дешевого абонемента" для найбіднішої частини міського населення. На перших загальних зборах наголошувалося, що бібліотека потрібна не тільки місцевій інтелігенції, але й широким народним масам. Одним з палких прибічників цієї ідеї був Микола Миколайович Ходолей. Загальні збори членів

бібліотеки вирішили не перевантажувати цим складним завданням заклад, який ще не стоїть міцно на ногах. Але через три роки, коли бібліотека достатньо зміцніла, повернулися до цього питання. Пропозиція, зроблена 10 грудня 1889 року М.А.Гредескулом щодо організації "Дешевого абонемента" для незаможних верств населення, була ухвалена. А 15 лютого 1890 року членом правління ХГБ професором В.Я.Данилевським на засіданні правління була зроблена доповідь про влаштування "Дешевого абонемента". Правлінню доручили організацію цієї справи. Перше пожертвування надійшло від відомого громадського діяча Христини Дмитрівни Алчевської.

"Дешевий абонемент" був відкрий 11 березня 1890 року. Для управління ним було створено комісію з трьох членів правління. Всі роботи виконувалися добровільною працею невеликої групи людей, в основному вчительок Недільної школи Х.Д.Алчевської. Цією обставиною пояснюється той факт, що першими його абонентами стали учні харківських недільних шкіл. Душею гуртка був професор В.Я.Данилевський, який брав особисту участь в усіх роботах і виявив у цій справі свій величезний організаторський талант. Спочатку видача здійснювалася тільки по неділях та святах, але згодом, зі збільшенням кількості "підписчиків", число днів видачі було збільшено до трьох на тиждень.

Відкриття "Дешевого абонемента" було своєчасним і настільки задовольняло нагальні потреби, що справа почала швидко розвиватися. Кількість "підписчиків" постійно збільшувалася. Через сім місяців їх число досягло 378.

"Дешевий абонемент" або третій розряд стали прототипом народних бібліотек не тільки міста Харкова, але й Харківської губернії. Частина людей, які в ньому працювали з дня заснування, організували в 1891 році першу безплатну народну бібліотеку-читальню Харківського товариства грамотності. Справа була нова, адже це була перша в Харкові та

одна з перших у Росії народних бібліотек. Серед російської інтелігенції того часу панувала думка, що народу потрібна спеціальна література. Слід було доводити, що народ може читати все. Тому бібліотекарі ретельно спостерігали за читачами, вивчали їх запити.

Вибір книг для третього розряду був підпорядкований суворому контролю з боку правління та співробітниць, які обов'язково читали і записували їх зміст в окремий зошит. Співробітниці знайомилися з рецензіями, вміщеними в літературних та педагогічних журналах, щоб допомагати "підписчикам" у виборі книжок, керувати їх читанням.

Матеріалом для вивчення літературних смаків читачів частково були їх вимоги, а головним чином абонентні картки, до яких вписувалися не тільки номери взятих книг, але й прізвища авторів. Найбільшим попитом користувалися дитячі книжки та белетристика. Значним був попит на історичні та пригодницькі романи, а також твори провідних російських письменників.

З першого року існування бібліотеки правління встановило запис відвідувань, а з четвертого року розпочався збір більш повних статистичних відомостей (рід занять відвідувача, соціальний стан, місце проживання). Крім того, підраховувалась кількість відвідувань за розрядами відвідувачів, відомості про кількість виданих книг тощо.

Головною умовою успішного функціонування бібліотеки є можливість для публіки безперешкодно отримувати книги і журнали. Тому важливою турботою правління стала каталогізація фондів. Спочатку вона обмежувалася тільки записом книжок до "матеріальної" книги і до систематичного каталогу. Але практика незабаром виявила певні недоліки цієї системи. Тому правління розпочало складати карткові каталоги, і на день 10-річчя бібліотеки в ній функціонували: картковий каталог, розташований за порядком номерів книг; алфавітний

каталог за авторами. Ці каталоги використовувалися виключно для потреб правління.

При відкритті бібліотеки був надрукований тимчасовий каталог. У 1887 році був виданий систематичний каталог з доповненнями, що містили нові надходження. До кінця 1888 року він повністю розійшовся і було вирішено укласти новий. У складанні каталогу брали участь всі члени правління і до кінця 1889 року каталог, який вміщував понад 12000 позицій, вийшов у світ.

З плином часу зростало значення кабінету для читання. У 1891 році йому було передано три найбільш просторі й світлі кімнати, одна була відведена виключно для серйозних наукових занять і в неї не допускалися відвідувачі з газетами.

У 1892 році, коли бібліотека переживала фінансову кризу, група осіб запропонувала безплатно виконувати всі роботи в кабінеті для читання. Відтоді протягом тривалого часу все складне діловодство в читальному залі виконувалося гуртком безплатних співробітниць під керівництвом завідуючої, яку вони щороку вибирали зі свого середовища.

Щоб гарантувати повне збереження фондів, у червні 1895 року було здійснено повну ізоляцію книгосховища від інших приміщень бібліотеки. Для перевірки наявності книг проводилися ревізії.

З нагоди 10-річчя ХГБ 8 грудня 1896 року відбулися урочисті збори її членів у залі Харківської міської думи. Головою одноголосно був обраний ректор Імператорського харківського університету професор М.М.Алексєєнко, який у своїй промові відзначив, що йому добре відомий про-світницький вплив ХГБ уже тому, що в ній знаходять задоволення своєї спраги до читання цілі покоління студентів. ХГБ є, на його думку, прямим доповненням спеціальних університетських освітніх установ, до того ж вона не тільки дає можливість вихованцям університету завершити свій загальний

розвиток знайомством з творами російської та іноземної літератури і читанням кращих творів загальноосвітнього характеру, але надає і спеціальні наукові видання, які використовуються як посібники у факультетських заняттях.

Таке визнання можна вважати справедливим, адже фонд ХГБ був добре укомплектований науковою літературою (книгами з богослов'я, філософії, психології, історії, літературознавства, правознавства, економічних та соціальних наук, медицини, ветеринарії, природничих наук, техніки, сільського господарства, математики тощо).

Першим привітав бібліотеку голова Харківської міської громадської управи, міський голова І.Т.Голенищев-Кутузов, який сказав, що ХГБ має величезні книжкові скарби і тисячі осіб, головним чином із середовища незаможного населення, користуються ними.

У наступних привітаннях професора П.Т.Степанова – голови Харківського товариства грамотності, Н.О.Хуцієва – розпорядника Харківської чоловічої недільної школи та багатьох інших було сказано, що створення Громадської бібліотеки відіграє важливу роль у культурному розвитку міста, поширює просвітницьку діяльність, що сприяє зростанню морального рівня суспільства.

На 1 жовтня 1896 року ХГБ володіла такими фондами: 41630 томів книг і 15555 томів журналів. У третьому розряді – 5781 том книжок, тобто загалом 62966 томів. Таким чином, за 10 років книжковий фонд зріс у 37,5 рази. Збільшення фонду відбувалося настільки активно, що говорилося про "американські темпи" його зростання, адже це нагадувало темпи розвитку американських міст. До свого 10-річчя ХГБ за обсягом фонду вийшла на п'яте місце серед провінційних бібліотек Росії.

За книжковим складом ХГБ вигідно відрізнялася від інших книгозбірень тим, що поруч з дуже повним відділом белетристики, вона мала ще більш багаті наукові розділи. Цьому

сприяло те, що протягом 10 років від 2000 осіб і місцевих та іногородніх установ надійшло 39806 томів, серед яких були книги високої цінності і рідкісні видання.

З роками бібліотека переросла і третє приміщення. Єдиним доцільним рішенням могло стати спорудження власної будівлі. Ця ідея виникла з перших років існування бібліотеки. Був навіть відкритий збір пожертвувань. Але зібрали лише тисячу карбованців. На восьмому році існування книгозбірні головою правління був український історик і громадський діяч професор Дмитро Іванович Багалій, який взявся за цю справу з притаманною йому енергією. Він написав і надрукував брошуру про необхідність спорудження будівлі для бібліотеки і запропонував правлінню ряд систематичних заходів, які під його керівництвом почали впроваджуватися в життя. Протягом наступних восьми років до фонду будівництва надійшло майже 100 тисяч крб. З них 45 тисяч були отримані у вигляді безповоротної субсидії із коштів державного казначейства завдяки особистому клопотанню Д.І.Багалія перед міністерством фінансів. Харківська міська управа пожертвувала 16 тисяч крб на купівлю ділянки і 5 тисяч на будівництво та взяла на себе зобов'язання виплати відсотків та погашення позики у 70 тисяч, яка була одержана на будівництво. Шляхом особистих пожертвувань було зібрано 21400 крб.

Водночас зі збором коштів правління підшукувало земельну ділянку під будівлю. Найбільш зручним виявилося незабудоване місце в центрі Харкова по провулку Петровського (зараз провулок Короленка), яке належало університету. Ця ділянка й була придбана правлінням. Безкоштовно виконати проект будинку запропонував академік архітектури Олексій Миколайович Бекетов. Нагляд за будівництвом був доручений університетському архітектору В.В.Величку. Йому допомагали студенти Технологічного інституту Румницький і Поплавський.

Збудоване приміщення бібліотеки було в п'ять разів більше за попереднє. Головною його особливістю була пристосованість до мети і завдань бібліотеки, що позначилося на розподілі приміщень, їх улаштуванні та обладнанні. Особливо це стосується книгосховища, прототипом якого стала бібліотека Страсбурзького університету. Його місткість була розрахована на 280888 томів. Будівля книгосховища була обладнана металевими перекриттями. Гордістю бібліотеки став просторий, високий, світлий читальний зал зі спеціальним приміщенням для наукових занять. Окрім виконання основних функцій, він був місцем проведення публічних лекцій, музичних вечорів та інших просвітницьких заходів. Окрасою фасаду бібліотеки є ліплення, яке за ескізами О.М.Бекетова виконав скульптор О.Якобс.

Освячення нової будівлі відбулося 28 січня 1901 року в присутності представників державних і громадських закладів, професорів вищих навчальних закладів, членів бібліотеки та численної публіки. А на наступних загальних зборах відбулося вшанування голови правління Д.І.Багалія. Відзначалися його заслуги в справі побудови ХГБ.

Важке завдання побудови власного будинку було успішно виконане тільки завдяки суттєвій допомозі з боку міністерства фінансів, Харківського університету, Харківського губернського земства та Харківської міської думи, яка незмінно надавала суттєву підтримку бюджету ХГБ і була виразником глибоко проникної в широкі кола суспільства думки про величезне значення тієї культурної справи, яку виконувала бібліотека.

Перехід бібліотеки у власний будинок ознаменував нову еру в її існуванні. Період стрімкого розвитку закінчився і змінився періодом поступового зростання.

Розуміння культурної ролі бібліотеки об'єднувало навкруги неї багатьох енергійних і безкорисливих працівників,

які належали до різних суспільних груп. Серед них були професори, вчителі, державні чиновники, інженери, лікарі, судові, міські та земські службовці.

Досягши значного обсягу книжкових фондів і ставши серйозним науковим книгосховищем, ХГБ одержала можливість, не нехтуючи своїми загальноосвітніми завданнями, розширити та збагатити наукові відділи та створити нові. У 1901 році бібліотека відкрила перше філіальне відділення у робочому кварталі на Петинці (зараз вул. Плеханівська), а у 1905 році – дві філії (на Панасівці та Холодній горі). У філіалах накопичувалася література, яка відповідала запитам робочого населення міста, в тому числі і заборонені видання. Через це в 1908 році філіальні відділення були закриті.

8 грудня 1902 року членом правління ХГБ було обрано Любов Борисівну Хавкіну – визначного бібліотекознавця, історика, педагога, теоретика і практика бібліотечної справи. 15 грудня того ж року вона виступила з доповіддю про влаштування музичного відділу, який мав пропагувати музичне мистецтво серед усіх прошарків населення. Хавкіна була призначена членом музичної комісії ХГБ. Музичний відділ був відкритий 8 січня 1903 року. Він став першою в Росії доступною музичною бібліотекою з видачею документів додому. Любов Борисівна була призначена його завідувачкою та завідувачкою нотного абонемента. Вона подарувала відділу близько 100 нотних видань і книг.

Музичний відділ складався з книжок з музики і нот, які видавалися за спеціальним "Нотним абонементом". Спочатку в ньому нараховувалося 1836 примірників нот і 158 книг з питань музичного мистецтва. У 1903 році був виданий "Каталог музичного відділу Харківської Громадської бібліотеки". До нього були включені ноти, книги, брошури та періодичні видання.

Прибуток від "Нотного абонемента" використовувався на поповнення музичного відділу. За 10 років існування "Нотного абонемента" його підписчиками перебувало 1146 осіб. Вони отримали за цей час 12 тисяч томів нот, у читальному залі було видано 7500 томів нот і 1400 книг з музики.

20 квітня 1903 року Любов Борисівна виступила на загальних зборах з доповіддю про необхідність організації відділу бібліотекознавства. Вона була обрана головою комісії з його створення і подарувала відділу 10 книжок, 10 систем-бланків, 8 малюнків і планів.

Л.Б.Хавкіна спільно з працівниками відділу бібліотеко-знавства розробила програму відділу, яка була зорієнтована на виявлення, збір, систематизацію, аналіз та узагальнення бібліотечної документації. Виконання цієї програми відділ розпочав з налагодження зв'язків з вітчизняними та зарубіжними бібліотеками. На розіслані листи відгукнулися 116 бібліотек, у тому числі 57 зарубіжних. Завдяки чуйності іноземних колег, особливо американських, вдалося зібрати багато матеріалів: вони були розподілені на теоретичні (керівництва з бібліотекознавства, монографії, статути, правила, каталоги, звіти бібліотек тощо) і наочні посібники (види і плани бібліотечних будівель, меблів, зразки бланків, карток та формулярів). У 1904 році відділ бібліотекознавства був відкритий. На початку 1905 року його фонд становив 2200 томів. Це була перша в Росії спроба об'єднання матеріалів з бібліотечної справи.

У 1905 році бібліотека взяла участь у Всесвітній виставці у Льєжі і була нагороджена почесним дипломом. Цьому успіху сприяла експозиція, яку розробив відділ бібліотекознавства.

У 1903 році комісія під головуванням М.С.Шляпошни-кова розпочала підготовку до відкриття відділу "Judaica et Hebraica", в якому мали бути зібрані книги єврейською мовою і книги різними мовами, присвячені єврейству. 24 вересня 1904

року новостворений відділ відкрив двері користувачам. Його фонд на той час складав 1200 томів.

Діяльність комісії, що очолювала відділ, полягала в придбанні книг, журналів, газет, в організації каталогів, зборі пожертвувань, зв'язках з просвітницькими закладами, авторами та книговидавничими фірмами. У її складі в різні роки працювало від 12 до 23 осіб, протягом року відбувалося від 18 до 25 засідань, що є свідченням її активної діяльності, завдяки якій фонд відділу невпинно зростав. У 1904 році у відділі було заведено інвентарну книгу. Для розкриття фонду було створено рукописний каталог, а у 1905 році він був доповнений та надрукований в кількості 500 примірників.

12 лютого 1905 року на чергових загальних зборах ХГБ була заслухана доповідь члена правління бібліотеки Георгія Миколайовича Абрамова "Про влаштування відділу книг малоруською мовою". Конкретні пропозиції з вирішення цієї проблеми вніс Д.І.Багалій, який вважав, що непростимо Харківській громадській бібліотеці не мати творів з історії та етнографії Малоруського краю. Український відділ було відкрито 1906 року.

У зв'язку з 50-річчям від дня смерті Т.Г.Шевченка Харківська міська дума ухвалила з 1910 року жертвувати ХГБ 300 крб одноразово і 50 крб щороку на український відділ з тим, щоб він носив ім'я великого українського поета. 4 березня 1911 року цю постанову було реалізовано. Фінансова допомога дозволила відділу активізувати роботу з українознавства і свідчила про громадське визнання бібліотеки.

У червні 1911 року ХГБ брала участь у виставці у Санкт-Петербурзі на Першому всеросійському з'їзді з бібліотечної справи. Вона демонструвала друковані матеріали та фотографії, а також матеріали відділу бібліотекознавства (малюнки і 90 папок, в яких представлені системи діловодства найбільш видатних іноземних і російських бібліотек).

Наприкінці 25-го року від заснування в ХГБ нараховувалося 149 тисяч томів. Правління, прагнучи збільшити фонд, звернулося до установ та осіб, до авторів та видавців з циркулярним листом, в якому характеризувалася діяльність ХГБ та висловлювалося прохання надсилати в дарунок книги. На заклик бібліотеки відгукнулися сотні установ, тисячі осіб, у тому числі університети та інші вищі навчальні заклади, міністерства, губернські статистичні комітети, архівні комісії, міські і земські управи, вчені та просвітницькі товариства, бібліотеки, редакції періодичних видань, книговидавничі фірми. Серед дарителів були видатні вітчизняні вчені, відомі громадські діячі, літератори, публіцисти, педагоги.

Коли ХГБ придбала достатню популярність, до неї, крім окремих пожертвувань, стали надходити цілі бібліотеки. Так, у 1890–1910 роках вона одержала в дарунок сімейну бібліотеку Пассеків (1500 томів), у 1891–1892 роках – бібліотеку Давидових (1350 томів) та медичну бібліотеку доктора В.Порай-Кошиця (1800 томів), у 1895 році – Сокальських, у 1908–1910 роках – бібліотеку книг та журналів видатного юриста К.Н.Анненкова.

Ці зібрання надійшли від жителів Харкова та найближчих районів Харківської губернії. Винятком була бібліотека О.М.Аксакова з 642 томів надзвичайно цінних книжок іноземними мовами з філософії, богослов'я, історії і суспільних наук, в тому числі ряд бібліографічних рідкостей. Аксаков жив у Петербурзі. Про існування ХГБ довідався, отримавши циркулярного листа, в якому його просили пожертвувати деякі його твори з окультизму. ХГБ так зацікавила його своєю історією та швидким розвитком, що він вніс до заповіту пункт, згідно з яким зробив її спадкоємицею частини своєї цінної книжкової колекції. Інша її частина надійшла до Імператорської публічної бібліотеки.

Багато пожертвувань надійшло у зв'язку з відкриттям кабінету бібліотекознавства. У листах з проханням про пожертвування матеріалів з бібліотекознавства було висловлене побажання – надсилати книжки іноземними мовами. На це прохання відповіли соціальний музей в Парижі, університетські бібліотеки Страсбурга, Гессена, Штутгарта та деякі інші публічні книгозбірні. Найвагоміші пожертвування були отримані від Бостонської і Нью-Йоркської публічних бібліотек (430 і 580 томів), серед яких було багато праць з міського господарства, історії, статистики і народної освіти в США. Ці пожертвування мали особливе значення, оскільки ХГБ через нестачу коштів купувала книги виключно російською мовою.

26 вересня 1911 року виповнилося 25 років з дня заснування ХГБ. На ювілей ХГБ відгукнулася громадськість Росії, починаючи від Імператорської академії наук, Імператорської академії художеств, численних вчених товариств країни, вищих навчальних закладів, бібліотек різних типів, державних і громадських діячів до місцевих закладів та громадських груп.Святкування ювілею відбулося 12 лютого 1912 року. Урочисті збори відкрив голова правління професор О.М.Анциферов. Головою зборів був обраний голова правління Харківського товариства грамотності С.Раєвський, який подякував присутнім за високу довіру, привітав їх з ювілеєм і наголосив, що він є святом не тільки для бібліотеки, але й для всіх харків'ян. Якщо для святкування 10-ліття бібліотека змушена була скористатися гостинністю міської громадської Управи, то 25-річчя святкували у власній просторій будівлі.

У цей час ХГБ за кількістю книжок посідала третє місце серед провінційних публічних бібліотек Росії. У ній в середньому за рік прочитувалося по 248 тис. томів (196 тис. за абонементом і 52 тис. в читальному залі). Тим самим ХГБ випередила бібліотеку Рум'янцевського музею, в якій читаність досягла максимуму в 1908 році та становила 245 тисяч томів,

і за кількістю прочитаних видань зайняла місце безпосередньо за Імператорською публічною бібліотекою.

ХГБ завжди прислухалася до вимог читачів, які висловлювалися в "книзі запитів" та на загальних зборах. Було введено систему видачі книг, яка дозволяла будь-коли з'ясувати, чи знаходиться книга в бібліотеці, тобто встановлювала контроль та прискорювала процедуру видачі.

У 1916 році в ХГБ створюється дитячий відділ, який обслуговує дітей від чотирьох до чотирнадцяти років. Складався він з абонемента, читальні та довідково-консультаційного відділу, який вів довідково-консультаційну роботу з дорослими, головним чином з науковими працівниками, художниками, бібліотекарями, педагогами. Дитячий відділ керував читанням, виховував у своїх читачів певні навички читання, організував виставки книжок. Його читальня, крім книжок для поза-шкільного читання, мала підручники та допоміжну літературу до шкільних програм.

На той час ХГБ обслуговувала 6,3 тисячі читачів, кількість відвідувань становила понад 85 тисяч, а книговидача – 116 тисяч примірників. Її фонди налічували 194973 примірники.

26 вересня 1917 року відбулися урочисті збори, при-свячені 30-річчю заснування ХГБ. Були заслухані доповіді А.А.Богомолова, Л.Б.Хавкіної та А.О.Дідріхсона, присвячені потребам бібліотеки, недолікам у її роботі та заходам з їх подолання. Збори ухвалили рішення про організацію в бібліотеці довідкового відділу.

Події буремних 1917–1918 років привели до бібліотеки нового читача і книжковий фонд бібліотеки, розрахований головним чином на вузьке коло інтелігенції, незважаючи на чималий розмір (170 тисяч одиниць), не міг задовольнити їх потреби. Як свідчить статистика, на чверть читацьких запитів бібліотека давала відмовлення. Особливі труднощі виникли з періо-дичними виданнями. Дорожнеча газет і журналів,

одержання їх в обмеженій кількості в перші роки Радянської влади змушували бібліотекарів встановлювати чергу на користування ними. Та інтерес до поточних подій був такий великий, що самі читачі не заперечували такому порядку, а навпаки, вітали його.

Поступово становище з комплектуванням значно поліпшується. Протягом 1917–1922 років фонд ХГБ поповнився 22 тисячами видань. На той час роль Громадської бібліотеки була величезною, адже будівництво нової держави пов'язувалось з організацією освіти народу. Доступ робітників та селян до середніх та вищих навчальних закладів, відкриття робітничих факультетів, ліквідація неписьменності спричинили докоріні зміни в складі читачів. З'явилися нові категорії читачів (робітфаківці, червоноармійці, політпрацівники), вони потребували кваліфікованих консультацій. Цю роботу взяли на себе працівники консультаційного відділу, який був створений у жовтні 1920 року. Очолив його Борис Осипович Борович (Фінкельштейн) – відомий журналіст, педагог, бібліотекознавець, бібліограф і книгознавець.

Важливим питанням, яке необхідно було вирішити в багатьох великих бібліотеках країни, стало питання про тип майбутнього каталогу. Відсутність радянської наукової системи класифікації робила неможливим у короткі строки створення систематичного каталогу. На початку 1920 року керівництво ХГБ прийняло рішення розпочати організацію предметного каталогу. Цю роботу здійснили працівники консультаційного відділу. У 1923 році предметний каталог складався з 1000 рубрик і містився у 85 каталожних ящиках.

Створення такого складного довідкового апарату на якісному рівні при відсутності теорії та подібного досвіду було феноменальним явищем. Б.О.Борович наполегливо популяризував цей каталог, видав кілька книг і статей з методики його організації, які одержали позитивну оцінку відомих біб-

ліотекознавців М.Покровського та Д.Балики. З того часу Харків був визнаний центром предметної каталогізації в Україні.

Високий рівень роботи бібліотеки, значний внесок у розвиток бібліотечної справи та бібліотекознавства стали підставою для надання їй у 1921 році статусу державної. Наступного, 1922 року бібліотеці було присвоєне ім'я видатного російського письменника В.Г.Короленка.

Відбуваються зміни в обслуговуванні читачів. Збільшується кількість читальних залів: у 1921 році відкриваються зали при дитячому та консультаційному відділах, у загальному читальному залі виділяється кімната для читачів, які відвідують бібліотеку зі своєю літературою. З 1922 року книгозбірня одержує від книжкових палат РСФСР та УРСР обов'язковий безкоштовний примірник усіх творів друку, що видавалися в СРСР. На початку 1924 року було засновано "читальний зал газет та журналів", а у міському парку влітку функціонувала безплатна читальня. Значно зростає кількість літератури національними та іноземними мовами. Для упорядкування фондів та з метою диференційованого обслуговування читачів у жовтні 1925 року було створено відділи літератури мовами народів СРСР та іноземної літератури, що сприяло розширенню міжнародних зв'язків бібліотеки. Розпочато міжнародний книгообмін.

У 1922 році при ХДБ була заснована бібліотечна рада, яка являла собою різновид добровільної науково-методичної та культурно-просвітницької організації і мала велике значення у вирішенні питань координації бібліотечної роботи.

Підвищується рейтинг бібліотеки як наукового закладу. Її фахівці беруть участь у багатьох престижних всеукраїнських, всеросійських та всесоюзних з'їздах і конференціях з питань бібліотечної справи та бібліографознавства, які проходили на той час у Харкові, Києві, Москві та Ленінграді. Зокрема, у червні 1925 року фахівці ХДБ ім. В.Г.Короленка були запрошені

до Праги на Міжнародний конгрес бібліотекарів та друзів книги, в жовтні того ж року – до Філадельфії на конференцію, присвячену 50-річчю від дня заснування Бібліотечної асоціації.

ХДБ брала участь у Першій конференції наукових бібліотек України, яка відбулася у Києві наприкінці грудня 1925 року. У її рішеннях відзначалася необхідність тісного зв'язку між науковими бібліотеками, були визначені заходи з популяризації наукових бібліотек серед широкого загалу громадськості.

У 20-х роках відбувався бурхливий розвиток бібліотечної справи. По всій країні проводилися губернські та уїзні конференції, з'їзди, на яких узагальнювався досвід бібліотечної роботи, накреслювалися перспективи розвитку бібліотечної мережі.

Значну роль у розвитку теорії і практики бібліотечної справи відіграв Перший Всеукраїнський з'їзд бібліотекарів, який був проведений у червні 1926 року в ХДБ ім. В.Г.Короленка. У ньому взяли участь 119 наукових, міських, сільських, дитячих, клубних та інших бібліотек. Обговорювалися організаційні завдання бібліотечного будівництва, питання роботи з масовим читачем і вивчення його інтересів, підготовка та перепідготовка бібліотечних працівників, обслуговування дітей та підлітків тощо.

У 1927 році бібліотека мала такі відділи: книгосховище, відділ поповнення, читальня та абонемент, спеціалізовані відділи та кабінети, адміністративно-господарський відділ. Починають функціонувати нові читальні зали при єврейському відділі та відділі іноземної літератури. Швидке зростання фонду сприяло залученню нових читачів.

Цього ж року О.М.Бекетовим був виконаний проект загального розширення нового читацького корпусу на розі вулиці Короленка та Слюсарного провулку. У наступному році

за цим проектом до старого приміщення добудовано новий корпус книгосховища.

У 1928 році ХДБ видала читачам 431267 прим. книг, а у 1929 році – 449269. У ці роки читачі за складом розподілялися так: 12,5% – робітники, 49,1% – учні та студенти, 16,1 – службовці.

У 1930 році у зв'язку з тим, що 300 місць у читальні не задовольняли потреби всіх бажаючих, працівники ХДБ були змушені припинити видачу до читального залу белетристики.

Враховуючи високий рівень діяльності книгозбірні, Наркомос УРСР у 1930 році перевів її до сектору науки та визначив її статус як державної наукової бібліотеки. З того часу вона має назву ХДНБ ім. В.Г.Короленка.

У 1930 році нотний відділ перетворюється на нотно-музичний, закінчується підготовча робота з організації відділу східних мов (сходознавства). У 1932 році створено науково-методичний відділ, що було визнанням важливості методичних функцій бібліотеки. Відділ здійснював основну бібліографічну роботу, працював над створенням систематичного каталогу, який мав з вичерпною повнотою розкривати книжкові фонди. Перед відділом було поставлене завдання: не чекаючи створення нової марксистсько-ленінської бібліографічної класифікації, розробити власну робочу схему. У зв'язку з відсутністю на той час у Харкові обласної бібліотеки, ХДНБ було доручено здійснювати методичну допомогу районним бібліотекам. Цього ж року було засновано відділ обслуговування читачів. У 1933 році створюється сектор, а пізніше – відділ міжбібліотечного абонемента, яким користувалися 170 книгозбірень, а книговидача становила 8500 прим. Створюється підсобний фонд читального залу, активізується збирання, систематизація та каталогізація рідкісних та цінних видань.

Активно працював консультаційно-бібліографічний відділ, який фактично виконував функції чотирьох відділів: наукової обробки, довідково-бібліографічного, консультаційного та каталогізаційного. Його працівники склали біля 6500 основних рубрик предметного каталогу, здійснювали аналітичний розпис і предметизацію 75 журналів.

У 1931 році завідуючого консультаційно-бібліографічним відділом Б.О.Боровича було звинувачено в антимарксистських поглядах та буржуазному суб'єктивізмі, ігноруванні постанов Комуністичної партії і, незважаючи на значний обсяг роботи, виконаної відділом, у 1932 році відділ було ліквідовано. 23 вересня 1938 року Борис Осипович Борович був розстріляний у Києві за рішенням Військової колегії Верховного суду СРСР, а 12 серпня 1993 року реабілітований як жертва політичних репресій.

У період репресій тільки протягом 1933 року були звільнені 72 працівники бібліотеки. Численні перевірки довели, що предметний каталог нібито був побудований з меншовитсько-троцькістських та націоналістичних позицій. Того ж року було здійснено перебудову предметного каталогу в бік засвоєння і застосування марксистсько-ленінської методології. Було переглянуто наповнення каталогу, вилучено відомості щодо значної кількості видань, відредаговано з партійних позицій рубрики. У травні 1935 року каталог був відкритий для читачів. Одночасно почалася організація систематичного каталогу з урахуванням найновіших досягнень бібліотечної теорії і практики.

У 1934 році ХДНБ були надані функції обласної бібліотеки, що суттєво позначилося на її структурі, штаті, матеріально-технічному забезпеченні. З 1935 року розпочинається видавнича діяльність ХДНБ ім. В.Г.Короленка. Випускаються численні методичні посібники, бібліографічні покажчики, присвячені історичним та ювілейним датам.

1936 рік був знаменним для ХДНБ. Виповнилося 50 років з дня її організації. Невелика громадська бібліотека перетворилася на відомий науковий заклад.

У 1936 році остаточно склалася структура науково-методичного відділу, згідно з якою в ньому виділялась інструкторсько-методична група, яка виконувала роль обласного методичного центру. Свою роботу вона почала з 14 травня 1936 року. У практику ввійшла організація методичних нарад, проведення групових та індивідуальних консультацій, розширилась допомога масовим бібліотекам.

У 1938–39 рр. знову виникла потреба в істотному збільшенні площ бібліотеки, і О.М.Бекетов створив новий ескізний проект. Здійснення проекту, який передбачав розширити будівлю бібліотеки в бік Московського проспекту з влаштуванням двох вестибюлів, кількох великих читальних залів, музею старовинної книги, великих книгосховищ та службових приміщень, було перервано початком Великої Вітчизняної війни.

У перші місяці війни бібліотека перебудувала свою роботу, підкоривши її потребам воєнного часу: складалися бібліографічні довідки оборонної тематики, у співробітництві з Харківським міськкомом ВЛКСМ випущено покажчик "На допомогу бібліотекарю госпіталя", створено кілька пересувних бібліотек для обслуговування госпіталів. Бібліотекарі працювали в надзвичайно важких умовах. Кілька разів їм доводилося гасити пожежі. 17 жовтня 1941 року фугасна бомба зруйнувала книгосховище.

Окупанти грабували культурні надбання, найцінніше вивозили до Німеччини. У відомій інструкції "Про поведінку військ на Сході", затвердженій Гітлером, та наказі генерал-фельдмаршала фон Рейхенау, оголошеному на підставі цієї інструкції 19 жовтня 1941 року, вимагалося знищувати все, що є символом колишнього панування більшовиків, у тому числі й

бібліотеки. З перших місяців окупації Харкова бібліотечні операції здійснювалися переважно офіцерами та солдатами зондеркоманди штурмбанфюрера СС барона Ебергарда фон Кюнберга.

З 25 жовтня 1941 року до січня 1942 року в ХДНБ господарювали офіцери та солдати з "колон Кюнсберга" на чолі з офіцером СС Францом. Спочатку за його наказом були опечатані приміщення бібліотеки. Згодом співробітники отримали можливість виходити на роботу. Вони переносили книги з напівзруйнованого книгосховища до інших приміщень. Ця робота тривала і взимку 1941–1942 рр., під час сильних морозів, коли опалювальна система в бібліотеці не працювала. Вдалося перенести 1,2 млн примірників. Основну частину бібліотечного фонду було врятовано завдяки самовідданій праці співробітників ХДНБ.

У грудні 1941 року за розпорядженням Франца бібліотекарі відібрали колекцію географічних карт XVII–XX ст. (10518 прим.) і майже всі географічні атласи (50 прим.), у т.ч. й такі рідкісні та цінні, як "Атлас Российский", Карти України XIX – початку XX ст. Усі ці документи згодом було відправлено до Берліна в підпорядкування Міністерства закордонних справ Німеччини.

Співробітники ХДНБ ім. В.Г.Короленка були змушені надсилати літературу до Берліна на замовлення німецьких вчених, промисловців, воєнних фахівців, чиновників, дипломатів, представників спецслужб. До Німеччини було вивезено систематичний каталог бібліотеки, який містив понад 1,2 млн карток.

Пограбуванням культурних цінностей займався спеціальний штаб міністра східних територій Розенберга. Не пройшли гітлерівці і повз унікальні фонди ХДНБ ім. В.Г.Короленка. Полонений оберштурмфюрер батальйону особливого призначення СС Норман Фестер свідчив, що кілька тисяч книг в

розкішних оправах з Харкова вивезені до Берліна, решта книг знищена.

Бібліотекарі-патріоти знали, чим загрожує господарювання гітлерівців і намагалися до приходу окупантів заховати найцінніші видання. У грудні 1943 року газета "Комсомольская правда" повідомляла, що, рятуючи історичні цінності, завідуюча відділом стародавніх рукописів і книг ХДНБ Антоніна Борщ склала найцінніші рукописи і книги в залізну скриню і закопала. Два роки пролежав скарб у землі. Коли скриню було відкрито, в ній виявилися альбоми італійського архітектора Біранезі, примірники котрих зберігаються лише в Луврі, перші видання Коперника, Ломоносова.

31 грудня 1943 року в газеті "Известия" була надрукована стаття М.Бажана "Відродження культури на українській землі". У ній він писав: "По-своєму боролась з гітлерівськими окупантами старенька бібліотекар бібліотеки ім. В.Г.Короленка Марія Румницька, коли в люті морози зимою 1942 року, лазила по обледенілих залізних драбинах зруйнованого книгосховища і сотні тисяч книг перетягла своїми хворими руками вниз в підвал, ховаючи їх від снігу, дощу і німецьких чобіт, любителів погрітися біля вогнища із книг".

У бібліотеці було відкрито "Абонемент" для німецьких військовиків, а також офіцерів і солдатів італійського військового підрозділу, що розташувався у її приміщеннях. Видані книги назад здебільшого не поверталися.

У 1943 році виникла загроза повного знищення книжкового фонду ХДНБ ім. В.Г.Короленка. 18 березня солдати німецької жандармерії розпалили величезне вогнище з її книг. Операцією керував гітлерівський офіцер. До приміщення бібліотеки примусово були зігнані харків'яни. Їх поставили ланцюгом від книгосховища до вулиці. Під дулами автоматів вони змушені були передавати книги на вулицю, де німці обливали їх смолою і спалювали. Майже повністю згоріла

колекція східної літератури (близько 30 тисяч примірників), яка містила видання XIX–XX ст. Збереглася лише та невелика її частина, що увійшла до фонду стародруків та рідкісних видань. Окупанти мали намір продовжити акцію і далі, тобто хотіли викинути з вікон бібліотеки на бруківку майже всі її книги, але на перешкоді цьому став військовий комендант Харкова, а міська Управа, підтримавши звернення М.І.Румницької, видала бібліотеці охоронну грамоту.

Навесні 1943 року ХДНБ ім. В.Г.Короленка спіткало нове лихо: 10 березня німецька авіабомба пробила дах над великим читальним залом, де знаходилися, за свідченням М.І.Румницької, 200 тис. примірників книг. Виникла загроза повного обвалу стелі. Працівники встигли врятувати частину цієї літератури. Після першого весняного дощу стеля обвалилась. Під її уламками опинилися майже 10 тис. рідкісних та цінних видань, з яких 6 тис. примірників були пошкоджені й майже 3 тис. фактично знищені.

Після визволення Харкова від фашистських загарбників у місті почало відновлюватися культурне життя. Відчинила двері і ХДНБ імені В.Г.Короленка. 30 серпня 1943 року на загальних зборах працівників бібліотеки йшлося про необхідність розпочати розшук літератури, вивезеної гітлерівцями. Відомості про значні втрати ХДНБ та інших бібліотек Харкова знайшли своє місце серед звинувачувальних матеріалів на Нюрнберзькому процесі 1945–1946 рр.

Питання відбудови бібліотеки розглядалося на засіданні Раднаркому УРСР 28 вересня 1943 року Було прийнято постанову, згідно з якою Харківська міська рада зобов'язувалась у стислі строки здійснити в бібліотеці відбудовчі роботи.

У серпні 1943 року ХДНБ відновила свою роботу. У двох маленьких кімнатах напівзруйнованої і неопалюваної будівлі було відкрито читальний зал. Вже в перший місяць бібліотеку відвідало 857 читачів, їм було видано 7932 книги.

Одночасно з вирішенням складних завдань відновлення книжкових фондів, довідково-бібліографічного апарату бібліотека надавала допомогу у відбудові комунального господарства і промисловості міста, проводила різнобічну пропаганду серед населення звільненого міста, продовжувала шефство над військовими частинами і господарствами. Бібліографи, які володіли іноземними мовами, виїжджали на заводи і на місцях перекладали інструкції та описи до імпортного обладнання. Саме в цей період бібліотека, як ніколи, була тісно пов'язана з промисловістю.

Не залікувавши до кінця рани, нанесені бібліотеці окупантами, її працівники організовували відправку 26 тис. томів до західних областей України.

1883 – 1885

1. 1883. За ініціативою просвітника О.О.Гурського зібралася група представників прогресивної інтелігенції з метою заснування громадської бібліотеки у Харкові, створення необхідних організаційно-технологічних умов її функціонування.

2. 1884, 16 вересня. Міністерством внутрішніх справ Росії затверджено "Устав Харьковской общественной библиотеки", в якому вказано, що "Библиотека учреждается с целью дать возможность учредителям ее и посторонним лицам пользоваться чтением книг, журналов, газет и специальных изданий. Средства библиотеки составляются: а) из единовременных пожертвований деньгами и книгами; в) из платы за чтение книг, журналов и т.п. на дому, с) из сборов с публичных чтений, концертов, спектаклей и т.п., даваемых в пользу библиотеки…".

3. 1884 – 1885. Фундатори ХГБ проводили копітку роботу з залучення громадськості до вирішення суспільно-значущих бібліотечних проблем шляхом оприлюднення їх на сторінках газети "Харьковские губернские ведомости".

4. 1885, 11 вересня. На зборах представників місцевої громадськості, які відбулися у Харківського губернатора, барона А.А.Ікскуля фон Гільденбандта, було заслухано та обговорено доповідь члена Губернського статистичного комітету В.І.Касперова про організацію бібліотечної справи в Англії, про необхідність заснування громадської книгозбірні в Харкові.

5. 1885, 26 вересня. Відбулися загальні збори членів ХГБ у залі Міської думи під головуванням проф. М.М.Бекетова. Обрано правління бібліотеки: Б.Г.Філонов (голова), М.М.Бекетов, О.О.Гурський, В.І.Касперов (секретар), М.Ф.Леваковський, Ф.А.Павловський, Д.М.Полуєхтов, М.Ф.Сумцов, Й.С.Сицянко, І.О.Фесенко. До складу обов'язкових членів увійшли І.П.Щелков (ректор Харківського університету), В.Л.Кирпичов (директор Технологічного інституту), А.О.Раєвський (директор

Ветеринарного інституту); отець І.Кратиров (ректор Духовної семінарії), директори гімназій П.В.Тихонович, Н.Ф.Одарченко, К.Я.Белицький, В.В.Шихов (директор Реального училища). Кандидатами до правління були обрані А.М.Андрєєв, О.П.Грузинцев, П.С.Єфименко, С.М.Сумцов, О.А.Федоровський. На той час засновники мали 500 крб пожертвувань грішми і пожертвування книгами.

6. 1885, вересень. Книги, подаровані педіатром В.А.Франковським та професором Г.М.Цехановським, започаткували формування фонду ХГБ.

7. 1885 – 1887. На заснування ХГБ громадськість пожертвувала 2303 крб 60 коп. (Б.Г.Філонов передав 569 крб 13 коп., Х.Д.Алчевська – 150 крб, Харківське товариство взаємного кредиту прикажчиків – 100 крб).

1886

8. 1886, 4 червня. На загальних зборах членів – засновників ХГБ дійсними членами правління було обрано А.М.Андрєєва, О.П.Грузинцева, П.С.Єфименка, С.М.Сумцова та О.А.Федоровського замість вибулих М.М.Бекетова, О.П.Гурського, М.Ф.Леваковського, В.І.Касперова, І.О.Фесенка та Й.С.Сицянка. Виконувати бібліотечну роботу на громадських засадах погодилися А.М.Верховська, М.Ф.Лазарєва, С.І.Нікуліна, А.М.Распопова, М.П.Томашевська. Прийняте колегіальне рішення про організацію в ХГБ платного річного абонемента.

9. 1886, липень. На загальних зборах членів – засновників бібліотеки було прийнято рішення про відкриття ХГБ у наступні 2–3 місяці поточного року.

10. 1886, 26 вересня. Відбулося урочисте відкриття ХГБ за участю міського голови, гласних Харківської думи, членів правління бібліотеки. Протоієрей Олександр Федоровський провів молебень.

11. 1886, на 26 вересня. Книжковий фонд заснованої бібліотеки становив 1350 примірників.

12. 1886, жовтень-грудень. За перші два місяці діяльності ХГБ її книжковий фонд зріс у 2 рази за рахунок пожертвувань, наданих громадськістю, насамперед головою правління бібліотеки Б.Г.Філоновим.

13. 1886, жовтень-листопад. На прохання правління ХГБ надіслали свої видання (1483 прим.) наукові товариства, земські установи, редакції провінційних газет, діячі науки і культури.

14. 1886, друге півріччя. Видано 600 примірників "Первого каталога общественной библиотеки". У ньому в систематичному порядку подано відомості про 1410 книг.

15. 1886, вересень – 1887, березень. За плату (25 крб на місяць) ХГБ орендувала флігель. Помешкання було вологим, недостатньо освітленим, позбавленим вентиляції.

16. 1886, 26 вересня – 1887, 26 вересня. Збільшилась кількість посадкових місць (з 75 до 112) за рахунок встановлення невеликих за розміром столів. Безплатну читальню відвідало 7 тис. читачів. Найбільшим попитом користувалися журнали. Наукові видання здебільшого запитувались студентами.

17. 1886 – 1893. Правління ХГБ звернулося до відомих діячів науки, культури з проханням подарувати свої книги. Один із перших авторських дарунків надійшов у березні 1888 р. від видатного російського хіміка Д.І.Менделєєва.

18. 1886 – 1913. Фонди ХГБ відображувалися у підготовлених членами правління восьми друкованих каталогах ХГБ та двох доповненнях до них.

19. 1886 – 1896. Фонди ХГБ збагатилися одним з найбільших приватних книжкових зібрань Харкова – колекцією відомого письменника та краєзнавця Г.П.Данилевського (близько 3200 прим.), у складі якої були перші книги українською мовою, харківські першодруки, книги з автографами І.Аксакова, Л.Мея, Я.Полонського, Я.Щоголева, Д.Яворницького та ін.

20. 1886 – 1906. У перші десятиліття існування ХГБ надійшли, головним чином у дарунок, прижиттєві раритетні видання письменників першої половини Х1Х ст.: Т.Шевченка (“Кобзарь“. – СПб., 1860, коштом П.Семеренка); Г.Квітки-Основ’яненка (“Козир-дівка”. – СПб., 1838; “Шельменко-денщик”. – Х., 1831, 1840), І.Котляревського (“Наталка-Полтавка”. – Х., 1830); періодичні видання та альманахи “Основа” (СПб., 1861–1862), “Молодик на 1843 год” (Х., 1843), “Молодик на 1844 год” (Х., 1843–1844) та ін.

21. 1886 – 1920. Згідно зі статутом ХГБ управління бібліотекою здійснювалося загальними зборами її членів (вищим колегіальним органом управління), правлінням, ревізійною комісією, завідуючим (з 1902 р. Н.І.Чепігою).

1887

22. 1887, 6 березня. На прохання ХГБ Міська дума ухвалила рішення виділяти бібліотеці по 1000 крб протягом наступних трьох років, а також надати їй безплатно приміщення в будинку Міського банку.

23. 1887, літо. Видано систематичний каталог ХГБ (тираж – 600 прим.) трьома доповненими випусками. Посібник містить понад 8 тис. назв книг і брошур.

24. 1887, на 26 вересня. 650 "підписчиків" користуються послугами річного та місячного платного абонемента ХГБ.

25. 1887, вересень. На прохання голови правління ХГБ Б.Г.Філонова Міський банк виділив додаткове приміщення (суміжну кімнату) для бібліотеки.

26. 1887, 20 жовтня. На загальних зборах ХГБ було прийняте рішення про організацію філіальних відділень бібліотеки.

27. 1887, жовтень-грудень. Представники громадськості подарували бібліотеці 2000 книг і брошур.

28. 1887, 29 листопада. На загальних зборах членів ХГБ заслухано звіт про роботу бібліотеки за перший рік її існування. Відзначено натхненну працю членів її правління Б.Г.Філонова, М.Ф.Сумцова, О.П.Грузинцева. Прийняте рішення про поширення місячного платного абонемента, видачу «дешевих» книг додому.

29. 1887. За дорученням правління ХГБ член правління В.В.Іванов організував благодійний музично-танцювальний вечір на користь бібліотеки. Він також склав каталог «земського відділу», придбав цінні книги у букіністів Петербурга.

30. 1887, 26 вересня – 1888, 26 вересня. За рішенням правління ХГБ бібліотечний фонд поповнився в основному науковими, довідковими виданнями, художньою літературою. Придбано в книжкових магазинах і у приватних осіб 3339 праць відомих учених, у т.ч. 29 томів «Истории России» В.Соловйова, 15 томів «Исторических монографий» М.Костомарова, 8 томів «Всеобщей истории» М.Вебера, 6 томів «Иллюстрированной жизни животных» А.Брема.

31. 1887, 26 вересня – 1888, 26 вересня. В дар ХГБ надійшло 5552 примірники, серед них видання наукових товариств, земств Росії. А.В.Гончарова передала бібліотеці 168 книг з економіки та юриспруденції, А.М.Харькова – 466 прим. художньої літератури, Д.І.Багалій – 88 книг з історії, М.Ф.Сумцов – 70 творів друку.

32. 1887, 26 вересня – 1888, 26 вересня. Бібліотеці надано грошову допомогу (2303 крб 60 коп.). На організацію відділу «для народного читання» пожертвувано 150 крб.

33. 1887–1904. Протягом 17 років найбільш частими відвідувачами кабінету для читання були студенти. Вони відвідали читальний зал у середньому 22–23 тис. разів на рік.

34. 1887–1916. Досить повно комплектувався фонд вітчизняних описів винаходів. «Своды привилегий» зберігалися

в загальному книгосховищі і видавалися читачам “на загальній основі”.

1888

35. 1888, червень. ХГБ придбала особисту бібліотеку медика Ц.О.Моравського.

36. 1888, 22 серпня. На прохання правління Міська дума надала ХГБ разову грошову допомогу (500 крб), виділила 4500 крб на утримання приміщення протягом 1888 – 1890 рр.

37. 1888, літо. Бібліотека придбала 1062 книги французькою мовою, чимало літератури з фізики та математики.

38. 1888, на 26 вересня. Фонд ХГБ нараховує 9994 примірники книг і брошур.

39. 1888, вересень – 1889, вересень. Члени правління ХГБ вивчали укомплектованість книжкового фонду, підготували списки літератури, яку необхідно придбати. До фонду надійшло 6010 видань, у т.ч. 2258 примірників, придбаних у магазинах, 1770 книг надіслали автори і видавці, 1982 книги подарували харків'яни.

40. 1888, вересень. У ХГБ відбувся концерт скрипаля Г.Фріймана та співачки М.Шавловської.

41. 1888, 20 листопада. На загальних зборах ХГБ під головуванням Б.Г.Філонова обрані члени правління бібліотеки: Д.І.Багалій, П.Л.Гіршман, О.П.Грузинцев, Ф.А.Павловський, Д.М.Полуєхтов, М.Ф.Сумцов, О.О.Федоровський, А.Ф.Яковлєва. Прийняте рішення про безплатне обслуговування на абонементі незаможних читачів, учителів.

42. 1888, вересень – 1889, вересень. ХГБ має 983 "підписчики", у т.ч. 225 членів бібліотеки. Читачі відвідали бібліотеку 65370 разів, у т.ч. безплатний кабінет для читання – 60110 разів.

43. 1888, вересень – 1889, вересень. Члени правління ХГБ М.Ф.Сумцов і С.М.Самойлов відправили 1200 листів – прохань

про безплатне надходження праць вчених, творів письменників, видань наукових, учбових товариств, закладів. 182 особи та установи Харкова пожертвували бібліотеці 1982 книги. Харківський губернський статистичний комітет надіслав свої видання за 1873 – 1888 рр. 213 установ та осіб з інших регіонів країни подарували бібліотеці 1770 книг.

1889

44. 1889, травень-червень. Гастрольна трупа М.Кропивницького виступила з благодійними виставами на користь ХГБ.
45. 1889, 22 серпня. За постановою Міської думи у недільні та святкові дні ХГБ обслуговує читачів з 11 до 17 години.
46. 1889, вересень. Бібліотека переїхала до будинку пані Темпинської (на розі Московської вулиці та Петровського провулку), де перебувала протягом 11 років. Бібліотечне приміщення складалося із чотирох великих кімнат для обслуговування читачів, кількох кімнат – книгосховищ, службової кімнати, а також зали для наукової роботи відвідувачів.
47. 1889, вересень. За пропозицією Д.І.Багалія розпочато роботу з організації "місцевого відділу", виділення окремого фонду видань з історії, географії, етнографії, статистики, промисловості, природи Слобожанського краю.
48. 1889, грудень. Загальними зборами членів ХГБ схвалено пропозицію М.А.Гредескула про відкриття спеціального дешевого абонемента для пролетарських мас, обрано комісію з його організації.
49. 1889. Введено форматно-порядкову розстановку бібліотечного фонду з метою економії площі книгосховища, збереження фонду, оперативного обслуговування читачів.
50. 1889. До фонду ХГБ надійшли платні періодичні видання (174 прим.), безплатні журнали, газети (33 прим.).

51. 1889, 26 вересня – 1890, 26 вересня. Фонд ХГБ (без врахування дешевого абонемента) збільшився на 7495 томів. У відповідь на розіслані листи (близько 4000) пожертвувано 6051 книгу, у т.ч. 1332 прим. 58 установами та особами з різних міст країни (Російською академією наук, Міністерством фінансів, департаментами Державного казначейства, торгівлі та мануфактур, Державного майна, Імператорським ермітажем, Головним воєнно-медицинським управлінням, Російським технічним товариством та іншими).

52. 1889–1890. Складено "Каталог Харьковской общественной библиотеки" (Х.: Тип. М.Ф.Зильберберга, 1890). Видання (тираж 1200 прим.) містить відомості про 12 тис. назв книг. За пропозицією Д.І.Багалія у ньому виділено "Місцевий відділ" (книги про Харків та губернію), а також видання іноземними мовами.

53. 1890-ті. Бібліотека одержала в дарунок сімейні бібліотеки Пассеків (1500 прим.), Давидових (1350 томів), письменника Г.П.Данилевського (понад 3 тис. видань), медичну бібліотеку В.І.Порай-Кошиця (1800 томів), частини бібліотек покійних професорів Харківського університету О.О.Потебні, В.І.Добротворського, П.І.Сокальського.

1890

54. 1890, січень – 1894, березень. На прохання правління ХГБ громадськість пожертвувала 2298 крб на спорудження будівлі бібліотеки.

55. 1890, 11 березня. При ХГБ відкрито відділення "дешева бібліотека" для незаможних верств населення (вартість користування абонементом – 5 коп. на місяць). Очолює її комісія у складі 3 членів правління під керівництвом професора В.Я.Данилевського. Група просвітників (головним чином

учительки Недільної школи Х.Д.Алчевської) надавала допомогу "підписчикам" у доборі літератури.

56. 1890, 26 березня. У безплатному кабінеті для читання введено статистичний облік таких показників: кількість читачів, відвідувань, книговидач. На підставі даних річного читацького квитка проводиться облік відвідувачів за місцем (районом) проживання, видом діяльності, фахом.

57. 1890, 4 квітня. Харківське відділення Російського музичного товариства організувало благодійний концерт. Кошти перераховано на організацію “дешевого” абонемента і безплатного кабінету для читання при ХГБ.

58. 1890, 7 липня – вересень. З дозволу російського Імператора Кодифікаційний відділ при Державній Раді подарував бібліотеці друге видання "Повного зібрання законів Російської імперії" (з 8-го по 55-й томи), алфавітний покажчик до 1–7 тт. третього видання "Повного зібрання законів".

59. 1890, 9 грудня. На загальних зборах ХГБ було обране правління (Б.Г.Філонов – голова, О.П.Грузинцев, С.М.Самойлов, О.О.Русов, А.Ф.Яковлєва, Ф.В.Писнячевський, О.П.Федюкіна, Ф.А.Павловський, М.Ф.Сумцов, В.І.Касперов, М.О.Маслов і П.Л.Гіршман). Штат – 6 службовців.

60. 1890. Платне абонементне обслуговування розподілялося на три розряди. За першим розрядом обслуговувалися читачі, які вносили у повному обсязі встановлені “підписні” та заставні кошти за користування літературою (30 коп. на місяць за одну книгу, за дві – 50 коп., за рік – за книгу – 3 крб, за дві – 5 крб) і мали змогу одержувати всі книги з фонду. “Підписчики” абонемента другого розряду (його вартість становила 20 коп. на місяць за одну книгу) були обмежені в отриманні видань поточного року. Третій розряд, “дешевий абонемент”, був організований для незаможного населення (коштував 5 коп. на місяць, незалежно від кількості виданих книг).

61. 1890, 9 грудня. За рішенням загальних зборів членів ХГБ було організовано дешевий абонемент другого розряду (за плату 20 коп. на місяць) без права видачі "підписчикам" журналів та нових книг додому.

62. 1890, 26 вересня – 1891, 26 вересня. До бібліотечного фонду надійшло 7095 книг, 181 назва журналів і газет, у т.ч. куплено 1278 видань, пожертвувано 6030 книг і брошур. Харківські Повітова земська управа, Ветеринарний інститут, Математичне, Історико-філологічне, Медичне наукові товариства, редакції газет "Южный край", "Харьковские губернские ведомости" подарували бібліотеці 4937 книг.

63. 1890, 26 вересня – 1891, 26 вересня. Кількість "підписчиків" ХГБ зросла з 1703 до 1898, у тому числі 233 члени бібліотеки. 3922 читачі кабінету для читання (насамперед 1411 студентів, 544 особи вільних професій) відвідали його 95743 рази. Було задоволено 21834 читацькі вимоги на книги та журнали з медицини, правознавства, політичних та соціальних наук, історії, літератури.

64. 1890, вересень – 1891, вересень. За запитами Смоленського міського голови, Аккерманської міської управи, громадських бібліотек Сімферополя, Луцька, Херсона, а також окремих просвітників із Томська, Пензи, Котельнича було надано поради, пропозиції щодо заснування публічних книгозбірень, організації бібліотечної роботи.

65. 1890, вересень – 1891, вересень. На прохання М.Ф.Сумцова викладачі Харківського університету В.П.Бузескул, Л.Є.Владимиров, Л.М.Загурський, Д.М.Овсянико-Куликовський, Д.М.Пильчиков, М.Ф.Сумцов прочитали благодійні лекції (613 крб 13 коп. було перераховано на будівництво бібліотеки).

66. 1890-ті. На титульних аркушах і форзацах рідкісних та цінних видань було вирішено проставляти штамп "Не видається додому". У бібліотеці сотні книг мають аналогічні записи

співробітників – членів правління ХГБ – Д.Багалія, В.Данилевського, В.Савви, М.Сумцова та ін. Саме цих видатних вчених можна вважати засновниками спеціалізованого фонду пам'яток друку та писемності.

67. 1890 – 1910. Пам'ятки вітчизняного та іноземного друку XVIII ст., рідкісні видання XIX – початку XX ст. надійшли до фонду ХГБ у складі родинних бібліотек Пассеків (1810–1910), Давидових (1891–1892), Сокальських (1895), Карпових (1898), приватних бібліотек В.Порай-Кошиця (1891–1892), В.Варяніцина (1891–1901), К.Анненкова (1908–1910) та багатьох інших.

1891

68. 1891, початок січня. Перетворено абонемент "дешевої бібліотеки" на абонемент 3-го розряду при ХГБ.

69. 1891, січень-лютий. Бібліотека одержала в дарунок 1610 книг, в основному іноземними мовами.

70. 1891, середина квітня – 12 вересня. За рішенням членів правління ХГБ складено і надруковано перше доповнене видання систематичного каталогу перших двох розрядів (тираж 510 прим.). У підготовці каталогу брали участь М.О.Маслов, С.М.Сторожевський, О.П.Грузинцев, О.О.Русов, С.М.Самойлов, Б.Г.Філонов, О.П.Федюкіна.

71. 1891, 7 травня. Міністерство внутрішніх справ затвердило змінений "Устав Харьковской общественной библиотеки". Згідно зі статутом члени правління у складі 9 осіб обираються терміном на три роки.

72. 1891, липень. За редакцією О.П.Грузинцева та М.М.Салтикової видано каталог третього розряду (тираж 510 прим.). Посібник продавався по 10 коп. за один примірник.

73. 1891, 8 грудня. На загальних зборах ХГБ було вшановано пам'ять члена правління бібліотеки з 1886 р., учительки

Харківської недільної школи Антоніни Федорівни Яковлєвої (1843–1891 рр.).

* * *

За пропозицією голови правління Б.Г.Філонова висловлено подяку вибулим його членам М.Ф.Сумцову і О.О.Русову. Заслухано і обговорено доповідь С.М.Самойлова «К вопросу о филиальных отделениях Харьковской общественной библиотеки».

74. 1891, жовтень – 1892, жовтень. Введено статистичний облік за показниками: кількість відвідувань, книговидач, читачів (за місцем проживання та фахом).

75. 1891, жовтень – 1892, жовтень. Плата за користування літературою була основним прибутком ХГБ. За даними кошторису, з 10 тис. крб 7500 отримано від “підписчиків” за право читання бібліотечних книг вдома.

1892

76. 1892, початок лютого. Товариство драматичних артистів виступило з благодійними виставами.

77. 1892, 4 вересня. На прохання правління ХГБ Міська дума прийняла рішення про зняття з рахунку бібліотеки заборгованого платежу за помешкання за чотири місяці 1886/1887 рр.

78. 1892, 26 вересня – 1893, 26 вересня. Середнє число "підписчиків" склало 2203 особи. Кабінет для читання відвідали 3489 осіб. Відвідування становили 84936.

79. 1892, 26 вересня – 1893, 26 вересня. До бібліотечного фонду надійшло 6513 подарованих книг; куплено 1636 видань, 220 назв періодики. Пані Д-ва пожертвувала 1424 томи, у т.ч. чимало видань іноземними мовами. Шляхом книгообміну одержано 228 назв зарубіжних періодичних видань

французькою, німецькою, англійською, польською, вірменською мовами.

80. 1892. Введено чергування членів правління ХГБ в абонементному відділенні.

81. 1892 – 1911. Обов'язки завідуючої кабінетом для читання 12 років виконувала О.В.Котельникова. Протягом року 4800 читачів відвідали кабінет для читання 50000 разів.

1893

82. 1893, 19 січня. На прохання правління ХГБ Міська дума прийняла рішення про надання бібліотеці щорічної допомоги в розмірі 2500 крб протягом 6 років.

83. 1893, січень. У Комерційному клубі відбувся спектакль і танцювальний вечір. Кошти від благодійних заходів передано на розвиток ХГБ.

84. 1893, лютий. Відбувся благодійний концерт артистів італійської і російських опер на користь Харківської громадської бібліотеки.

85. 1893, початок червня. Спадкоємці Г.П.Данилевського передали в дарунок ХГБ бібліотеку письменника (понад 3000 томів) .

86. 1893, 8 серпня. У ХГБ відбулася громадянська панахида в зв'язку з 50-річчям з дня смерті Г.Ф.Квітки-Основ'яненка – засновника першої публічної бібліотеки в Харкові.

87. 1893. Проведено першу ревізію складу книжкового фонду, виявлено значну втрату видань.

88. 1893, 26 вересня – 1894, 26 вересня. За результатами голосування головою правління ХГБ обрано М.М.Серебрякова. До складу членів правління обрані М.О.Маслов, С.М.Самойлов, О.П.Грузинцев, О.О.Федоровський, І.П.Осипов, Ю.Л.Зубашев, О.М.Габель. Службовці бібліотеки – С.І.Нікуліна, М.П.Томашевська, О.І.Лобковська, М.П.Корнієнко, М.Л.Гродецька.

1894

90. 1894, березень. Професори В.Я.Данилевський і Д.І.Багалій прочи-тали лекції на користь ХГБ.

91. 1894, 4 квітня. На загальних зборах членів ХГБ виступив Д.І.Багалій з пропозицією про спорудження будівлі бібліотеки.

1895

92. 1895, 20 березня. Відкрито журнальний абонемент у складі абонемента першого розряду. За користування фондом поточних періодичних видань "підписчики" першого та другого розряду вносять доплату за місяць, що дозволило бібліотеці комплектувати необхідний асортимент часописів.

93. 1895, червень. Правління бібліотеки проводить переговори про купівлю бібліотеки пана Гусева.

94. 1895, вересень. Книгосховище ізольоване від інших підрозділів ХГБ. У кабінеті для читання запроваджено систему видачі книг з подвійним контролем.

95. 1895, на 1 жовтня. На будівництво бібліотеки зібрано 5294 крб.

96. 1895, 13 грудня. Головою правління ХГБ обрано Д.І.Багалія. За узгодженістю з харківським губернатором його призначили "відповідальною особою за бібліотеку". За рішенням правління ХГБ кандидатам в члени правління було надано права "дорадчого і ухвального голосів".

97. 1895, 17 грудня. У залі Міської думи С.Андрієвський і І.Тургенєв прочитали публічні лекції на користь ХГБ.

98. 1895. Безплатний кабінет для читання має три кімнати, одна з них призначена для наукових занять.

99. 1895. ХГБ взяла участь у виставці культурно-просвітницьких організацій та установ Росії у Нижньому Новгороді.

100. 1895, квітень – 1896, березень. На прохання загальних зборів ХГБ харківський губернатор О.І.Петров клопотав перед міністром внутрішніх справ Росії про надання матеріальної допомоги на будівництво бібліотеки. За схваленням російського Імператора Державне казначейство перерахувало ХГБ 15 тис. крб.

101. 1895, 1 жовтня – 1896, 1 жовтня. На будівництво нової будівлі ХГБ надійшло 1462 крб 90 коп. від окремих осіб та установ, зокрема від князя Л.С.Голіцина – 200 крб, С.Андрієвського за прочитані лекції – 100 крб, Харківського земельного банку – 100 крб. Міська дума ухвалила перераховувати 500 крб щороку на рахунок ХГБ.

102. 1895, 1 жовтня – 1896, 1 жовтня. До бібліотечного фонду надійшло 4052 книги, 282 прим. періодичних видань, у т.ч. 2469 пожертвуваних книг. Російська академія наук подарувала 775 прим. своїх праць.

103. 1895, 1 жовтня – 1896, 1 жовтня. На поточні потреби ХГБ було пожертвувано 70 крб 19 коп., у т.ч. 40 крб – Південноросійським металургійним товариством.

104. 1895, 1 жовтня – 1896, 1 жовтня. Проведено облік фонду журнальних і газетних видань, складено картковий каталог журналів.

105. 1895, 1 жовтня – 1896, 1 жовтня. ХГБ надіслала дублетні примірники книг та журналів до фондів Полтавської (400 прим.), Ізюмської (близько 500 прим.) громадських бібліотек, Харківської 4-ї безплатної читальні, Боромлянської, Лохвицької народних книгозбірень, бібліотеки Курсько-Харківсько-Азовської залізниці (близько 1400 видань).

106. 1895, 1 жовтня – 1896, 1 жовтня. Бібліотеку у середньому щоденно відвідувало 7585 "підписчиків" абонентів 1-го та 2-го розрядів. Щоденно їм видавалося додому 9816 книг і періодичних видань. 2135 читачів одержали вхідний квиток до безплатного кабінету для читання. Вони відвідали кабінет 63014

разів. "Підписчиками" абонемента 3-го розряду було 1286 осіб., у т.ч. 607 учнів, 45 торговців, 28 домогосподарок. Серед 17653 примірників виданої літератури переважає художня, історична, видання для дітей.

107. 1895, 1 жовтня – 1896, 1 жовтня. Штат ХГБ налічував 5 службовців: М.Л.Городецька, М.П.Корнієнко, З.В.Михайлова, С.І.Нікуліна, М.І.Чепіга.

1896

108. 1896, квітень. ХГБ одержала в дарунок від Харківського губернатора Г.А.Тобізена 13 видань – здебільшого книги з автографами – з археології, географії, статистики.

109. 1896, на 1 жовтня. За даними інвентаризації, статистичного обліку нових надходжень, загальний фонд складає 62966 прим., у тому числі підфонд книгосховища – 41630 книг, підфонд журнальних видань – 15555 прим., підфонд 3-го розряду – 5781 книгу.

110. 1896, 8 грудня. На урочистому засіданні, присвяченому десятиріччю ХГБ, Д.І.Багалій повідомив про велику роль культурно-просвітницької роботи бібліотеки. За обсягом документного фонду (63 тис.книг і журналів) вона посідає п'яте місце серед провінційних публічних книгозбірень країни.

111. 1896. На прохання правління ХГБ харківський губернатор О.І.Петров звернувся до Міністерства внутрішніх справ Росії з проханням про надання грошової допомоги бібліотеці. На будівництво будівлі ХГБ асигновано 15 тис. крб із коштів Державного казначейства.

1897

113. 1897, початок січня. ХГБ відправила телеграму міністру фінансів С.Ю.Вітте з подякою за фінансову допомогу на будівництво.

114. 1897, 10 січня. Відбувся благодійний спектакль – опера Ф.Обера “Фра-Дьяволо”.

115. 1897, друга половина лютого. У драматичному театрі відбулася благодійна вистава за драмою Ф.Шіллера “Підступність та любов” на користь Громадської книгозбірні.

116. 1897 – 1913. Вийшли з друку чотири томи систематичного «Каталога Харьковской общественной библиотеки». Видання розповсюджувалося за передплатою. Відомий російський бібліограф М.В.Здобнов писав, що «Місцевий відділ» каталогів ХГБ відзначається особливим багатством краєзнавчої літератури.

1898

117. 1898, лютий. Відбулися благодійні вистави за творами О.Сумбатова «Чоловік знаменитості», А.Чехова «Ведмідь» та літературно-вокальний вечір на користь ХГБ.

118. 1898, 13 квітня. За пропозицією колишнього члена правління ХГБ М.М.Пінто на абонементі введено нову систему реєстрації книг.

119. 1898, листопад. На користь Громадської книгозбірні поставлено оперу «Опричник» П.І.Чайковського.

120. 1898 – 1915. Створено генеральний алфавітний каталог за старопруською системою книгоопису.

121. 1898 – 1923. За 25 років бібліотеці було подаровано 83 тис. книг.

1899

122. 1899, початок року. Для спорудження будівлі для ХГБ придбано земельну ділянку на розі вул. Миколаївської та Петровського провулку. Академік О.М.Бекетов безплатно склав проект.

123. 1899, квітень. На будівництво пожертвувано 51 тис. крб, у т.ч. 30 тис. крб виділено із державної казни. За розпорядженням Міської думи ХГБ вирішено надати кредит (близько 40 тис. крб), призначити бібліотеці щомісячну субсидію у розмірі 3000 крб для погашення позики.

124. 1899, 16 травня. Відбулося урочисте закладення будівлі ХГБ за участю харківського губернатора Г.А.Тобізена, ректора університету М.М.Олексієнка, Д.І.Багалія, членів міської Управи.

125. 1899, перше півріччя. Відбулися благодійні лекції В.Д.Спасовича «О поэтическом творчестве А.Мицкевича» и П.Д.Боборыкина «Гоголь в Риме» на користь ХГБ.

126. 1899, 30 жовтня. Міністерство внутрішніх справ Росії затвердило Статут ХГБ.

1900

127. 1900, лютий. Відбулася вистава за драмою Щеглова “Красный цветок” та комедією “Блестящая карьера” на користь ХГБ.

128. 1900, квітень. Член правління ХГБ О.П.Грузинцев звернувся до громадськості з проханням взяти участь у розкритті змісту найбільш запитуваних журналів за останні 20 – 30 років.

129. 1900, серпень. Організовано комісію (під головуванням М.Д.Раєвської) зі створення філіального відділення ХГБ.

130. 1900, на 1 жовтня. Фонд ХГБ складався з 79259 книжкових видань. Налічувалося 2619 "підписчиків", у т.ч. 188 членів бібліотеки. Протягом року читачам видано 98672 книги та 10902 нових журнали.

131. 1900, жовтень – 1901, жовтень. Обрана загальними зборами членів ХГБ комісія склала покажчик журнальних статей за останні 6 років, а також список періодичних видань за 1895 – 1900 рр.

1901

132. 1901, 28 січня. На урочистому освяченні нової будівлі ХГБ з промовою виступив голова правління бібліотеки Д.І.Багалій. Відбулися концерт і танцювальний вечір.

133. 1901, січень. Відкрито двоповерховий будинок ХГБ. Вартість будівлі становила 132720 крб, 5-ярусне книхосховище може вмістити 300 тис. томів.

134. 1901, 2 лютого. За рішенням зборів членів ХГБ (від 22 вересня 1900 р.) відбулося відкриття філіального відділення бібліотеки у 4-кімнатному приміщенні на перехресті Петинської та Молочної вулиць. Головою управлінського комітету філіалу обрано доктора Є.Р.Клевезаля.

135. 1901, 3 листопада. За рішенням загальних зборів ХГБ введено реєстрацію відвідувачів філіального відділення.

136. 1901, 9–12 грудня. Обрано правління ХГБ (12 осіб) під головуванням Д.І.Багалія. Склад службовців бібліотеки: М.П.Корнієнко, Є.І.Сокальська, М.П.Томашевська, Є.Л.Федоровська, О.В.Фон-Цуккальмагліо, М.І.Чепіга, Н.І.Чепіга, В.Л.Шраменко, Ф.С.Штейкер.

137. 1901, 1 жовтня – 1902, 1 жовтня. ХГБ запрошена на святкування ювілеїв харківської просвітниці Х.Д.Алчевської, Історико-філологічного товариства при Харківському університеті, Західно-Сибірського відділення Російського географічного товариства.

138. 1901, 1 жовтня – 1902, 1 жовтня. До бібліотеки надійшли в подарунок 4327 томів, куплено 2143 видання. Чималу допомогу у формуванні фонду надали заклади Москви, Санкт-Петербурга, Чернігова, Пскова, Тамбова. Московський Рум'янцевський музей подарував 481 книгу, Воєнно-Медична академія – 88 видань, Гірничий комітет – 84 книги, Медичний департамент – 108 прим. Колекція видань з бібліотечної справи

поповнилася виданнями публічних книгозбірень Херсона, Полтави, Чернігова, Одеси, Москви, Воронежа, Пензи, Миколаєва, Аккермана.

139. 1901, 1 жовтня – 1902, 1 жовтня. За вхідними квитками читачами кабінету для читання було 5165 осіб, у т.ч. 1747 студентів, 928 учнів, 186 службовців. Протягом року вони відвідали читальню 54895 разів, одержали в користування 62044 книги.

140. 1901, 1 жовтня – 1902, 1 жовтня. Протягом року 2863 "підписчикам" видано 114384 книги та 16722 журнали.

141. 1901, 1 жовтня – 1902, 1 жовтня. Впроваджено облік незадово-лених запитів на журнали.

142. 1901, 1 жовтня – 1902, 1 жовтня. На рахунок ХГБ надійшли грошові пожертвування (163 крб 93 коп.), у т.ч. 45 крб 90 коп. – від Голубовського товариства, 51 крб 30 коп. – від Л.Ейнгорна.

143. 1901, 1 жовтня – 1902, 1 жовтня. Безплатним абонементом користувались 44 вчителі початкових училищ Харкова, 20 студентів вузів, 34 вчителі земських шкіл Харківського повіту.

144. 1901, 1 жовтня – 1902, 1 жовтня. З метою упорядкування бібліотечного обслуговування у кімнаті для наукових занять відвідувачів обслуговують за спеціальними щоденними квитками.

145. 1901, 1 жовтня – 1902, 1 жовтня. Філіальне відділення ХГБ представило матеріали про свою діяльність (звіти, бланки, картки, правила користування абонементом) на Курській виставці з народної освіти та виставці Харківського повітового земства.

146. 1901, 1 жовтня – 1902, 1 жовтня. Міське управління Харкова надало ХГБ субсидію у розмірі 6000 крб.

1902

147. 1902, 6 січня. Відбувся благодійний вечір на користь ХГБ. На рахунок ХГБ надійшло 803 крб 20 коп.

148. 1902, 26 січня. Проведено благодійний вечір на користь ХГБ. Бібліотеці перераховано 480 крб 16 коп.

149. 1902, 22 лютого. Організовано благодійний вечір. На рахунок ХГБ перераховано 262 крб 79 коп.

150. 1902, 20 березня. Правління ХГБ схвалило проект Л.Б.Хавкіної про організацію музичного відділу.

151. 1902, березень – грудень. Комісія з організації нотного абонемента ХГБ (В.Я.Андріївська, К.М.Бич-Лубенський, М.Ф.Камерон, О.І.Константинова, В.К.Лютер. І.В.Марціарлі, П.М.Ренчицький, П.Г.Ріттер, І.І.Скоркін, І.І.Слатін, М.Є.Фурманов, Л.Б.Хавкіна (голова), Р.П.Еренбург, В.О.Штакенштейдер) надіслала циркуляри з проханням про пожертвування нот, книг та коштів. Від іногородніх та місцевих музичних видавців, композиторів, авторів книг, учителів надійшло 1836 примірників нот, 158 книг. Відомий меценат, видавець, організатор російських симфонічних концертів у Петербурзі М.П.Біляєв надіслав 641 примірник творів камерної музики свого видавництва в Лейпцигу на умовах митної оплати бібліотекою. Головна дирекція Російського музичного товариства надіслала 200 крб на розвиток нотного абонемента. Харківське відділення Російського музичного товариства та місцевий музичний гурток перерахували на рахунок бібліотеки 40 крб.

152. 1902, травень – червень. Під час відвідання ХГБ К.І.Рубинський ознайомився з організацією бібліотечного фонду, його розташуванням, системою контролю за поверненням книг "підписчиками" бібліотеки. Бібліотекознавець високо оцінив прийняту в бібліотеці “механічну”

(хронологічно-форматну) розстановку книг, ведення інвентарної книги та "контрольного" каталогу.

153. 1902, на 1 жовтня. Бібліотечний фонд нараховує 92506 примірників книг і журналів.

154. 1902, жовтень. У читальному залі ХГБ відбувся благодійний концерт за участю відомої співачки Аделіни Падовані і місцевих артистів. Кошти від концерту перераховано на організацію нотного відділу бібліотеки.

155. 1902, листопад. Харківське латиське товариство організувало концерт у залі ХГБ.

156. 1902, грудень. ХГБ організувала в приміщенні драматичного театру літературний вечір, присвячений пам'яті поета М.О.Некрасова.

157. 1902, грудень. Книжкова комісія філіального відділення ХГБ підготувала для докомплектування фонду список книг на підставі даних читацьких пропозицій та складу бібліотечного фонду.

158. 1902, друге півріччя. Чернігівська громадська бібліотека звернулася до ХГБ з проханням про надання їй допомоги в організації музичного відділу.

159. 1902, 1 жовтня – 1903, 1 жовтня. Комітет філіального відділення ХГБ під головуванням М.Трахтенберга провів опитування 400 читачів філіалу, проаналізував запити службовців, торговців, робітників, ремісників, дітей, юнацтва, ознайомився з побажаннями читачів щодо бібліотечного обслуговування.

160. 1902, грудень – 1903, 1 жовтня. Фонд нотного абонемента сформовано за рахунок пожертвувань, купівлі нотних і книжкових видань. Бібліотеці подаровано 2219 нот, 2 журнали («Русская Музыкальная Газета», «Музыка и Пение»), 211 книг. Видання надійшли від 105 приватних осіб та закладів Харкова, Москви, Петербурга, Києва, Катеринослава, Полтави, Тамбова, Тифліса, Костроми, Риги, Новгорода. Доброчинну допомогу у

формуванні фонду абонемента надали Південно-Німецьке видавництво (Штутгарт), “Музична бібліотека Петерса” (Лейпциг), дирекція Королівських театрів (Берлін). Куплено 409 назв (528 прим.) нот, 37 книг з музики.

161. 1902 – 1913. Відповідальність за організацію та ведення алфавітного каталогу було покладено на членів правління ХГБ О.В.Вілинського (1902–1903 рр.), З.В.Маслову (1903–1904 рр.), Г.Ф.Бурлакова (1905–1906 рр.), М.І.Румницьку (1910–1911 рр.), М.А.Маслова.

1903

162. 1903, 8 січня. Відбулося офіційне відкриття нотного абонемента. Привітання надіслали композитори М.О.Балакірєв і М.В.Лисенко.

163. 1903, 16 січня. На засіданні правління ХГБ його головою було переобрано Д.І.Багалія.

165. 1903, січень – лютий. Щойно відкритий нотний абонемент ХГБ обслуговує 132 "підписчики". “Каталог музыкального отдела Харьковской общественной библиотеки“ (Х., 1903) містить близько 350 назв книг з музики і близько 2 тисяч нот. Видання продається у касі бібліотеки.

166. 1903, 12 лютого. на користь ХГБ влаштовано літературно-музичний вечір з благодійним базаром і танцями.

167. 1903, 20 квітня. На засіданні надзвичайних зборів членів ХГБ під головуванням М.М.Миклашевського обговорено та схвалено доповіді Л.Б.Хавкіної про створення відділу бібліотекознавства, Д.І.Багалія про організацію відділу рукописів та автографів, В.С.Дубенського про заснування відділу Judaica; інструкцію для співробітниць абонемента 3-го розряду.

168. 1903, 7 травня – вересень. Правління ХГБ затвердило склад комісії (34 особи) з організації відділу “Hebraica et Judaica” під головуванням доктора М.С.Шляпошникова.

Надіслано близько 300 циркулярних листів книговидавцям, книжковим магазинам, вченим товариствам, авторам та приватним особам про пожертвування на заснування фонду видань про єврейство, іудаїзм. На організацію відділу пожертвувано 262 примірники творів друку, 146 крб 50 коп. Організовано каталог книг і журнальних статей "Judaica" (близько 3000 карток). Облік книг "Hebraica" здійснюється у спеціальному зошиті за встановленою формою.

169. 1903, травень – вересень. Члени комісії з організації відділу бібліотекознавства ХГБ Л.Б.Хавкіна, О.С.Чемпковський та А.О.Дідріхсон розробили профіль комплектування фонду бібліотекознавчої літератури, здійснили пошук та виявили у фонді бібліотеки видання з історії, організації, управління бібліотечною справою, з бібліотечної технології, друковані каталоги, бібліографічні посібники, спеціальні періодичні видання. На прохання ХГБ 26 вітчизняних і 24 іноземні бібліотеки та інші організації надіслали бібліотеці звіти, каталоги бібліотек та інші матеріали з бібліотечної справи. Імператорська публічна бібліотека подарувала 23 томи. Чимало видань надійшло до фонду з Національної бібліотеки Франції, Британського музею, Нью-Йорка, Чикаго, Бостона, Міжнародного бібліографічного інституту (Брюссель), англо-американських товариств "Бібліотечні посібники" і "Бібліотечне бюро".

170. 1903, червень. За заповітом петербурзького філософа О.М.Аксакова бібліотеці передано понад 600 книг XVI–XVIII ст. переважно іноземними мовами з історії Росії, політекономії, богослов'я.

171. 1903, 26 вересня. За традицією у день заснування ХГБ відбулися благодійний літературно-музичний вечір і танці.

172. 1903, 1 жовтня. Фонд ХГБ нараховує 98612 видань. Під керівництвом Д.І.Багалія зібрано цінну колекцію краєзнавчої та українознавчої літератури.

173. 1903, 18 жовтня. Відбувся благодійний вокально-музичний концерт (за участю артистів опери О.М.Асланова і Я.М.Свєтлова) на користь відділу “Hebraica et Judaica”.

174. 1903, 22 жовтня. Відбулися благодійний концерт і танцювальний вечір у залі ХГБ. 318 крб 18 коп. було перераховано на розвиток нотного абонемента.

175. 1903, жовтень. Нью-Йоркська публічна бібліотека надіслала ХГБ літературу з бібліотечної справи, чимало цінних видань з історії економіки штату Нью-Йорк. У супровідному листі містилося прохання про висилку видань з питання самоуправління у Харкові та губернії.

176. 1903, 29 листопада. Відбувся вечір на користь абонемента 3-го розряду. На рахунок ХГБ перераховано 293 крб 92 коп.

177. 1903, грудень. Враховуючи прохання 47 мешканців Холодної гори та Великої Панасівки, а також показники збільшення читачів існуючого філіального відділення ХГБ, загальні збори членів бібліотеки прийняли рішення про відкриття 2-го філіального відділення, на це виділено 1000 крб.

178. 1903, кінець року. Протягом року фонд нотного абонемента ХГБ збільшився з 1994 примірників нот і книг до 3 тис. видань. Видавець М.П.Біляєв подарував бібліотеці усі видані ним ноти творів російської камерної музики.

179. 1903, 1 жовтня – 1904, 1 жовтня. До бібліотечного фонду надійшли в дар 3849 книг, 68 нотних видань та 81 назва журналів.

1904

180. 1904, 6 січня. Відбувся благодійний вечір у ХГБ. На розвиток бібліотеки було перераховано 219 крб 37 коп.

181. 1904, 15 січня. Головою правління ХГБ обрано Д.І.Багалія.

182. 1904, 15 січня. Загальні збори філіального відділення ХГБ обрали організаційну комісію з заснування 2-го філіального відділення під головуванням К.Г.Рауша.

183. 1904, січень. Проект Л.Б.Хавкіної про бібліотечну освіту в Росії було розглянуто на Третьому з'їзді російських діячів з технічної та професійної освіти в Росії. Він став одним з кращих документів вітчизняного бібліотекознавства.

184. 1904, липень. Харківське міське управління надало благодійну грошову допомогу ХГБ (7500 крб) та її філіальному відділенню (400 крб).

185. 1904, вересень. Відкрито відділ "Hebraica et Judaica". Його роботу очолила комісія під головуванням М.С.Шляпошникова.

186. 1904, на 1 жовтня. У фонді ХГБ налічується 103853 прим. книг та журналів.

187. 1904, 14 листопада. Комітет 1-го філіального відділення ХГБ надіслав вітальну телеграму В.Г.Короленку з нагоди 25-літнього ювілею його літературної діяльності.

188. 1904. Бібліотека взяла участь у Всесвітній виставці у Льєжі (Бельгія) і була нагороджена Почесним дипломом. Була представлена експозиція про ХГБ (звіти, каталоги, альбом фотографій з текстом про бібліотечну діяльність), розроблена відділом бібліотекознавства. Посібник Л.Б.Хавкіної "Библиотеки, их организация и техника" (СПб., 1904) нагороджено золотою медаллю.

189. 1904. Мандрівник-етнограф Станіслав Белза надіслав бібліотеці кілька десятків книг з листом до членів правління ХГБ.

1905

190. 1905, початок року. Вийшло перше видання каталогу книг і журнальних статей з "Judaica".

191. 1905, 12 лютого. На загальних зборах членів ХГБ член правління Г.М.Абрамов запропонував організувати відділ книг малоросійською мовою.

192. 1905, 1 липня. Відкрито друге філіальне відділення ХГБ (по вул. Усівській).

193. 1905, на 1 жовтня. Книжковий фонд ХГБ складає 109087 примірників.

194. 1905, 1 жовтня – 1 грудня. За рішенням загальних зборів ХГБ проведено опитування 611 читачів. За його матеріалами розроблено заходи щодо поліпшення обслуговування читачів, підвищення їх бібліотечно-бібліографічної грамотності, до-комплектування фондів, організації каталогів.

195. 1905, серпень – грудень. ХГБ організувала продаж революційної літератури, виданої у Москві, Петербурзі, Одесі, Києві, Ростові. У бібліотеці відбувалися зустрічі політичних груп, проводилися революційні збори. Під час чергового обшуку ХГБ та квартири її завідуючої Н.І.Чепіги було знайдено листівки та прокламації, гектографовані телеграми. У зв'язку з цим бібліотеку було зачинено з 17 до 30 грудня.

196. 1905, грудень. Було дозволено організувати книжкову торгівлю при ХГБ «на комісійних началах».

197. 1905. Музичний відділ ХГБ одержав у подарунок 210 примірників, у т.ч. автограф-рукопис композитора Ц.А.Кюї – невиданий романс «Весна красна» і три томи творів М.І.Глінки.

198. 1905, 1 жовтня – 1906, 1 жовтня. У відповідь на циркулярні листи до державних установ, наукових товариств, громадських закладів ХГБ безплатно одержала 3342 книги. Цінні видання з історії портретного живопису та дипломатичних відношень Росії з Францією подаровано Великим Князем Миколою Михайловичем. Харківський губернський статистичний комітет пожертвував 962 томи, Є.М.Серебрякова – 215 видань, Є.С.Дрентельн – 381 книгу, В.П.Каткадамов – 200

примірників. Приріст бібліотечного фонду становив 6075 видань.

199. 1905, 1 жовтня – 1906, 1 жовтня. Абонементи 1-го, 2-го та 3-го розрядів мали 2864 "підписчики". Протягом року їм видано 11045 книг та 7331 прим. поточних журналів. Безплатний абонемент надано 54 учителям початкових училищ, 15 студентам харківських вузів, пільговий річний абонемент – 44 учителям земських шкіл Харківського повіту.

200. 1905, 1 жовтня – 1906, 1 жовтня. Прийняте рішення про виділення в каталогах книг 1-го та 2-го розрядів видань українською та литовськими мовами, відділу “Polonica”.

201. 1905, 1 жовтня – 1906, 1 жовтня. У період фінансової скрути ХГБ на розвиток 1-го та 2-го філіальних відділень було перераховано 400 крб Міською управою та комітетом Харківського управління, 300 крб Попечительством про народну тверезість, 100 крб директором Паровозобудівного заводу.

202. 1905 – 1907. З метою збільшення коштів у ХГБ введено передплату на газети і журнали, проводилася роздрібна торгівля періодичними виданнями, книгами і брошурами. За 2,5 роки бюджет бібліотеки поповнився за рахунок книжкової торгівлі на 3 тис. крб.

1906

203. 1906, 1 лютого. Загальні збори ХГБ одностайно ухвалили: “При Харківській Громадській Бібліотеці відкривається український відділ, тобто відділ видань українською мовою та видань іншими мовами про Україну”.

204. 1906, 8 лютого. Правління ХГБ обрало головою О.П.Грузинцева.

205. 1906, 10 лютого. На користь філіальних відділень ХГБ відбулася постановка опери “Пікова дама” П.Чайковського. На розвиток бібліотеки перераховано 219 крб 40 коп.

206. 1906, 20 лютого. Жандарми з ротою солдат зробили обшук в абонементному залі, де продавалися книги, у т.ч. революційна література. Конфісковано 5926 примірників, заарештовано завідуючу та двох співробітників.

207. 1906, 21 лютого. Після обшуку в ХГБ були заарештовані зав.бібліотекою М.І.Румницька, її родич та студент Сибірко. Вранці наступного дня перших двох осіб було звільнено.

208. 1906, лютий. У зв’язку з розширенням книжкової торгівлі при ХГБ було затверджено посаду завідуючого торгівлею з оплатою 40 крб і 5% від коштів, виручених за продаж літератури. Бібліотечні службовці одержують зарплату в розмірі 25 крб на місяць.

209. 1906, 26 лютого. Відбувся благодійний вечір у приміщенні ХГБ. На розвиток відділу “Hebraica et Judaica” перераховано 330 крб 50 коп.

210. 1906, 16 березня. Відбувся благодійний вокально-літературний вечір у залі ХГБ. Зібрані кошти перераховано на розвиток абонемента 3-го розряду.

211. 1906, 3 червня. Бібліотеку відвідали городовий та околоточні наглядачі. Конфісковано 105-й номер газети “Колокол”.

212. 1906, на 1 жовтня. Фонд ХГБ налічував 114804 томи.

213. 1906. Правління ХГБ ухвалило рішення про надання членами правління консультаційно-бібліографічної допомоги читачам. Професори В.Я.Данилевський і О.П.Грузинцев склали графік бібліографічного обслуговування читачів. Розпочато роботу з підготовки каталогу журнальних статей.

214. 1906. Бібліотечна робота ХГБ розподілена поміж 22 спеціальними комісіями: 1) завідування касою ХГБ, 2) передплата періодичних видань, 3) бухгалтерія, 4) зв’язки з

книжковими магазинами, 5) зв'язки з авторами, 6) ведення матеріальних книг, 7) записування книжкових надходжень до бібліотеки, 8) нагляд за передачею книг після палітурних робіт, 9) організація алфавітного каталогу, 10) ведення протоколів, 11) відношення з особами та установами, 12) внутрішні та зовнішні зв'язки, 13) завідування господарчою частиною, 14) нагляд за відновленням контрактів, 15) нагляд за роботою абонемента, 16) ведення інвентарної книги майна, 17) нагляд за роботою абонемента 3-го розряду, 18) нагляд за роботою кабінету для читання, 19) завідування нотним абонементом, 20) завідування архівом, 21) нагляд за розміщенням книг у книгосховищі, 22) організація вечорів.

215. 1906, 1 жовтня – 1907, 1 жовтня. Засновано відділ технічної літератури ім. П.П.Ріццоні (мецената, директора Харківського паровозобудівного заводу) у першому філіальному відділенні ХГБ.

216. 1906 – 1911. Українська комісія при правлінні ХГБ велику увагу приділяла формуванню книжкового фонду. Протягом 6 років фонд українського відділу зріс у 5 разів і становив близько 3000 назв видань.

1907

217. 1907, січень. Відбувся концерт за участю паризького товариства виконавців на старовинних інструментах у залі ХГБ.

218. 1907, 12 квітня. У читальному залі ХГБ відбувся концерт харківської співачки В.Ф.Пушечникової.

219. 1907, 10 листопада. Відбувся благодійний вечір. На розвиток філіальних підрозділів ХГБ перераховано 249 крб 88 коп.

220. 1907, грудень. Професор О.Ф.Брандт прочитав лекцію на тему "Трихіни і трихіноз" у залі ХГБ.

221. 1907. Правління ХГБ вирішило припинити книжкову торгівлю через постійні обшуки та конфіскацію книг.
222. 1907, 1 жовтня – 1908, 1 жовтня. До бібліотеки надійшло 5049 книг, 722 журналів, у т.ч. 1671 безплатне видання.
223. 1907, 1 жовтня – 1908, 1 жовтня. Кількість "підписчиків" абонемента 1-го, 2-го та 3-го розряду становила 3277 осіб, журнального абонемента – 138 осіб. Їм видано 172386 книг та 7767 нових журналів. Середня читаність за один день становила 487 книг та 25 часописів.
224. 1907, 1 жовтня – 1908, 1 жовтня. За вхідними квитками кабінет для читання ХГБ відвідало 6514 осіб (переважно мешканці Центрального, Театрального, Ветеринарно-Технологічного та Воскресенсько-Нетеченського районів Харкова), у т.ч. 2081 студент, 1722 учня, 367 службовців, 266 осіб "вільних" професій. Читальний зал відвідали 50164 користувачі. Їм видано 76622 видання, зокрема 23176 часописів, 23097 прим. художньої літератури, 5373 книги з історії.
225. 1907, 1 жовтня – 1908, 1 жовтня. Відділ "Hebraica et Judaica" складає новий каталог книг. На його розвиток пожертвувано 111 крб 65 коп., 62 книги.

1908

226. 1908, 25 січня. Відбувся благодійний вечір у залі ХГБ.
227. 1908, лютий. Закриті 1-ше та 2-ге філіальне відділення ХГБ. Книжковий фонд передано Народному будинку та Журавлівській бібліотеці-читальні Харківського товариства грамотності.
228. 1908, 8 березня. За рішенням загальних зборів членів ХГБ дві громадські посади замінено на оплачувані з метою поліпшення організаційної та технологічної роботи абонемента 3-го розряду.

229. 1908, 26 березня – 30 вересня. Упорядковано, інвентаризовано книжковий фонд абонемента 3-го розряду у зв'язку з його переміщенням до загальної абонементної кімнати.
230. 1908, 2 квітня. Головою правління ХГБ обрано О.П.Комарова.
231. 1908, 1 травня. За рішенням загальних зборів членів ХГБ встановлено платне користування абонементом 3-го розряду: застава за одну книгу становить 30 коп., плата на місяць – 5 коп.
232. 1908, 1 вересня. Бібліотечний фонд налічує 125286 книг і журналів. Фонд музичного відділу ХГБ має 2465 нотних та книжкових видань.
233. 1908, 21 листопада. Відбувся благодійний вечір. На рахунок ХГБ перераховано 260 крб 30 коп.
234. 1908, 13 грудня. Загальні збори членів ХГБ ухвалили рішення про складання членами правління "переліку особливо цінних, бібліографічно рідкісних книг".
235. 1908. ХГБ подаровано особисту бібліотеку О.М.Аксакова з Петербурга.
236. 1908, 1 жовтня – 1909, 1 жовтня. Службовцям бібліотеки виплачено премії за підготовку списків літератури для губернатора, за проведену роботу з інвентаризації фонду книгосховища.
237. 1908, 1 жовтня – 1909, 1 жовтня. На прохання правління ХГБ 129 вітчизняних та зарубіжних організацій та 261 приватна особа надіслали до бібліотечного фонду 2709 прим. книг, 106 назв періодичних видань. Протягом року було куплено 3413 видань.
238. 1908, 1 жовтня – 1909, 1 жовтня. На замовлення бібліотек Санкт-Петербурзького політехнічного інституту, Владикавказької, Вовчанської, Катеринбурзької, Оренбурзької, Чернігівської бібліотек, Ліги Освіти, Товариства бібліотекознавства, редакції журналу «Ежегодник внешкольного образования», Міжнародного бібліографічного інституту надано консуль-

таційну допомогу з питань організації та методики бібліотечної справи.

239. 1908 – 1910. Укомплектовано спеціалізований фонд бібліотечних раритетів.

1909

240. 1909, 18 січня. Відбувся благодійний вечір у ХГБ. На комплектування фонду українського відділу перераховано 372 крб 40 коп.

242. 1909, 6 лютого. Відбувся благодійний вечір. На користь бібліотеки перераховано 900 крб 50 коп.

243. 1909, на 1 квітня. Штат службовців ХГБ налічував 11 осіб (О.А.Безбрижа, О.М.Затовська, М.Г.Калинченко, В.С.Красинська, О.М.Логачова, А.К.Луценко, Г.М.Починкова, О.І.Сокальська, О.В.Цуккальмагліо, Н.І.Чепіга, А.С.Ястребова).

244. 1909, квітень. До фонду ХГБ надійшов цінний дарунок від Великого Князя Миколи Михайловича – 4 томи "Русских портретов XVIII и XIX столетия" вартістю близько 400 крб.

245. 1909, травень. У залі ХГБ відбулася публічна лекція режисера Першого пересувного театру П.П.Гайдебурова на тему «Старе та нове у сучасному театрі».

246. 1909, на 1 жовтня. За статистичними даними, в ХГБ було 132607 видань, 3607 підписчиків, видано читачам 184176 книг і 7951 журнал.

247. 1909, 19 грудня. Загальними зборами членів ХГБ прийнято рішення про передачу бібліотечних фондів закритих 1-го та 2-го філіальних відділень читальням при Народному Будинку і Журавлівській, капітал – на потреби абонемента 3-го розряду бібліотеки.

248. 1909. Харківське громадське управління надало субсидію (6000 крб) на розвиток ХГБ та видало 1500 крб на оплату за електрику.

249. 1909, 1 жовтня – 1910, 1 жовтня. Представники відділу «Hebraica et Judaica" стали членами Єврейського історико-етнографічного товариства. Це дало право бібліотеці безплатно одержувати видання цього товариства. Л.Б.Шойхетманом складено каталог "Hebraica", Х.І.Іоффе – каталог дитячої літератури.

250. 1909, 1 жовтня – 1910, 1 жовтня. На розвиток ХГБ Міським управлінням виділено 6800 крб, Харківським комітетом тверезості – 84 крб, на купівлю книг польською мовою та видань для українського відділу – 147 крб 65 коп.

251. 1909 – 1914. Кількість "підписчиків" ХГБ збільшилась з 2921 осіб у 1909 р. до 5612 осіб у 1914 р.

1910

252. 1910, 21 лютого. Відбувся благодійний вечір на користь ХГБ. Бібліотеці перераховано 1109 крб 85 коп.

253. 1910, квітень. Вдова Б.Г.Філонова, громадського діяча, гласного Міської думи, члена правління ХГБ з 1885 р., його голови в 1886 – 1893 рр., пожертвувала бібліотеці 10 тис. крб на влаштування нового книгосховища.

254. 1910, на 1 червня. Член правління ХГБ, приват-доцент Харківського університету М.О.Маслов є членом Російського товариства бібліотекознавства.

255. 1910, 1 жовтня. Бібліотечний фонд налічує 140220 книг і журналів. Протягом минулого року пожертвувано 7613 примірників. ХГБ обслуговує 3946 "підписчиків", 6111 читачів кабінету для читання. Серед загальної кількості користувачів переважають студенти, учні, службовці, ремісники. Протягом року видано додому 15416 книг і 561 журнал, прочитано 62453 видання у читальні бібліотеки.

256. 1910, 21 листопада. Відбувся благодійний вечір, організований комісією українського відділу ХГБ. На його розвиток перераховано 296 крб 35 коп.

257. 1910, 10 грудня. Комісія відділу Hebraica et Judaica організувала благодійний "сінематографічний сеанс" у "електротеатрі" "Мішель".

258. 1910, 11 грудня. Загальні збори членів ХГБ прийняли рішення про святкування 25-річчя заснування бібліотеки, підготовку історичного огляду про її діяльність.

259. 1910. За заповітом юриста К.М.Аннєнкова бібліотеці було передано 1757 видань.

260. 1910, 1 жовтня – 1911, 1 жовтня. Бібліотека одержала в дарунок 4889 книг, 110 назв періодичних журналів. Всього надійшло 8514 примірників.

261. 1910, 1 жовтня – 1911, 1 жовтня. На замовлення земських управ Конотопа, Костянтиноградська, Керч-Єнікальська, публічних бібліотек Вітебська, Риги, Харбіна, Батумі надано консультації, поради з питань бібліотечної справи.

1911

262. 1911, на 1 січня. Бібліотечний фонд налічує 148734 видань.

263. 1911, 4 березня. За пропозицією гласних про увічнення пам'яті Т.Г.Шевченка Міська дума ухвалила рішення надати ХГБ одноразову допомогу (300 крб) і щорічну субсидію (50 крб) на створення українського відділу і присвоєння йому імені Т.Г.Шевченка.

264. 1911, 10 березня. Комісія українського відділу ХГБ організувала благодійний вечір. На рахунок відділу надійшло 175 крб 90 коп.

265. 1911, червень. На Першому Всеросійському з'їзді з бібліотечної справи (Санкт-Петербург) експонувалися діаграми,

фотографії, видання, статті про діяльність ХГБ, малюнки та 90 папок з діловодства вітчизняних та іноземних книгозбірень із фонду відділу бібліотекознавства ХГБ.

266. 1911, на 26 вересня. Завдяки громадській ініціативі фонди ХГБ нараховують майже 150 тис. томів, тобто у 88 разів більше, ніж у 1886 р.

267. 1911, 3 грудня. Українська комісія при ХГБ організувала благодійний вечір. На розвиток українського відділу ім.Т.Г.Шевченка перераховано 520 крб.

268. 1911, 10 грудня. Щорічні збори членів ХГБ прийняли рішення про розширення книгосховища. Передбачається витратити на будівельні роботи 17–22 тис. крб.

269. 1911, 18 грудня. Рішенням загальних зборів членів бібліотеки обрано організаційну комісію у складі Д.І.Багалія, О.П.Грузинцева, М.О.Маслова, М.Ф.Сумцова для святкування 25-річчя з дня заснування ХГБ.

270. 1911, грудень. На прохання членів правління ХГБ Я.І.Бродський і М.А.Рожавська підготували «Обзор деятельности комиссии отдела “Hebraica et Judaica” при Х.О.Б. за 8 лет ее существования (1903–1911 гг.)”».

271. 1911. Правління ХГБ звернулося через пресу до колишніх членів бібліотеки з проханням взяти участь у святкуванні її 25-річчя, надіслати свою адресу, відомості про період роботи у книгозбірні, а також фотографії.

272. 1911. Члени правління ХГБ М.І.Антоконенко, М.О.Маслов, М.М.Пінто обрані членами Товариства бібліотекознавства (Санкт-Петербург).

273. 1911, 1 жовтня – 1912, 1 жовтня. До бібліотечного фонду надійшло в дарунок 4355 книг, 100 назв журналів і газет. Загальний приріст фонду за рік склав 7443 примірники.

274. 1911 – 1916. Бібліотечний фонд за 5 років зріс на 29%, тобто з 149 тис. примірників до 183 тис. Бюджет ХГБ збільшився на 33%, у 1916 р. він становив 40 тис. крб.

Показники видачі книг: у 1911 р. – 330864 примірники, за 11 місяців 1916 р. – 579814 примірників. Таких показників книговидачі не досягала жодна книгозбірня, навіть Імператорська публічна бібліотека (Санкт-Петербург).

1912

275. 1912, 2 лютого. Відбувся благодійний вечір у приміщенні ХГБ. На розвиток бібліотеки перераховано 1200 крб 50 коп.

276. 1912, 12 лютого. Відбулися урочисті збори з нагоди святкування 25-річчя заснування ХГБ. Збори відкрив голова правління професор А.М.Анциферов. Секретар правління К.О.Медерський виступив з коротким історичним нарисом про діяльність ХГБ, були оголошені листи-привітання професора Д.І.Багалія, попечителя Харківської учбової округи П.Є.Соколовського. Виступили з привітаннями представники наукових установ і організацій Харкова, Москви, Мінська, Вільно, Полтави, Нижнього Новгорода, Ярославля.

277. 1912, вересень. Вдова професора римського права Харківського університету Л.М.Загурського, члена правління ХГБ у 1894 – 1896 рр., подарувала бібліотеці зібрання книжок з питань юриспруденції.

278. 1912, 25 листопада. Проведено благодійний вечір. На розвиток відділу “Hebraica et Judaica” перераховано 928 крб 23 коп.

279. 1912, жовтень – 1913, жовтень. Бібліотеці пожертвувано 5180 томів, у т.ч. 150 книг за заповітом М.Ф.Леваковського.

280. 1912, жовтень – 1913, жовтень. Бібліотечним фондом користуються 51115 "підписчиків", у т.ч. 208 членів ХГБ, 5618 читачів кабінету для читання. Протягом року видано 215625 книг і 6331 журнал на абонемент 1-го, 2-го і 3-го розрядів. Читальний зал користувачі відвідали 62580 разів, їм видано 79620 видань (на 5404 прим. більше ніж у попередньому році).

Найбільшим попитом у студентів, учнів, чиновників, ремісників, осіб "вільних" професій користується художня, довідкова література, видання з історії, правознавства, медицини, а також часописи.

281. 1912, 1 жовтня – 1913, 1 жовтня. Товариство бібліотекознавства (Санкт-Петербург), Пермська міська бібліотека, бібліотека заводу Ельворти (Лисаветград), книгозбірня при Народному будинку ім. О.С.Пушкіна (Хабаровськ), Самарське товариство народних університетів звертались до правління ХГБ за довідками з питань організації бібліотек, з проханням про висилку каталогів бібліотеки, матеріалів з бібліотечної справи.

282. 1912, 1 жовтня – 1913, 1 жовтня. Бібліотеку очолює правління під головуванням А.М.Анциферова. Штат ХГБ складається з 11 службовців. Бібліотечну роботу розподілено поміж 21 членом, кандидатами в правління і штатними співробітниками. Головну увагу приділено формуванню бібліотечного фонду, пошуку коштів на розвиток книгозбірні.

283. 1912. Кількість книг українською мовою в зібранні ХГБ сягала понад 3 тис. примірників, у т.ч. 18 видань творів Т.Г.Шевченка, 24 книги І.Нечуя-Левицького, 35 книг І.Франка (не враховуючи численних наукових розвідок), 8 книг В.Винниченка, 7 збірок лірики О.Олеся, перша поетична книга М.Рильського “На білих островах” (К., 1910).

284. 1912. На кошти членів Української комісії І.Х.Бойка та В.Н.Галицького видано “Каталог книжок українською мовою Харківської громадської бібліотеки”, підготовлений П.Мокрусом у 1910 – 1911 рр. Посібник містить близько 3000 описів назв книг, у т.ч. малодоступних творів друку Австро-Угорщини.

285. 1912. Заслухано доповідь Л.Б.Хавкіної «Юбилей Харьковской общественной библиотеки в связи с историей ее» на черговому засіданні Всеросійського товариства бібліотекознавства.

286. 1912. За період функціонування відділу української книги ХГБ українською комісією придбано книг у 5 разів більше, ніж за попередні 20 років.

287. 1912. За числом прочитаних книг протягом року Харківська громадська бібліотека поступається лише Публічній бібліотеці Петербурга.

288. 1912 – 1913. Підготовлено до друку доповнене, виправлене друге видання каталогу книг та журнальних статей "Judaica". Доопрацьовано рукописний каталог "Hebraica" у двох частинах.

289. 1912 – 1914. Проведені будівельні роботи з розширення книгосховища. На 5 поверсі семиярусного приміщення розміщено книжковий фонд. Встановлено підйомник, пилевисмоктувач, проведене електричне освітлення на 6 та 7 поверхах книгосховища.

1913

290. 1913, 22 лютого. Відбувся благодійний концерт за участю А.Ф.Бенша, Є.А.Білоусова і харківських артистів. На розвиток бібліотеки перераховано 1101 крб.

291. 1913, 7 березня. У читальному залі ХГБ письменник Ф.Сологуб виступив з лекцією "Мистецтво наших днів". Поет Ігор Северянин прочитав свої вірші та вірші Ф.Сологуба.

292. 1913, 1 жовтня. У бібліотеці нараховується 165148 книг і журналів. "Підписчиками" ХГБ є 5115 осіб. Середня книговидача складає 687 книг і 20 журналів.

293. 1913, жовтень. На розширення книгосховища ХГБ одержала позику (4860 крб) від місцевих органів влади.

294. 1913, грудень. Відбулася творча зустріч з поетами-футуристами В.Маяковським, Д.Бурлюком і В.Каменським у залі ХГБ.

295. 1913. ХГБ серед просвітницьких організацій Харкова одержала на свій розвиток найбільшу суму (9806 крб) від Міського управління.

296. 1913. У книгозбірні функціонували два службових каталоги: топографічний і алфавітний.

297. 1913, 1 жовтня – 1914, 1 жовтня. Члени правління виявляють відомості про нові видання у «Книжной летописи», бібліографічних підрозділах журналів та газет; здійснюють перегляд та добір книг, надісланих магазинами «Новое время», Дредера, Ситіна, харківської газети «Утро», видавництвом «Книжный посредник», магазином Карбасникова у Москві, крамницею книг іноземними мовами в Харкові.

298. 1913, 1 жовтня – 1914, 1 жовтня. Передано в дар ХГБ 4397 томів, у т.ч. 2059 видань архівом Харківського інспектора зі справ друку.

299. 1913, жовтень – 1914, жовтень. За обсягом книжкових фондів ХГБ (172861 прим.) поступається лише Вільненській та Одеській публічним бібліотекам. Книгозбірня задовольняє удвічі більше читацьких вимог (389347), ніж Одеська бібліотека. За показником читаності (в середньому одним мешканцем Харкова прочитано більше однієї книги, одним "підписчиком" ХГБ – 19,3 книг) роботу бібліотеки можна порівняти з діяльністю американських публічних книгозбірень.

300. 1913, жовтень – 1914, жовтень. Товариству бібліотекознавства (Петроград) надіслано інформацію про діяльність ХГБ у минулих роках для представлення на Лейпцизькій виставці друкарської справи і графіки.

301. 1913, жовтень – 1914, жовтень. Правління ХГБ одержало подяку від Московського університету ім. А.Л.Шанявського за надання матеріалів з бібліотекознавства в тимчасове користування на бібліотечних курсах.

302. 1913, жовтень – 1914, жовтень. Правлінням ХГБ надано 50 безплатних абонементів пораненим воїнам харківських

шпиталів. Організовано благодійний збір періодичних видань для госпіталів.

303. 1913 – 1914. Закінчено роботу з розширення книгосховища, улаштовано 5–7 яруси книгосховища, каналізаційну систему бібліотеки приєднано до міської мережі. Збудовано кам'яну огорожу вздовж садиби ХГБ.

304. 1913 – 1916. За 4 роки кількість "підписчиків" ХГБ зросла більше, ніж на 50%, тобто з 13420 осіб у 1913 р. до 21882 осіб у 1916 р.

1914

305. 1914, 3–4 лютого. На загальних зборах членів ХГБ відзначено інтенсивну діяльність бібліотеки з обслуговування читачів, порушено питання про надання бібліотеці безплатного примірника книг, виданих у країні російською та українською мовами.

306. 1914, 11 лютого. На загальних зборах ХГБ заслухано і обговорено доповідь Л.Б.Хавкіної "Детские читальни-библиотеки и их современные библиотечные идеалы". За пропозицією Л.Б.Хавкіної прийнято рішення про заснування дитячого відділу на базі абонемента 3-го розряду.

307. 1914, 13 лютого. Відбувся благодійний вечір у приміщенні ХГБ. На розвиток бібліотеки перераховано 1064 крб 50 коп.

308. 1914, 19 лютого. Головою правління ХГБ обрано А.М.Анциферова, його помічниками – О.М.Габель і С.Є.Сабініна.

309. 1914, на 1 жовтня. Бібліотечний фонд налічував 172861 книг і журналів.

310. 1914, 14 листопада. У залі ХГБ відбулися слов'янські збори під головуванням професора Д.І.Багалія. З доповіддю "Чем кончится настоящая война" виступив королівський сербський торговий агент Ч.М.Іоксимович.

311. 1914, березень – 1916, лютий. Спеціальна комісія здійснила комплекс робіт зі створення дитячого відділу при ХГБ. Сформоване ядро книжкового фонду за участю вчителів Харкова.

312. 1914, 1 жовтня – 1915, 1 жовтня. Бібліотека подарувала друковані каталоги ХГБ, дублетні примірники книжкових та журнальних видань книгозбірням Харківського товариства поширення у народі грамотності, Боромлянській, Красноярській бібліотекам, бібліотекам Петроградського політехнічного інституту, Сочинського товариства допомоги бідним, Лубенського товариства сприяння народній освіті та іншим.

313. 1914, 1 жовтня – 1915, 1 жовтня. Правління ХГБ здавало в оренду приміщення читального залу для проведення масових заходів.

314. 1914. Бібліотека відкрила 50 безплатних абонементів для лазаретів Харкова.

315. 1914. ХГБ видано безплатні абонементи п'ятьом студентам вузів, п'ятьом слухачкам Вищих жіночих курсів Товариства трудящих жінок, 30 дітям батьків-воїнів.

1915

316. 1915, 10 січня. За рішенням загальних зборів ХГБ у статистичних даних звітності виділено окрему графу "жінки-підписчиці".

317. 1915, 16 березня. Термінові загальні збори ХГБ були присвячені пам'яті Ореста Мартиновича Габеля, члена правління бібліотеки, у 1892 – 1914 рр. відповідального за бухгалтерську справу, звітно-облікову роботу.

318. 1915, 7–12 червня. ХГБ взяла участь у роботі з'їзду з питань позашкільної освіти та влаштування розумних розваг (Харків). Бібліотека організувала тимчасову читальню для

учасників форуму. На виставці експонувалися матеріали про діяльність відділу бібліотекознавства.

319. 1915, 19 вересня. За пропозицією Л.Б.Хавкіної проведено одноденний статистичний облік книговидачі абонементного підрозділу. Одержані дані свідчать про різнобічні читацькі інтереси. Підвищеним попитом у читачів користуються наукові видання з філософії, психології, історії, з суспільних наук, літератури, медицини.

320. 1915, вересень. Бібліотеку відвідала спеціальна комісія для вирішення питання про відкриття шпиталю при ХГБ. Враховуючи значущість бібліотеки в Харкові, масштаби обслуговування місцевого населення, обсяг бібліотечного фонду, було вирішено залишити роботу ХГБ у попередньому режимі.

321. 1915, кінець грудня. Абонементами І-го розряду ХГБ користуються 2969 осіб, 2-го розряду – 2721 осіб, 3-го розряду – 2096 "підписчиків". Протягом грудня "підписчикам" І-го та 2-го розрядів видано 33580 книг та 599 журналів. Читальний зал відвідало 6228 користувачів.

322. 1915. За 500 крб придбано бібліотеку покійного професора Харківського університету, члена правління ХГБ у 1897–1903 рр., Є.К.Редіна.

323. 1915. Українська комісія ХГБ під керівництвом Гната Хоткевича підготувала доповнений випуск каталогу книг українською мовою. У ньому подано відомості про 758 назв книжкових видань. Складено доповнення до каталогу нотних видань. Обидва посібники машинописні.

324. 1915. Українська комісія при ХГБ опублікувала звернення українською, польською та російською мовами до мешканців Харкова з проханням пожертвувати книги, ноти, гравюри про Україну.

325. 1915. З метою поліпшення роботи з керівництва читанням "підписчиків" правлінням ХГБ підготовлено і видано рекомендаційні списки книг з краєзнавства.
326. 1915. Створено генеральний алфавітний каталог нотних видань.
327. 1915. У порівнянні з провінційними бібліотеками в ХГБ спостерігаються високі показники книговидачі наукової літератури (20% від загальної видачі).

1916

328. 1916, 13 лютого. У залі ХГБ відбувся благодійний концерт чеського скрипаля Ф.Сміта за участю піаніста В.Зібера.
329. 1916, 18 лютого. Відбувся благодійний вечір-концерт на користь ХГБ за участю В.І.Слатіна, В.В.Барановської, М.В.Темнікової та ін.
330. 1916, 16 лютого. У читальному залі ХГБ відбулася зустріч читацької аудиторії з поетом Ігорем Северянином.
331. 1916, 26 лютого. У читальному залі ХГБ відбувся благодійний концерт за участю харківських музикантів Ф.Блеха, С.Березі, Є.Макухіна та співаків А.В.Аристової, Р.А.Півня, С.Г.Бабича, А.Борисяка, Л.І.Кокольницького. Відповідальною розпорядницею цього заходу була Н.І.Чепіга. Кошти від концерту перераховано на розвиток ХГБ.
332. 1916, лютий. Фінансова комісія Міської управи виділила 500 крб для організації дитячого відділу ХГБ.
333. 1916, 6 червня. Проведено екскурсію по бібліотеці для делегатів Першого окружного педагогічного з'їзду.
334. 1916, 26 вересня. Відбулися загальні збори членів ХГБ, присвячені 30-річчю її заснування. Заслухано і обговорено доповіді О.А.Богомолова "Помощь библиотеки в деле самообразования", Л.Б.Хавкіної "Пути к дальнейшему развитию библиотеки", А.О.Дідріхсона "Русское библиотечное общество

и его назначение для библиотечного дела в Харькове". Прийняте рішення про організацію довідкового відділу, створення книжкового ядра бібліотеки, виділення активно запитуваного фонду бібліотеки, розробку планів читання для керівництва читанням.

335. 1916, вересень. Громадськість Харкова пожертвувала 488 крб на комплектування фонду.

336. 1916, 25 листопада. Відомий "шліссельбуржець" М.О.Морозов прочитав 2 лекції з питань сучасного повітроплавання у читальному залі ХГБ. Частину коштів від проведених заходів перераховано на розвиток книгозбірні.

337. 1916, 15 грудня. У Харкові відкрито першу спеціальну дитячу бібліотеку – відділ при ХГБ, завідувала якою фахівець з дитячої літератури О.О.Мартинова. В коло функціональних обов'язків цього автономного підрозділу ХГБ входило: вивчення читацьких інтересів, керівництво читанням дітей віком 4–14 років, організація та ведення дитячих гуртків, бібліотечно-бібліографічне обслуговування дитячих організацій та установ, видавництв; рецензування дитячої літератури. Експозиція дитячої літератури викликала великий інтерес у дітей та їх батьків.

338. 1916. Завдяки безкоштовному обслуговуванню читачів у читальному залі кожна книга обертається в середньому 2,3 рази.

339. 1916. Зростання кількості читачів (за рахунок біженців) спонукало правління ХГБ збільшити штат.

340. 1916 – 1917. Бібліотека одержала художні твори Марка Вовчка, Г.Квітки-Основ'яненка, Ю.Федьковича, О.Маковея та літературознавчі роботи Д.Лукіяновича про Т.Г.Шевченка, видані науковим товариством "Просвіта" в серії "Просвітні листки".

341. 1916 – 1917. За оренду читального залу ХГБ одержано 10978 крб 25 коп., частини двору – 4077 крб.

1917

342. 1917, початок року. У фонді ХГБ налічувалось 13585 видань іноземними мовами, головним чином, польською та французькою.

343. 1917, 24 лютого. За постановою Міської думи на розвиток ХГБ асигновано 17050 крб 40 коп., у тому числі українського відділу – 50 крб, розширення книгосховища – 486 крб, дитячого відділу – 1000 крб.

344. 1917, 26 лютого. Від благодійного концерту бібліотеці перераховано 770 крб.

345. 1917, березень. Відбувся літературно-музичний вечір у залі ХГБ.

346. 1917, 1 квітня. У ХГБ відбувся політичний вечір "Поточний момент та єврейство".

347. 1917, на 1 жовтня. Фонд бібліотеки налічував 172590 прим.

348. 1917, на 1 жовтня. Кількість "підписчиків" становила 9799 осіб, книговидача за день – 1230 видань. Ці показники ХГБ перевищують показники інших бібліотек країни.

349. 1917. Фонд художньої літератури виділено із загального фонду. У топографічному каталозі художня література позначається буквою "Б" (белетристика).

350. 1917. На розвиток ХГБ пожертвувано 2247 крб 16 коп. та 2494 книг.

351. 1917. Службовці бібліотеки внесли на рахунок ХГБ 600 крб для створення капіталу імені покійного члена бібліотечного правління Ореста Мартиновича Габеля.

352. 1917. Спеціальна комісія організувала пункт запису членів Харківського відділення Російського бібліотечного товариства.

353. 1917. Працівник абонемента 1-го розряду О.В.Чернявська навчалася на бібліотечних курсах у Москві.

354. 1917. Службовцям бібліотеки виділено 348 крб 27 коп. на придбання чаю, цукру та "самоварного" вугілля.

355. 1917, жовтень – 1918, 1 жовтня. До книгосховища ХГБ надійшло 10158 видань, у т.ч. 2596 подарованих книг. Для фонду дитячого відділу придбано 1601 книгу.

356. 1917, жовтень – 1918, жовтень. Українська бібліотечна комісія (голова Г.М.Хоткевич, співробітник ХГБ О.Б.Крайник, представники книжкових магазинів "Дзвін", "Рух" та "Союз-Банк") придбала нові книги та журнали на суму 796 крб 85 коп., надрукувала 2-ге видання каталогу українських книг, здійснювала організацію карткових абеткового та нумераційного каталогів. На комплектування фонду українського відділу Губернським земством і Міською думою асигновано 950 крб.

357. 1917, жовтень – 1918, жовтень. Шанувальники харківського піаніста А.Ф.Бенша пожертвували бібліотеці 500 крб, а також нотні видання.

358. 1917, жовтень – 1918, жовтень. На розвиток бібліотеки пожертвувано 17700 крб, у т.ч. "Союз-банком" та товариством "Взаємокредит" – по 5 тис. крб.

359. 1917, жовтень – 1918, 1 жовтня. Із бібліотечних фондів було видано читачам і "підписчикам" ХГБ 518796 книг, журналів і нот. До кабінету для читання було видано 6095 вхідних читацьких квитків. Кількість відвідувань склала 83397, видано 108394 книг, нот – 127.

360. 1917, жовтень – 1918, жовтень. Тимчасово припинена робота абонемента 3-го розряду. Його фонд перенаправлено до дитячого відділу та абонемента 2-го розряду.

361. 1917, жовтень – 1918, жовтень. Для "підписчиків" ХГБ функціонують "добовий" та "дачний" абонементи.

362. 1917 – 1922. Від приватних осіб, установ Харкова та інших міст країни, а також з за кордону до бібліотечного фонду надійшло 5236 томів.

1918

363. 1918, 31 січня. Шляхом відкритого балотування обрано 14 службовців бібліотеки, у т.ч. О.Д.Багалій-Татаринова, М.В.Шкоріна, Н.В.Кекало, Г.Я.Каминський, М.П.Самарін та ін.

364. 1918, 31 січня. Прийняте рішення про виділення журнального абонемента в самостійний відділ ХГБ.

365. 1918, червень. Сім працівників ХГБ навчалися на бібліотечних курсах, організованих Харківським товариством грамотності.

366. 1918, 18, 19 серпня. У залі ХГБ передбачаються концерти першого українського (київського) національного хору (понад 100 виконавців) під керівництвом К.Стеценка.

367. 1918, серпень. Припинено фінансування ХГБ. Правління бібліотеки просить Міську управу про виділення коштів на виплату заробітної плати службовцям.

368. 1918. ХГБ одержала лише 18 тис. крб із запланованих бюджетом 70 тис. крб.

369. 1918. Суттєва матеріальна допомога (близько 26 тис. крб) надійшла від Харківського міського управління та деяких кооперативних організацій.

370. 1918, 10 вересня. У зв'язку з фінансовою скрутою загальні збори членів ХГБ прийняли рішення про здачу в оренду бібліотечних приміщень.

371. 1918, жовтень. У залі ХГБ відбулися концерти відомого виконавця пісень А.В.Сабініна, московських піаністів І.Енері, Д.Покраса, скрипаля М.Кауфмана, а також музичний вечір за участю професора Петроградської консерваторії В.Дроздова, вечори московського конферансьє В.П.Свободіна.

372. 1918, 4 листопада. При дитячому відділі ХГБ організовано "Товариство друзів книги" з метою прищеплення дітям любові до книги.

373. 1918, 6 грудня. У залі ХГБ відбувся вечір поезії за участю Олександра Гатова, Миколи Лезина, Юлія Лейніна, Льва Пеньковського, Георгія Шенгелі.

374. 1918, кінець року. Закрито журнальний абонемент, оскільки не одержані передплачені московські часописи.

375. 1918, друге півріччя. У приміщенні ХГБ діяв штаб комітету з організації губернського бібліотечного з'їзду.

376. 1918, жовтень – 1919, 1 жовтня. Кількість виданих читацьких квитків склала 4825. Читачами ХГБ були 1983 студенти, 992 учні середньої школи, 988 службовців, 69 робітників, 78 військовослужбовців та ін. Вони відвідали читальний зал 81594 разів, видано 102046 книг і 5797 журналів.

377. 1918 – 1919. Введено посаду працівника для ведення предметного каталогу.

378. 1918 – 1920. Створено алфавітний каталог української та російської періодики і генеральний каталог дитячої та юнацької літератури.

379. 1918 – 1920 рр. Керівництво читанням дітей у ХГБ проводилось цілеспрямовано. У роботі з читачами спів-робітники дитячого відділу були уважними і привітними.

1919

380. 1919. Харківська губернська громадська бібліотека, як і інші публічні книгозбірні, фонд яких перевищував 100 тис. примірників, мала можливість комплектуватися коштом державного бюджету.

381. 1919, грудень. За рішенням Всеукраїнського Революційного Комітету Харківська громадська бібліотека, яку перетворено на центральну губернську, підпорядкована позашкільному підвідділу Харківського міського відділу народної освіти.

382. 1919, друге півріччя. При бібліотеці створено комісію з підготовки проекту будівництва державної бібліотечної мережі Харківщини.

383. 1919 – 1920. Було організовано предметний каталог.

384. 1919 – 1922. Пріориретною формою пропаганди літератури в ХГБ була наочна. Провідне місце відводилося плакатам. Протягом року складалося не менше 100 плакатів, присвячених актуальним питанням соціально-економічного розвитку суспільства, міжнародним подіям.

1920

385. 1920, початок року. Незважаючи на те, що не працювало водяне опалення, бібліотека обслуговувала читачів. Адміністрації бібліотеки та місцевому комітету профспілок вдалося одержати хлібний пай для її службовців.

386. 1920, на 1 липня. У штаті Харківської громадської бібліотеки нараховувалося 50 працівників, серед них 44 бібліотечних працівники (зав. бібліотекою, помічник зав. бібліотекою, зав. дитячим відділом, два каталогізатори, 2 спеціалісти з іноземної літератури, 18 помічників бібліотекаря, технічних виконавців зі стажем – 10, без стажу – 9).

387. 1920, травень – грудень. "Підписчиками" бібліотеки було 9763 осіб., у т.ч. 3414 "підписчиків" 1-го розряду, 2762 "підписчики" другого розряду. 2211 читачів зареєстровано у читальному залі, 1461 – у дитячому відділі.

388. 1920, 9 липня. Згідно з рішенням “Обязательного постановления Харьковского губисполкома о национализации библиотек” усі бібліотеки Харкова, у т.ч. колишню ХГБ, оголошено державними.

389. 1920, жовтень. Враховуючи необхідність керівництва читанням у бібліотеці та надання читачам допомоги під час вибору книг відкрито консультаційний відділ.

390. 1920. До бібліотеки надійшли зібрання книг серії "Народна бібліотека". Особливий інтерес викликає видання видатного українського композитора Ф.Колесси "Українські народні думи" та двотомна праця М.Возняка "Історія української літератури", яка є однією з найфундаментальніших праць з історії української літератури.

391. 1920. Читальний зал бібліотеки безплатно орендується для проведення мітингів, зборів, лекцій, концертів.

392. 1920. Бібліотека задовольняла потреби в документній інформації з політико-просвітницької роботи державних та громадських установ та організацій (зокрема Наркозему УССР, Харківського губернського воєнно-революційного комітету, редакцій газет "Пролетарий", "Коммунист"), добирала матеріали для проведення агітаційних кампаній.

393. Початок 1920-х. Сформовані у 1886–1910 рр. колекції пам'яток друку та писемності було розміщено в загальному фонді бібліотеки.

394. 1920 – 1923. Чимало видань іноземними мовами надійшло до фонду бібліотеки, оскільки інші книгозбірні краю не були зацікавлені в цій літературі.

395. 1920 – 1923. Предметний каталог Державної бібліотеки ім. В.Г.Короленка за обсягом складає 86 ящиків, понад 4000 рубрик. На замовлення місцевих книгозбірень працівники консультаційного відділу проводять інструктажі з організації та ведення цього ДБА.

396. 1920 – 1923. У порівнянні з 1920 р. кількість читачів зросла з 3530 осіб до 5803, книговидача – з 55114 прим. до 185456. Змінився склад читачів. У 1923 р. до читального залу записалися 151 робітник, 276 червоноармійців, 793 працівники державних установ, 400 наукових працівників і фахівців народного господарства, 4885 студентів вузів, учнів середніх навчальних закладів.

1921

397. 1921, травень – грудень. Кількість відвідувань читального залу бібліотеки склала 17848.

398. 1921, липень. На прохання керівництва бібліотеки Харківський губвиконком робітничих, селянських та червоноармійських депутатів прийняв постанову про повернення книг читачами. На сторінках місцевої преси було оприлюднено рішення влади: у разі невиконання наказу індивідуальні та колективні абоненти мали притягатися до суду.

399. 1921, на 1 жовтня. Абонементами бібліотеки користувалося 7699 "підписчиків".

400. 1921. Через тяжке фінансове становище бібліотечний колектив вирішив тимчасово зменшити заробітну плату на 50%. Це дало змогу нормально функціонувати підрозділам бібліотеки.

1922

401. 1922, 24 січня. За постановою Ради Народних Комісарів Української Соціалістичної Радянської Республіки Центральній громадській бібліотеці було присвоєне ім'я письменника і громадського діяча В.Г.Короленка.

402. 1922, лютий. У Харківській громадській бібліотеці відбувся вечір пам'яті В.Г.Короленка. З доповіддю виступив зав. консультаційним відділом Б.О.Борович.

403. 1922, січень – квітень. Найбільшим попитом користується література з соціальних та політичних наук. Відвідують читальний зал в основному студенти і учні. Збільшилась обертаність книг у читальному залі, кабінеті для читання та дитячому відділі, оскільки комплектуються видання в одному примірнику.

404. 1922, на 1 травня. Штат бібліотеки – 55 працівників: зав. бібліотекою Н.І.Чепіга, заступник зав. бібліотекою М.І.Румницька, каталогізатор О.В.Цуккальмагліо, зав. іноземним відділом М.Г.Плесський, зав. консультаційним відділом Б.О.Бо-рович, зав. кабінетом для читання О.В.Гаврилова та інші.
406. 1922. Організовано пересувний фонд бібліотеки. Тимчасові "летючі бібліотеки" обслуговують робітників заводів, фабрик, лікарень, будинків відпочинку.
407. 1922. За бібліотекою юридично закріплене нерухоме майно.

* * *

Відновлено систему водяного опалювання, здійснено ремонт покрівлі, приміщень бібліотеки.
408. 1922. При Центральній громадській бібліотеці ім. В.Г.Короленка організовано міську бібліотечну раду, яка координує бібліотечну роботу Харкова, надає методичну допомогу масовим книгозбірням, проводить заходи з підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців.
409. 1922, 1 жовтня – 1923, 1 жовтня. Заслухано повідомлення працівника консультаційного відділу О.Д.Татаринової про організацію Книжкової палати та кабінету бібліотекознавства в Москві за результатами наукового відрядження.
410. 1922 – 1924, травень – серпень. Бібліотека відкрила безплатну читальню у парку відпочинку. Кожної неділі читачам видавалися книги, журнали та газети.

1923

411. 1923, на 1 січня. Бібліотечний фонд нараховував 257925 книг.
412. 1923, 3 січня. Згідно з резолюцією Харківської губернської наради організовано осередок "Юний Спартак" при дитячому відділі бібліотеки.

413. 1923, січень. Драматичний гурток та осередок "Юний Спартак" при ХДНБ поставили благодійну виставу "Заколдованный пирог или Кто не работает, тот не ест" за п'єсою П.Соловйової. Збір від заходу (285 крб) перераховано на комплектування фонду дитячого відділу.

414. 1923, січень. Розпочато купівлю книг для пересувного фонду Державної бібліотеки ім. В.Г.Короленка.

415. 1923, лютий. Працівники бібліотеки організували платний дитячий ранок, присвячений О.С.Пушкіну, на користь безпритульних дітей.

416. 1923, травень. Члени осередку "Юний Спартак" при Державній бібліотеці ім. В.Г.Короленка поставили виставу "Саша-більшовик", взяли участь у загальноміській демонстрації.

417. 1923, липень. Дитячий відділ організував до дня пам'яті В.Г.Короленка читання уривків творів письменника та бесіду про його життєвий шлях і творчість.

419. 1923, вересень. У читальному залі бібліотеки відбулася зустріч з письменником О.Толстим.

420. 1923, 12 жовтня. За угодою РСФРР та УСРР Центральна державна бібліотека ім. В.Г.Короленка забезпечується обов'язковим примірником видань Радянського Союзу.

421. 1923, 8 – 9 листопада. На Першій всеукраїнській нараді робітників книги (Харків) заслухано повідомлення Н.І.Чепіги про діяльність Харківської державної бібліотеки ім. В.Г.Короленка.

422. 1923, 5 грудня. Відбувся перший вечір живої бібліографії, який влаштувала Державна книгозбірня ім. В.Г.Короленка. Програма заходу містила: вступне слово, огляд бібліографічних видань, огляд літературно-громадських журналів, літератури з політекономії, з повітроплавання.

423. 1923, кінець року. Фонд бібліотеки налічує 270 тис. примірників. У складі книжкового фонду – 75% наукових видань.

424. 1923. Харківська губполітосвіта спільно з Центр-управлінням у справах друку розпочала роботу з "очистки" застарілої літератури у фондах бібліотек, у т.ч. бібліотеки ім. В.Г.Короленка.

425. 1923. На замовлення Інституту дитячого читання (Москва) проведено анкетування серед дітей для виявлення попиту на книги.

426. 1923. Працівники консультаційного відділу оприлюднили досвід роботи з організації предметного каталогу серед бібліотечної громадськості Москви та області (Рум'янцевський музей, Центральна публічна бібліотека, Центральний будинок освіти).

427. 1923. До консультаційного відділу щодня зверталося понад

150 читачів (робітфаківці, робітники, інженери, лікарі, червоноармійці). Відділ став відомим далеко за межами України. За запитами користувачів надаються поради з питань бібліотечно-бібліографічної роботи, складаються списки літератури, плакати тощо. За ініціативою працівників цього підрозділу організовані "Вечори живої бібліографії", лекції – вечори, відкрито "кіоски" з пропаганди книги.

428. 1923. Організація виставок, присвячених революційним святам, ювілеям письменників посідає провідне місце в масовій роботі бібліотеки. На замовлення організацій та установ Харкова організовуються книжкові експозиції за межами ХДБ.

429. 1923. Протягом року читальний зал бібліотеки відвідало 18900 осіб. Щоденна середня видача літератури становить 564 прим. у читальному залі, 922 прим. на абонементі, 295 прим. у дитячому відділі.

430. 1923. На базі драматичного гуртка створено літературний. Члени громадських гуртків, які діють у Державній бібліотеці ім. В.Г.Короленка, допомагають упорядковувати журнальний

фонд, здійснюють добір каталожних карток, складають плакати у читальному залі і книгосховищі.

431. 1923. З початку року ведеться робота з організації предметного каталогу книжкового фонду дитячого відділу бібліотеки. Каталог містить понад 150 рубрик.

432. 1923 – 1925. Члени гуртка "Юний Спартак" обслуговують книгами з пересувного фонду дітей із голодуючих губерній Росії в евакуаційному пункті Харкова.

1924

433. 1924, початок року. Відкрито читальний зал газет і журналів. У ньому розміщено понад сто найбільш запитуваних видань.

434. 1924, 23 квітня. До дня народження В.І.Леніна в бібліотеці відкрито марксистський кабінет. При ньому організовано виставку, присвячену життю та діяльності В.І.Леніна.

435. 1924, жовтень. За ініціативою читачів та співробітників Державної бібліотеки ім. В.Г.Короленка організовано гурток самоосвіти. Крім занять з політосвіти, члени гуртка виконують бібліотечну роботу.

436. 1924. Бюджет Державної бібліотеки ім. В.Г.Короленка становить 41021 крб.

437. 1924. Бібліотека одержала описи вітчизняних винаходів з початку патентування в СРСР як безкоштовний обов'язковий примірник.

438. 1924. ХДНБ відкрила 30 колективних абонементів, 14 пересувних бібліотечних пунктів. Вони обслуговували великі промислові підприємства, у т.ч. заводи (Паровозобудівний, Авторемонтний, "Червоний Жовтень").

439. 1924. Поширюється організація виїзних масових заходів. Бібліотека експонує виставки у Петинсько-Журавлівському районі, на Всеукраїнському ярмарку, бере участь в організації

виставок при ВУЦВКу, Соціальному музеї, проведенні бесід, лекцій.

440. 1924, вересень – 1925, листопад. Об'єднання бібліотекарів дитячих бібліотек Харкова під керівництвом зав. відділом Державної бібліотеки ім. В.Г.Короленка Є.Мартинової виконувало організаційно-методичні функції, у т.ч. комплектування бібліотек, організацію виставок, встановлення зв'язків із вчителями щодо спільної роботи в керівництві читанням, вивченні книги.

441. 1924, 1 жовтня – 1925, 1 жовтня. На замовлення видавництв "Юный ленинец", "Украинский рабочий", "Пролетарій" дитячий відділ бібліотеки складає списки літератури для перевидання. Педагогам педкурсів надаються відомості про нові твори дитячої літератури. Підготовлено рекомендації щодо перекладу дитячої літератури українською мовою. Під час проведення семінарів організовано виставки нової літератури, день дитячої книги, підготовлено рецензії. З досвідом роботи дитячого відділу Харківської державної бібліотеки ім. В.Г.Короленка ознайомилися бібліотекарі з Києва, Одеси, Прилук, Лубен, Донбасу, Архангельська.

442. 1924, 1 жовтня – 1925, 1 жовтня. Проведено опитування 1600 читачів Харківської державної бібліотеки ім. В.Г.Короленка. Зібрану інформацію, зокрема про молодих користувачів, буде опрацьовано і прийнято до уваги в бібліотечній роботі.

443. 1924, 1 жовтня – 1925, 1 жовтня. Бібліотека організувала гурток "Друзі бібліотеки", два бібліографічних семінари для завідуючих пересувними пунктами. На конференції бібліотечних працівників залізниці зав. пересувним фондом Є.Панченко виступила з доповіддю "Техніка у пересувних бібліотеках".

444. 1924, 1 жовтня – 1925, 1 жовтня. Бібліотека спільно з Губокторгом та Губраднаргоспом взяла шефство над "хатою-

читальнею” с. Мала Писарівка Харківської округи. Фонд читальні укомплектовано 300 книгами, інструктивними матеріалами. Зав. консультаційним відділом Б.О.Борович надав консультаційну допомогу.

445. 1924, 1 жовтня – 1925, 1 жовтня. Запроваджено проведення бібліотечних вечорів. У програмі заходів доповіді з актуальних питань, бібліографічні огляди, “художні читання”.

446. 1924, 1 жовтня – 1925, 1 жовтня. При Харківській державній бібліотеці ім. В.Г.Короленка функціонують гуртки: технічних робітників (політнавчання, читання газет, підготовки доповідей), юнацький (політнавчання, самоосвіта, технічна допомога бібліотеці), з вивчення української мови (підвищення професійної кваліфікації), бібліографічний (добір нових видань з белетристики за темами, анотування).

447. 1924, 1 жовтня – 1925, 1 жовтня. Протягом року до бібліотеки записалося 9264 читачі, у тому числі 6162 студенти, 1469 співробітників державних установ, 374 робітники, 151 червоноармієць. Здебільшого читачами бібліотеки була молодь (5671 осіб), та 2761 осіб віком від 25 до 40 років.

448. 1924, 1 жовтня – 1925, 1 жовтня. Читальний зал бібліотеки орендували для проведення 76 заходів (лекцій, доповідей та концертів). Щопонеділка відбувалися безплатні вечірки Спілок українських письменників “Плуга”, “Гарту”. Проходили виступи Київської капели бандуристів. Читали лекції вчені Харкова, інших міст України, Росії та зарубіжних країн. Член наукової експедиції до Мексики, колишній приват-доцент Нью-Йорського університету Альфред Харнас розповів про свої враження від країн Америки.

449. 1924, 1 жовтня – 1925, 1 жовтня. Штат бібліотеки нараховує 60 працівників, у тому числі 54 бібліотечних фахівця. Очолює книгозбірню Н.І.Чепіга, її заступником є М.І.Румниць-ка. Завідувачі: консультаційного відділу – Б.О.Борович, ди-

тячого відділу – Є.О.Мартинова, пересувного фонду – Є.О.Панченко, читального залу – Є.В.Гаврилова.

450. 1924, 1 жовтня – 1925, 1 жовтня. Існує гостра потреба в збільшенні приміщення бібліотеки. Площа книгосховища майже вся використана, при читальному залі немає кабінетів для наукових занять. В одній кімнаті містяться абонемент, консультаційний відділ, співробітники інших підрозділів бібліотеки.

451. 1924 – 1926. На численні прохання бібліотек Б.О.Борович організує семінари з питань організації та ведення предметного каталогу на бібліотечних курсах Всеукраїнської спілки гірничих робітників та на курсах бібліотекарів залізниць. Організовано спеціалізовані семінари для бібліотек Одещини, Харківщини, профспілкових книгозбірень Ленінграда.

1925

452. 1925, початок року. Фонд Харківської державної бібліотеки ім.В.Г.Короленка становить 265570 примірників.

453. 1925, 27 березня. Колектив бібліотеки за участю Головполітосвіти урочисто відзначив 30-річчя громадської та службової діяльності заступника директора М.І.Румницької та 25-річчя бібліотечної діяльності каталогізатора О.В.Цуккальмаглiо.

454. 1925, червень. Працівників бібліотеки запрошено взяти участь у Міжнародному конгресі бібліотекарів та друзів книги (Прага).

455. 1925, 31 серпня. Згідно з постановою Ради Народних Комісарів України “Про розподіл творів друку УСРР, надісланих до Української книжкової палати обов’язковим порядком,” ХДБ ім. В.Г.Короленка одержуватиме повні комплекти видань.

456. 1925, 15 жовтня. Згідно з постановою колегії Наркомосу УСРР при бібліотеці було організовано кабінет марксизму-ленінізму.

457. 1925, жовтень. На засіданні Управління науковими установами Наркомосу УСРР вирішено об'єднати наукову бібліотечну роботу, оскільки через різну відомчу підпорядкованість книгозбірень (ХДБ ім. В.Г.Короленка підпорядковується Укрполітпросвіті) наукова робота з бібліотекознавства здійснюється ізольовано.

458. 1925, друга половина року. Зі зміною системи районування в Україні бібліотека стає окружною, центром методичного керівництва бібліотечною мережею Харківської округи.

459. 1925, жовтень. Американська бібліотечна асоціація запропонувала завідуючій бібліотекою Н.І.Чепізі стати її членом. Бібліотечних працівників запрошено до Філадельфії на конференцію, присвячену 50-річчю від дня заснування Бібліотечної асоціації.

460. 1925, листопад. Відбулися два вечори квартету Стравинського у залі бібліотеки.

461. 1925, кінець листопада. Відбувся вечір пісні Зої Лідій.

463. 1925, 28–31 грудня. На Першій конференції наукових бібліотек України (Київ) виступив зав. консультаційним відділом Б.О.Борович з доповіддю "Класифікація книг в наукових бібліотеках і предметний каталог".

464. 1925. Б.О.Борович підготував посібник "Предметный каталог".

465. 1925. Створено відділ іноземної літератури. Розпочинається міжнародний книгообмін. Розширюються міжнародні зв'язки з бібліотеками та науковими закладами Австралії, Голандії, Німеччини, США, Венесуели.

466. 1925. При ХДБ ім. В.Г.Короленка почали функціонувати Рада передвижників і Об'єднання дитячих бібліотек. На

засіданнях цих регіональних методичних центрів систематично обговорювалися актуальні питання бібліотечної справи, надавалися методичні консультації фахівцям масових бібліотек Харкова, складалися рекомендаційні списки літератури.

467. 1925. Бібліотечні фонди нараховували 303326 книжок. Читачами бібліотеки було 4011 осіб.

468. 1925. Бібліотека почала одержувати відомості про описи винаходів та бюлетені з винахідництва і патентної справи.

469. 1925. Запроваджено інвентаризацію бібліотечного фонду. В інвентарну книгу заносилися такі відомості: дата надходження видання, його інвентарний та топографічний номери, автор, назва, рік і місце видання, кількість сторінок, ціна, відомості про документ, за яким надійшла книга.

470. 1925. У порівнянні з 1916 р. кількість читачів загального читального залу ХДБ зросла майже у 1,5 рази, кількість відвідувань більш ніж у 2 рази.

471. 1925. Створено систематичний і алфавітний каталоги книг іноземними мовами. Хронологія видань починається з XVI ст.

472. 1925. На прохання Міжнародного товариства працівників освіти (Брюссель) проведене опитування читачів шкільного віку за анкетою "Улюблена книга".

473. 1925. Видано 94670 часописів 33409 відвідувачам залу.

474. 1925, 1 жовтня – 1926, 1 жовтня. Український відділ складає за десятковою системою класифікації каталог книг українською мовою та книг іншими мовами, що мають відношення до української культури. Розпочато підготовку краєзнавчого каталогу. Складено каталог "Слобожанщина".

475. 1925 – 1929. Харківська державна бібліотека ім. В.Г.Короленка систематично друкувала матеріали рекомендаційної бібліографії в журналі "Самоосвіта" та газетах "Пролетар" і "Радянське село".

1926

476. 1926, початок лютого. Відбувся концерт Готфрида Гальстона.

477. 1926, 27 квітня. Згідно з угодою про книгообмін між Українською Вірменською, Узбецькою і Туркменською Радянськими Республіками Харківська, Київська, Одеська, Катеринославська державні бібліотеки України будуть одержувати комплекти видань цих республік.

478. 1926, червень. У ХДБ проходив 1-й Всеукраїнський бібліотечний з'їзд. В абонементному залі експонувалися книги і журнали з бібліотекознавства та бібліографії, питань класифікації видань, каталогізації, організації предметного каталогу. Учасники з'їзду виявили інтерес до книг іноземними мовами з бібліотекознавства, бібліографічних посібників.

479. 1926. Введено посаду директора бібліотеки. Першим директором призначено Н.І.Чепігу, яка завідувала книгозбірнею з 1902 р.

480. 1926. На запрошення Укрголовнауки завідуючий консультаційним відділом Б.О.Борович взяв участь у роботі конференції наукових бібліотек у Києві. Він виступив з доповіддю "Предметовий каталог і класифікація книг у наукових бібліотеках".

481. 1926. На першій науковій конференції наукових бібліотек Російської Федерації (Москва) Б.О.Борович виступив зі співдоповіддю "О систематическом и предметном каталогах".

482. 1926. Завідуючий консультаційним відділом Б.О.Борович організував семінари для слухачів бібліотечних курсів Всеукраїнського союзу гірників, одеських бібліотекарів, бібліотекарів Харківського округу.

483. 1926. Створено алфавітний каталог книг іноземними мовами.

484. 1926, 1 жовтня – 1927, 1 жовтня. На замовлення літераторів Харкова, Києва відділ Judaica підготував списки літератури про єврейських письменників. У газеті "Дер Штерн"

надруковано бібліографічні матеріали з антирелігійної пропаганди. На замовлення Євросекції Наркомпросу УСРР складено чотири тематичні бібліографічні покажчики.

485. 1926 – 1929. Великого значення у консультаційному відділі надавалося екскурсійному обслуговуванню. Відділ відвідали бібліотечні працівники з Москви, Ленінграда, Нижнього Новгорода, Вітебська, Смоленська, інших міст Росії, з Білорусії, Далекого Сходу, Сибіру, Середньої Азії, а також фахівці з Праги, Берліна, Парижа.

486. 1926 – 1927. Консультаційний відділ підготував та надрукував два "Списки бібліографічних покажчиків із різних галузей знань" на сторінках журналів "Самоосвіта" (1926. – № 1. – С.88–90) та "Бібліотекознавство та бібліографія" (1927. – № 1. – С.74).

1927

487. 1927, 7 квітня. У ХДБ відбулася зустріч з В.Сосюрою та іншими поетами.

488. 1927, 13–14 квітня. Бібліотека взяла участь у роботі Першого пленуму Каталографічної комісії України. Зав. консультаційним відділом Б.О.Боровича було обрано її дійсним членом.

489. 1927, квітень. У бібліотеці працювала комісія Окрфінвідділу, Наркомпраці та Спілки Робос. Визнано необхідність введення посад завідуючого господарчою роботою, наукового секретаря, завідуючого дитячою читальнею, фахівців відділу сходознавства, чужоземних мов, технічних працівників.

490. 1927, липень. Під час проведення "Тижня оборони" в бібліотеці організовано виставку з воєнної тематики.

491. 1927. Книгозбірня почала одержувати централізовані друковані картки для наукових бібліотек. Застосовується єдиний міжнародний формат каталожної картки. Спрощується обробка видань: основою для опису став титульний лист, скасовано

попередній процес запису відомостей про книгу до спеціального зошиту.

492. 1927. Розпочато організацію читацького алфавітного каталогу. Вміщені відомості розподілено за видами літератури (наукова та художня), мовами (російська та українська).

493. 1927. Фонд бібліотеки налічував 370951 примірників творів друку.

494. 1927. Дитячий відділ бібліотеки здійснює дослідницьку роботу. Заповнено анкету про популяризацію книги, надіслану відділом дитячого читання Інституту методів позашкільної роботи (Москва).

495. 1927. Архітектором О.М.Бекетовим виконано проект розширеного читацького корпусу на розі вулиці Короленка та Слюсарного провулку.

496. 1927. На базі систематичного каталогу літератури іноземними мовами створено предметний каталог (вівся до 1964 р.).

497. 1927, 1 жовтня – 1928, 1 жовтня. На замовлення ЦК КП(б) України, Єврейської секції Наркомосу УСРР бібліотека підготувала бібліографічні покажчики "О Красной Армии", з атеїзму, список єврейської літератури. До журналу "Bibliologishe letter" відправлено покажчик "О еврейской пролетарской литературе".

498. 1927, 1 жовтня – 1928, 1 жовтня. Кабінет марксизму-ленінізму здійснює бібліографічну роботу: складає бібліографічні посібники, покажчики бібліографії 2-го ступеня.

499. 1927 – 1928. Співробітники бібліотеки підготували чимало доповідей і повідомлень, у тому числі "Работа Нью-Йоркской Публичной библиотеки … за 1925 год", "Парижские библиотеки", "На Эдинбургской библиотечной конференции", "Приключенческая литература в немецких библиотеках".

500. 1927 – 1928. Структура бібліотеки є розгалуженою і має 12 відділів. При єврейському відділі та відділі іноземної

літератури створені нові читальні зали. При консультаційному відділі відкрито кабінет бібліотекаря.

501. 1927 – 1940. Розроблено план розширення бібліотеки. Виділено фонд дублетної літератури, формується фонд рідкісних та цінних видань. Здійснено ревізію усіх частин фонду.

1928

502. 1928, 25 березня. Заступник директора Харківської державної центральної бібліотеки ім. В.Г.Короленка М.І.Румницька запрошена на святкування 35-річчя музично-педагогічної, літературної та громадської діяльності С.П.Дремцова.

503. 1928, травень. До дня преси організовано виставку "Українська книга сьогодні".

504. 1928. На зборах Інституту бібліотекознавства (Москва) виступив Б.О.Борович з доповіддю "О культурной работе Харьковской государственной центральной библиотеки им. В.Г.Короленко".

505. 1928. Зав. консультаційним відділом підготував методичні посібники «Практика предметного каталога в вопросах и ответах» та «Рубрики предметного каталога», які видано харківським культурно-просвітницьким видавництвом «Труд».

506. 1928. Розпочато створення читацького каталогу за прусською системою розміщення книг. Окремо виділено наукову й художню літературу, книги українською і російською мовами.

507. 1928. Громіздкий запис книжкових надходжень до інвентарної книги замінено на "сліпий" інвентар, тобто вміщуються дані: дата надходження книги, інвентарний і топографічний номери, номер рахунку, за яким книга надійшла до бібліотеки, ціна видання.

508. 1928, 1 жовтня – 1929, 1 жовтня. Державна бібліотека як наукова установа проводить "широке листування науково-організаційного характеру" з бібліотеками та науковими

закладами СРСР та зарубіжних країн, складає інструкції, методичні листи.

509. 1928, 1 жовтня – 1929, 1 жовтня. Підготовлено бібліографічні матеріали "Місто й село в українській літературі" про творчість Лесі Українки, М.Коцюбинського, О.Кобилянської, Т.Шевченка, І.Франка. До ювілейних дат письменників організовано виставки книг, укладено бібліографічні писки.

510. 1928 – 1930, перше півріччя. Добудовано приміщення для книгосховища.

1929

511. 1929, січень. У бібліотеці відбулися концерти струнного квартету "Амар Хиндемита", музикантів Є.П.Вінницької та Р.І.Чарова.

512. 1929, лютий. Перед читачами бібліотеки виступив з концертом піаніст К.Аррау.

513. 1929, березень. Відбувся концерт піаністки Л.Колесси.

514. 1929, квітень – травень. Організовано виставку «Шлях української книги за десять років». Представлено понад 4000 книг та періодичних видань.

515. 1929, січень – червень. Бібліотека виконала близько 2000 довідок.

516. 1929, лютий – березень. Бібліотека організувала курси з техніки «розумової праці», надала практичну допомогу з питань культури читання 150 слухачам (робітфахівцям, студентам, робітникам, службовцям).

517. 1929, травень. Організовано виставку української книги у фондах Бібліотеки ім. В.Г.Короленка.

518. 1929, жовтень. У читальному залі бібліотеки відбулися концерти В.Дровяникова.

519. 1929, жовтень. У читальному залі бібліотеки відбулася зустріч читачів з учасниками перельоту літаком "Крылья Советов" і походу на криголамі "Сєдов".

520. 1929, грудень. Відкрилася книжкова виставка, присвячена кіно та фотографії.

521. 1929, друге півріччя. Зав. консультаційно-бібліографічним відділом Б.Борович взяв участь у Всесоюзному з'їзді "книжкових" працівників у Москві.

522. 1929, друге півріччя. Відбувся концерт угорського композитора Б.Бартока.

523. 1929. Під час відрядження до Державного книжкового фонду (Ленінград) Б.О.Борович відібрав близько 5000 видань для ХДБ ім. В.Г.Короленка.

524. 1929. Б.О.Борович виступив з доповідями "Про стан книжкової справи" у Бібліотечному товаристві при ВУАН (Київ), "Про предметний каталог і белетристику в науковій бібліотеці" у Всенародній бібліотеці України (Київ).

525. 1929. На допомогу комплектуванню фондів масових книгозбірень підготовано другий випуск зразкового каталогу "Робітнича бібліотека" (Х., 1929).

526. 1929, 1 жовтня – 1930, 1 жовтня. Підготовлено до друку бібліографічні покажчики "Литература о еврейской пасхе", "Еврейская печатная продукция за 1930 г.", "Литература до Октябрьских дней".

527. 1929, 1 жовтня – 1930, 1 жовтня. Протягом року до бібліотечного фонду надійшло 145297 примірників, у т.ч. цінні видання 1917–1920 рр.

528. 1929, 1 жовтня – 1930, 1 жовтня. До фонду відділу східної літератури надійшло 5087 книг, 1168 журналів, 4731 газет, 156 брошур із книжкових палат Азербайджану, Узбекістану, Грузії, Вірменії, Туркменістану.

529. 1929, 1 жовтня – 1930, 1 жовтня. Фонд науково-музичного відділу бібліотеки поповнився нотами, книгами, рукописами з приватних бібліотек Леонтьєва, Розенберга, І.Слатіна.

530. 1929, 1 жовтня – 1930, 1 жовтня. **У**країнський відділ взяв участь у комплектуванні фондів бібліотек Харківського аптекоуправління, клубу Червоного вчителя.

531. 1929, 1 жовтня – 1930, 1 жовтня. Штат бібліотеки нараховує 99 працівників. У порівнянні з минулим роком він збільшився на 27 працівників.

532. 1929, 1 жовтня – 1930, 1 жовтня. Через неможливість оперативної заміни зношених карток у предметному каталозі працівники консультаційного відділу створили рекомендаційний предметний каталог шляхом дублювання карток з актуальних рубрик предметного каталогу.

1930

533. 1930, з січня. Бібліотека взяла участь в організації культпоходу до сіл суцільної колективізації на Харківщині. У складі спеціальної бригади працівники ХДБ перевіряли роботу сільських книгозбірень, надавали їм методичну і практичну допомогу.

534. 1930, січень. При ХДБ організовано консультаційний пункт з перевірки роботи бібліотек щодо вилучення книг із фондів.

536. 1930, 10 березня. За наказом Наркомосу УСРР бібліотеці надано право вилучати видання із документного фонду згідно з надісланими списками "шкідливих" книжок, які підлягають вилученню з фондів книгозбірень.

537. 1930, 5 травня. Організовано науково-музичний відділ на базі фонду нотного відділу (4 тис. примірників) на чолі з Я.Я.Полфьоровим.

538. 1930, травень. Мелітопольські бібліотекарі відвідали ХДБ ім. В.Г.Короленка, ознайомилися з її історією та сучасною роботою.

539. 1930, кінець року. Закінчено обладнання добудованого корпусу книгосховища бібліотеки.

540. 1930. За наказом Наркомосу України ХДБ ім. В.Г.Короленка було перепідпорядковано з Політосвіти до сектору науки Наркомосу УСРР. За типом бібліотеки її визначено науковою книгозбірнею.

541. 1930. Основні завдання наукової роботи ХДНБ – створення каталогів різних типів, у т.ч. систематичного, підготовка статей, оглядів, бібліографічних покажчиків. Науково-методичну роботу з бібліотекознавства здійснює науково-бібліографічний відділ бібліотеки (науково-методичний сектор, групи – довідково-бібліографічна, з вивчення історії книги), а також бібліографічні групи відділу іноземної і національної літератури та дитячої бібліотеки при ХДНБ.

542. 1930. Відкрито для читачів відділ східної літератури. Формування цього підрозділу здійснювалося у 1927–1930 рр.

543. 1930. Створено алфавітний каталог художньої літератури за назвами.

544. Початок 1930-х років. Провідними формами масової роботи ХДНБ стають виїзні виставки, експозиції книг на відкритих стендах у читальних залах, безплатні літературні вечори і вечори художнього слова. Організовувалися зустрічі з письменниками і поетами М.Бажаном, Ю.Смоличем, І.Микитенком, В.Маяковським, А.Ахматовою, В.Івановим.

545. 1930-ті роки. Розпочалася систематизація нотних видань за участю С.П.Дремцова. **В** алфавітному каталозі застосовувалися в основному літерні та складові роздільники, зрідка – іменні, з кінця 30-х років – авторські. Це сприяло пропаганді творів видатних діячів науки і культури.

1931

547. 1931, 29 квітня – 25 травня. Музичний відділ бібліотеки представив виставку книжкових і нотних видань на І Всеукраїнську музичну олімпіаду.

548. 1931. Працівники бібліотеки брали участь у засіданнях нарад сектору науки Наркомосу УСРР, у т.ч. у нараді з підготовки до бібліотечного з'їзду, у підсумковій бібліографічній нараді.

549. 1931. Протягом року бібліотека одержала 180718 документів, у т.ч. 22032 книги, 40189 брошур, 3796 відомчих видань, 23297 журналів, 78788 газет, 1432 нотних видань, 2286 карт, 1179 образотворчих видань.

550. 1931. Послугами бібліотеки користувалися 34461 читач, 280 окремих установ. Читачі відвідали бібліотеку 239983 рази, у т.ч. загальну читальню – 131891, читальню чужоземного відділу – 400, абонементи – 67370, дитячий відділ – 40322.

551. 1931. Протягом року видано 555137 книг, журналів та газет, у т.ч. у загальному читальному залі – 170166 книг, 58079 журналів, 153526 газет, у дитячому відділі – 73071 видань, видано додому 94337 книг.

552. 1931. Читачами читального залу було 17173 осіб. Вони відвідали читальню 131891 раз. Кількість виданих їм книжок, періодичних видань склала 385119 прим.

553. 1931. Бібліотека брала активну участь в організації виставки та вечора, присвячених 5-річній діяльності Всеукраїнської спілки пролетарських письменників (Інститут ім. Т.Г.Шевченка).

554. 1931. Бібліотека організовувала книжкові виставки на заводах (Тракторному, Паровозному, Електромеханічному, "Серп і молот", Велосипедному), складала тематичні списки літератури для спеціалістів, робітників цих підприємств, обслуговувала їх шляхом МБА. Надавалися бібліотечно-

бібліографічні, методичні послуги харківським клубам (будівельників, промкооперації, вірменському, єврейському) та ін.

555. 1931. Бібліотека уклала угоду з "Укркнигою" – представником "Міжнародної книги" про передачу дублетних примірників книг, виданих до 1917 р.

556. 1931. У книгосховищі виділено підфонд дублетної літератури; основний фонд видань, якими користувалися тільки у читальному залі, переміщено на ярус вище; здійснено упорядкування літератури минулих років видання.

557. 1931. 150 установ та закладів Харківщини, 7 бібліотек інших регіонів країни користуються послугами міжбібліотечного абонемента ХДНБ ім. В.Г.Короленка.

558. 1931. Працівники бібліотеки навчалися у загальноміському семінарі для бібліотекарів наукових книгозбірень, вечірньому робосівському університеті. У межах бібліотеки організовано 6-місячний семінар для бібліотекарів та помічників бібліотекаря.

1932

559. 1932. У бібліотеці організовано науково-бібліографічну та науково-методичну комісії.

560. 1932. За результатами наукової роботи підготовлено до друку "Науковий збірник ДЦНБК на XV річчя Жовтневої революції", звіти наукових комісій бібліотеки, рецензії й огляди, бібліографія з різних питань.

561. 1932. Підготовлено до друку бібліографічний довідник "Українська поезія в музиці", "Українська музична бібліографія за 15 років (1917–32 рр.)", колективні праці "Єврейська друкована продукція за 1932 р." та "Покажчик єврейської художньої літератури з рецензіями та критичними статтями за 1931 р.".

562. 1932. Бібліотека взяла участь у обговоренні проекту словника Української Радянської Енциклопедії, надала бібліографічну допомогу комісії з вивчення західних країн – сусідів Радянського Союзу.

563. 1932. За напрямком з підвищення загальнополітичного та професійного рівня бібліотечних працівників було організовано 2 семінари для працівників Бібліотеки ім. В.Г.Короленка та наукових книгозбірень Харкова; організовано гуртки діалектичного матеріалізму та історії компартії. Проведено чотири зльоти бібліотечних працівників Харкова з підготовки бібліотечної громадськості до всесоюзної виробничої наради фахівців наукових бібліотек у Мінську. Аналізувалася діяльність наукових бібліотек, здійснювалася координація роботи.

564. 1932. Фонд ХДНБ налічував 804592 документи.

565. 1932. Бібліотека одержала 302553 документи, у т.ч. 139394 Російської Федерації, 109841 твір друку УСРР, 4609 прим. видань Білорусії, 8071 книг Узбекістану.

566. 1932. Кількість відвідувачів читального залу ХДНБ зросла з 11963 осіб у 1925 р. до 20143 осіб у 1932 р.

567. 1932. Протягом року 17080 читачів (2155 робітників, 124 військовослужбовці, 8284 студенти, 3888 фахівців вищої кваліфікації та ін.) відвідали читальний зал бібліотеки 163170 разів. Їм видано 422467 книг, журналів та газет.

568. 1932. Бібліотека має центральні каталоги: алфавітний службовий закаталогізованих видань, алфавітний дублетних видань з 1916 р., предметний (видань з 1920 р.), топографічний (організований за порядком номерів розташування книг у книгосховищі). Ведуться каталоги газетних статей, рецензій. У науково-методичному відділі зібрано колекцію портретів видатних діячів культури.

569. 1932. Бібліотека взяла участь у виставочно-бібліографічній, книжково-пропагандистській роботі Інституту

ім. Т.Г.Шевченка, Книжкової палати УСРР, письменницьких організацій, надавала бібліотечно-бібліографічну допомогу (пересувні виставки, рекомендаційні списки літератури, консультації) заводам (Паровозному, Тракторному, "Серп і молот", Електромеханічному, Велосипедному), профспілковим бібліотекам, редакціям газет та журналів.

570. 1932. Структура Харківської державної центральної наукової бібліотеки ім. В.Г.Короленка складалася з 11 відділів: адміністративно-господарчого, комплектування, обробки літератури науково-методичного, обслуговування (читальні, індивідуального та колективного абонементів), єврейського, східних мов і літератур, чужоземних мов і літератур, музичного, книгосховища, дитячого.

571. 1932. Штат бібліотеки нараховував 119 працівників. Серед них: науковий персонал першої категорії (директор, заст. директора, вчений секретар, 6 зав. секторами), науковий персонал другої категорії (14 бібліографів та консультантів, науково-допоміжний персонал – 11 ст. бібліотекарів, 70 бібліотечних техніків, 15 працівників адміністративно-господарчого підрозділу).

572. 1932. Директором ХДНБ призначено Павла Степановича Сафронова, випускника вищих курсів політредакторів. Він працював на цій посаді до 1949 р.

573. 1932. У бібліотеці була створена партійна організація як первинна ячейка КП (б) УСРР.

1933

574. 1933, на 1 січня. 17080 читачів великого читального залу відвідали його 163170 разів. Їм було видано 205897 книжок, 45966 журналів, 166742 прим. газет. Абонементом бібліотеки користувалися 4823 читачів, 266 установ та організацій.

575. 1933, травень. Розпочато опрацювання ретроспективного фонду ХДНБ згідно з інструкцією щодо розбору та упорядкування книг і періодичних видань дореволюційних часів.

576. 1933, 13 вересня. Згідно з Постановою Центрального Виконавчого Комітету і Ради Народних Комісарів СРСР ХДНБ безкоштовно постачається двома повними комплектами видань, що виходять на території СРСР, а також примірниками столичних газет союзних республік.

577. 1933, 1 грудня. Харківській державній науковій бібліотеці ім. В.Г.Короленка були надані функції обласної бібліотеки.

578. 1933, листопад. Масовий сектор відділу обслуговування уклав угоду з бібліотеками заводів Паровозного та "Світло шахтаря" про методичну допомогу в організації каталогів та виставок. Через МБА ХДНБ видається наукова література на замовленнння спеціалістів, висококваліфікованих робітників, винахідників.

579. 1933, кінець року. Керуючись рішенням постанови ЦК ВКП (б) від 8 жовтня 1933 р. "Об улучшении самообразования", організовані пункти самоосвіти в читальному залі та інших підрозділах бібліотеки.

580. 1933. Працівники музичного відділу підготували «Бібліографічний покажчик творів Б.К.Яновського», покажчик «Ленін у музиці», «Бібліографічний покажчик творів Б.І.Новосадського», «Бібліографічний покажчик музичних творів В.М.Шаравського», «Бібліографічний покажчик поезій В.М.Шаравського», «Нотна продукція УСРР за час від XVI до XVII з'їздів (компартії)».

581. 1933. Зав. відділом Я.Я.Полфьоров підготував і представив до Інституту ім. Т.Г.Шевченка "Інструкцію з опису музичних творів до слів Т.Шевченка". На замовлення Всеукраїнського бюро Червоної Армії підготовлено до друку бібліографічну працю "Червона Армія в українській музиці".

582. 1933. Складено бібліографію творів В.Леніна, К.Маркса, Ф.Енгельса, І.Сталіна, творів О.М.Горького мовами країн Сходу.

583. 1933. Видано матеріали на допомогу бібліотекарям "До 75-річчя з дня народження М.М.Коцюбинського".

584. 1933. Бібліотека одержала 456636 видань, у т.ч. 30518 книг, 39437 брошур, 30368 журналів, 331744 прим. газет, 1842 нотних, 638 картографічних видань.

585. 1933. За ініціативою М.Габель розпочато пошук стародруків та рідкісних видань у фондах бібліотеки та виділення цих пам'яток друку в окремий фонд.

586. 1933. Під час видачі книжок на абонементі дитячого відділу здійснюється керівництво читанням шляхом індивідуальних та колективних бесід з дітьми. Проводиться збір відгуків дітей на прочитані книжки, вивчається попит на дитячу літературу та незадоволені читацькі вимоги.

587. 1933. Дитячий відділ готував матеріали (діаграми, звіти, протоколи, праці секції дитячих бібліотек тощо) до Всеукраїнської наради дитячих бібліотек.

588. 1933. Створено сектори масової роботи, міжбібліотечного абонемента. Організовується підсобний фонд читального залу. Функціонують відділи єврейської літератури, східних мов, чужоземної літератури.

589. 1933 – 1934. Здійснено ревізію книжкового фонду ХДНБ.

590. 1933 – 1934. Поряд з іншими бібліотеками дитячий відділ ХДНБ розгорнув консультаційну роботу серед читачів на допомогу школі, проводить політінформації, голосні читки газет, екскурсії по бібліотеці, зустрічі з письменниками; розпочато вивчення читацького попиту на книги.

591. 1933 – 1941. Введено комплексні норми на всі процеси обробки видань. З метою скорочення шляху опрацювання найбільш актуальної літератури брошури тимчасового зберігання оброблялися у другу чергу.

592. 1933 – 1941. Бібліотекою придбано колекцію інкунабул і палеотипів, 4 примірники Острозької Біблії Івана Федорова 1580 – 1581 рр., сотні кириличних книг та іноземних видань XVI–XVIII ст.”.

1934

593. 1934, на 1 січня. Штат бібліотеки складається з 154 працівників, у т.ч. 130 бібліотечних фахівців (П.С.Сафронов – директор, М.І.Румницька – заст. директора, Р.А.Райвичер – вчений секретар, 8 зав. відділами, 19 консультантів-бібліографів, 18 старших бібліотекарів, 40 бібліотекарів, 35 помічників бібліотекаря, 8 технічних бібліотечних працівників.

594. 1934, 30 січня. За наказом Наркому освіти УСРР дитячий відділ перетворено на філіал ХДНБ для обслуговування дитячого населення Червонозаводського району м. Харкова і переведено в приміщення, яке займала Центральна бібліотека юного читача.

595. 1934, січень. Організовано книгознавчу групу при відділі зберігання фондів.

596. 1934, 21 березня. За постановою ВЦВКу і РНК УСРР ХДНБ ім. В.Г.Короленка одержує два обов’язкових повних комплекти творів друку України (книги, брошури, журнали, бюлетені, географічні карти, плани, нотні видання, столичні газети).

597. 1934, квітень. У бібліотеці організовано виставку, присвячену життю та творчості М.Є.Салтикова-Щедріна.

598. 1934, 11 травня. Засновано відділ національної та “чужоземної” літератури на базі відділів єврейської, “чужоземної”, східної літератури. Це дало змогу об’єднати деякі процеси роботи (прийом книг, здача в книгосховище) і поліпшити якість роботи.

599. 1934, 28 серпня. Створено інструкторсько-методичний відділ ХДНБ. На підставі загального плану бібліотечного сектора Облвно до кінця поточного року працівники бібліотеки обстежили та проінструктували 42 бібліотеки, перевірили книжкові фонди у 71 бібліотеці; розробили та надіслали методичні листи щодо проведення масових заодів у бібліотеках регіону.

600. 1934, 3-й квартал. Консультаційно-довідкове бюро ХДНБ розпочало підготовку рекомендаційних списків та інших бібліографічних матеріалів.

601. 1934, 3 квартал. На допомогу самоосвіті організовано три виїзних заходи (у друкарні ім. М.Фрунзе, на заводі ім. Г.Петровського, дзеркальній фабриці).

602. 1934, 3 листопада. Об'єднано відділи комплектування й обробки.

603. 1934, друге півріччя. У зв'язку з перебудовою роботи ДНБК консультаційно-довідкове бюро (штат – 11 осіб.) приєднане до відділу масової роботи (штат – 18 осіб). Співробітники бюро упорядковують каталоги, складають рекомендаційні бібліографічні списки, організовують виставки, обслуговують читачів.

604. 1934, кінець року. Бібліотечна управа Наркомату освіти України здійснила обстеження роботи ХДНБ за 1932 – 1934 рр. Прийняте рішення про упорядкування у 1935 р. читацького предметного каталогу, організацію систематичного каталогу, поліпшення обслуговування читачів у читальному залі, створення читального залу для наукових працівників, дублетного фонду для міжбібліотечного книгообміну, про надання функції комплектування науково-бібліографічному відділу; зміцнення складу працівників інструкторсько-методичного відділу.

605. 1934, кінець року. Створено комісію з раціоналізації та технологічного нормування при ХДНБ з метою підви-

щення продуктивності та якості окремих процесів бібліотечної роботи.

606. 1934, на 1 грудня. Музейний фонд дитячого відділу бібліотеки нараховує 3377 книг, виданих до 1917 р.

607. 1934. Консультанти-бібліографи науково-методичного відділу підготували до друку праці "Принципи побудови предметного каталогу" та "Бесіда з читачем Дитячої бібліотеки про прочитану книжку". Закінчено роботу зі складання "Бібліографічного покажчика єврейської літератури українською мовою, 1924–34 рр." та "Покажчика дитячої літератури для молодших школярів".

608. 1934. Консультанти науково-методичного відділу склали бібліографічні списки на допомогу самоосвіті

609. 1934. Видано бібліографічні пам'ятки про М.Є.Салтикова-Щедріна та до XII з'їзду КП(б) Радянського Союзу. Підготовлено до друку коло читання на тему "Походження життя на Землі". Відділ масової роботи розповсюджує посібники рекомендаційної бібліографії серед бібліотек, на підприємствах, пропагує видання по радіо тощо.

610. 1934. Книжковий фонд бібліотеки нараховує 745966 документів. У порівнянні з 1932 р. його обсяг збільшився на 225966 примірників.

611. 1934. Керуючись розпорядженням Наркомату зв'язку СРСР про безкоштовну пересилку поштою бібліотечних книжок, ХДНБ активно використовує можливості міжбібліотечного абонемента.

612. 1934. Створено алфавітний каталог рідкісних видань з XV ст. (книги, брошури, продовжувані збірники, бюлетені, альбоми; каталоги художніх виставок, нотні та картографічні видання, автореферати дисертацій та інші документи) – пам'ятки друку українською, російською та іноземними мовами.

613. 1934. Створено алфавітну картотеку портретів та ілюстрацій в рідкісних виданнях (з XVIII ст.) для службового використання. Обсяг – 33,8 тис. карток.
614. 1934. Організовано літературний гурток для дітей середнього шкільного віку, а також гурток юних письменників.
615. Після 1934 р. Проведено роботу з реорганізації алфавітного каталогу згідно з новими інструктивно-методичними матеріалами стосовно опису видань, формату карток міжнародного зразка. Здійснено рекаталогізацію книжкового фонду.

1935

616. 1935, січень. У дитячому відділі ХДНБ проводяться консультації для читачів – юних техніків за участю працівників відділу техніки та сільського господарства Палацу піонерів Харкова.
617. 1935, січень – травень. Проведено роботу "по очистці предметного каталогу від класово-ворожих рубрик, шкідницької роботи Боровича…".
618. 1935, з 1 березня. За постановою Ради Народних Комісарів УСРР введено диференційовану оплату праці співпрацівників наукових бібліотек Наркомосвіти, у т.ч. Державної наукової бібліотеки ім. В.Г.Короленка згідно з даними, встановленими постановою ЦВК та РНК УСРР "Про роботу масових бібліотек" (від 26 липня 1934 р.).
619. 1935, травень. Інструкторсько-методичний відділ припинив своє функціонування. На його базі створено інструкторсько-методичну групу при науково-методичному відділі.
620. 1935, перше півріччя. ХДНБ організувала конференцію з питань самоосвіти для завідуючих бібліотеками Харкова.
621. 1935, перше півріччя. Згідно з "науково-тематичним" планом ХДНБ за результатами досліджень закінчено наукові

роботи “Поняття книжкової цінності” та “Улюблені дитячі книжки”, підготовлено критико-бібліографічний огляд “Ленін як економіст-теоретик”.

622. 1935, перше півріччя. Інструктори-методисти ХДНБ обстежили та узагальнили досвід роботи з питань самоосвіти в бібліотеці Харківського електромеханічного заводу, чотирьох районних книгозбірнях Харкова, Сумській міській бібліотеці.

623. 1935, перше півріччя. У процесі підготовки бібліографічного покажчика “Громадянська війна на Україні в художній літературі” переглянуто 9345 книг.

624. 1935, перше півріччя. Прийнято 5 наукових працівників. Для всіх фахівців ХДНБ проведено тримісячний семінар з підвищення кваліфікації, 40 працівників пройшли “соціально-технічний” екзамен.

625. 1935, перше півріччя. У читальному залі організовано і прочитано лекцію “Романтизм в музиці”, 5 лекцій з організації розумової праці. У тресті “Кокс” та тресті “Харсукно” прочитано лекції про творчість А.П.Чехова. Організовано екскурсії, виставки, лекції, проведено бесіди та інші заходи з працівниками промислових підприємств (заводи ім. Т.Г.Шевченка, ім. Косіора, емалевий, фабрика “Червоний дзеркальщик”), з навчальними закладами, обласними курсами бібліотечних працівників.

626. 1935, перше півріччя. Науково-методичному відділу надано функції активного комплектування.

627. 1935, липень. Здійснено вивчення читання дітьми науково-фантастичної літератури шляхом анкетування читачів.

628. 1935, кінець року. Створено групу довідково-бібліографічного апарату при науково-методичному відділі.

629. 1935, серпень. Дитячий відділ реорганізовано у філіал для дітей та юнацтва при ХДНБ. Він одержав нове приміщення. Це дало змогу відкрити при філіалі 2 абонементи, 2 читальних зали. Маючи чималий фонд (32 тис. книг, журналів, газет, виданих з

початку XIX ст.), дані про читацькі запити на дитячу літературу, працівники філіалу підготували пропозиції видавництвам України щодо видання дитячої літератури, перекладеної українською мовою.

630. 1935. Активізувалася видавнича діяльність ХДНБ як регіонального, методичного центру. Видано методичні посібники "Бібліотекам до міжнародного жіночого дня" (методичний лист), "Бібліотекам до 1 травня", "За високий урожай" (методико-бібліографічні матеріали).

631. 1935. Інструктори-методисти ХДНБ розробили для масових бібліотек 17 методичних матеріалів. Серед них методичні рекомендації "Робота бібліотек під час весняно-літніх сільськогосподарських робіт", "Зв'язок між бібліотеками й радіо в справі самоосвіти", "Програма семінару по підготовці книгонош", методичні листи з бібліотечної техніки.

632. 1935. Відділ національної та чужоземної літератури перейменовано у відділ літератури іноземними мовами та мовами народів СРСР. Працівники відділу розгорнули масову роботу спільно з національними клубами та бібліотеками міста. Методичну допомогу надано вірменським, єврейським книгозбірням.

633. 1935. Відділи науково-методичний і масової роботи організували 23 виставки. На основі книжкової експозиції, присвяченої 25-річчю з дня смерті Л.М.Толстого (представлено понад 2000 джерел), підготовлено низку бібліографічних покажчиків.

634. 1935. Бібліотека відмовилася від використання десяткової системи класифікації. За допомогою Державної бібліотеки ім. В.І.Леніна працівники ХДНБ розпочали створення нової системи бібліотечно-бібліографічної класифікації на підставі марксистсько-ленінського вчення про класифікацію наук.

635. 1935. Книжковий фонд бібліотек налічує 1 млн томів, у т.ч. 100 тис. нових надходжень. Колекція стародруків XVIII ст.

поповнилася 1000 примірників. Серед них 3 книги епохи Петра I, 5 вітчизняних книг 1725 – 1760 рр., французька, англійська ілюстрована художня література XVIII ст. (видання Ж.Б.Мольєра 1779 р., Вольтера 1768 – 1772 рр., Флоріана 1788 р.). Бібліотека зібрала цінну колекцію альманахів та збірників 20 – 40-х років XIX ст. (24 томи).

636. 1935. З метою поліпшення роботи в книгосховищі організовано бригади бібліотечних працівників, введено посаду інструктора з аналізу відмовлень.

637. 1935. Під час обробки книг застосовується "Инструкция по книгоописанию" (М., 1935).

638. 1935. Проведено інвентаризацію періодичних видань. Протягом року опрацьовано (індивідуальний і сумарний облік) дореволюційну періодику.

639. 1935. Перевірено понад 200 тис. книг за топографічним каталогом з метою виявлення "класово-шкідливої" літератури.

640. 1935. Комісія з раціоналізації і технормування у складі 5 працівників розробила заходи з упорядкування книгосховища, пневмопошти, розробила норми на процес перевірки журналів, розглянула питання про встановлення засклених виставочних вітрин, влаштування робочих місць у центральному читальному залі та ін.

641. 1935. На базі предметного каталогу створено систематичний каталог українською і російською мовами.

642. 1935. Введено посаду інструктора з контролю роботи каталогізаторів, перевірки якості організації та ведення систематичного каталогу.

643. 1935. 15 наукових працівників бібліотеки виконують бібліографічні процеси: розробку класифікаційних схем предметного каталогу, систематизацію книг, складання рекомендаційних бібліографічних списків, організацію виставок, надання консультацій. У консультаційно-довідковому бюро працює 10 осіб. Бібліографічно-консультаційними послугами

користуються різні групи читачів, в першу чергу наукові працівники, літератори, фахівці видавництв, радіо, педагоги, бібліотекарі.

1936

644. 1936, на 1 січня. У книгосховищі ХДНБ налічувалося 887048 видань.

645. 1936, 18 квітня. Бібліотека брала участь в організації книжкової виставки, представленої на Першій гарнізонній олімпіаді математиків (Харківський будинок Червоної Армії).

646. 1936, квітень. Виповнилося 40 років трудової діяльності заступника директора ХДНБ М.І.Румницької.

647. 1936, 24 квітня. У читальному залі ХДНБ відбувся камерний симфонічний концерт.

648. 1936, квітень. Відбувся вечір, присвячений життю та творчості В.В.Маяковського.

649. 1936, 12 травня. На Українській бібліотечній нараді було представлено повідомлення "Питання теорії та практики побудови каталогу в ХДНБ ім. В.Г.Короленка".

650. 1936, перше півріччя. На замовлення Харкоблвно підготовлено методичні матеріали "Як проводити читацькі конференції", "Організація колгоспних бібліотек", "Комплектування колгоспних бібліотек", "Як треба користуватися абетковим та систематичним каталогами".

651. 1936, перше півріччя. Для читачів ХДНБ організовано Пушкінський семінар.

652. 1936, липень – вересень. Працівники інструкторсько-методичної групи науково-методичного відділу підготували і надіслали до масових бібліотек 5 методичних матеріалів, у т.ч.: "Про збір бібліотекою читацьких відгуків на художні твори", "Робота бібліотеки з малописьменним читачем", "Досвід

проведення літературних днів на Миргородщині". Обстежено Лубенську, Лозівську районні бібліотеки, проведено інструктаж про організацію літературних днів, про списання літератури з бібліотечних фондів.

653. 1936. Відбувся семінар для фахівців бібліотеки. У системі підвищення професійного та "політично-технічного рівня бібліотекарів два працівники відділу реєстрації та каталогізації навчалися на вищих бібліографічних курсах при Українській книжковій палаті.

654. 1936. Зав. філіалом для дітей та юнацтва при ХДНБ Є.О.Мартинова підготувала анотований покажчик художньої літератури "Дитяча книжка", він виданий Книжковою палатою УРСР.

655. 1936. Підготовлено і видано методичні посібники "Техніка сільської бібліотеки", "Як проводити читацькі конференції в районних і колгоспних бібліотеках", "Проведення Пушкінського ювілею в масових бібліотеках".

656. 1936. Видано бібліографічний покажчик "Советские писатели о Толстом".

657. 1936. Науково-методичний відділ підготував тематичні бібліографічні посібники "Покажчик рецензій по філософії за 1931 – 35 рр.", "Покажчик літератури з мистецтвознавства", покажчики літератури про Радянську конституцію; про роботу депутатських груп, "Бібліографічний покажчик творів Ф.Шопена для фортепіано", "Література з міжнародних питань" та інші.

658. 1936. На замовлення Бібліотеки ім. М.Є.Салтикова-Щедріна виявлено та опрацьовано відомості про харківську періодику 1901 – 1916 рр.

659. 1936. Організовано каталоги: систематичний рідкісних видань (з XV ст.) та хронологічний рідкісних видань (з XV ст. по першу чверть XIX ст.).

660. 1936. Здійснено чергову наукову редакцію предметного каталогу (обсяг – 445 тисяч карток).

661. 1936. Протягом року читачами загального читального залу ХДНБ були 17123 особи (817 робітників, 118 військово-службовців, 10090 студентів, 624 учні, 2346 фахівців вищої кваліфікації, 3128 службовців). Вони відвідали зал 228779 разів. Читачам видано 478039 книг, 217121 газету.

662. 1936. ХДНБ брала участь у заходах з обслуговування стаханівців, підвищення їх загальнокультурного рівня. Проведено вечори, присвячені творчості В.Маяковського, М.Островського; підготовлено і поширено серед передовиків виробництва Харківщини рекомендаційні списки літератури для стаханівців – трактористів, комбайнерів, слюсарів тощо.

663. 1936. ХДНБ розпочала цілеспрямоване залучення до читальних залів передовиків виробництва. Розроблено план заходів з обслуговування робітників харківських підприємств. Рекомендаційні списки літератури для робітників окремих спеціальностей надси-лалися на заводи і фабрики.

664. 1936. Розпочато планомірну роботу з відмовленнями. Для цієї роботи виділено бібліотекаря-аналізатора. Поліпшено організацію праці в книгосховищі. Створено бригади для подання літератури до читальних залів.

665. 1936. Структура науково-методичного відділу остаточно закріплена. Відділ складається із таких груп: науково-бібліографічна, центральний довідковий аппарат, комплектування, книгознавча, інструкторсько-методична, група каталогів.

666. 1936 – 1939. Підготовлено до друку «Зведений каталог іноземної періодики в бібліотеках м. Харкова за 1900–1938 рр.». Він містить 5335 бібліографічних записів.

1937

667. 1937, на 1 січня. У книгосховищі ХДНБ налічується 1200065 книг, журналів та газет.

668. 1937, січень – березень. Організовано виставку до 100-річчя з дня смерті О.С.Пушкіна, яку представлено в радіопрограмі, на сторінках місцевих газет. Проведено літературну конференцію «Реалізм О.С.Пушкіна».

669. 1937, травень. Відбулося обговорення проекту бібліографічної класифікації для систематичного каталогу, розробленої науково-методичним відділом. Методологічною основою класифікації став марксизм-ленінізм.

670. 1937, 1 липня. Штат бібліотеки збільшився на 20 осіб (6 наукових працівників, 12 бібліотекарів та 2 технічних робітника) і становив 185 працівників.

671 1937, початок жовтня. За постановою президії Харківської міськради філіал для дітей та юнацтва ХДНБ переїхав у нове приміщення (Харківська набережна, № 8) через аварійний стан будівлі на вул. Фейєрбаха, № 3.

672. 1937, друге півріччя. Наркомос України виділив асигнування на обробку фонду дореволюційних видань ХДНБ.

673. 1937, кінець року. Наркомос України виділив асигнування на обробку неопрацьованих 150 тис. книжок, які надійшли до бібліотеки у 1918 – 1920 рр.

674. 1937. Створено відділ стародруків та рідкісних книг. Очолює відділ М.Габель. Організовано каталоги стародруків за місцем видання. Здійснювалися збір матеріалів з історії Великої французької буржуазної революції 1789 – 1824 рр., наукове вивчення ілюстрацій до художніх творів XVII – першої половини XIX ст. У книгосховищі бібліотеки створено музейний фонд (10 тис. книг XV – XVIII ст., видань 1800 – 1830 рр. та книг, заборонених царською цензурою).

675. 1937. Науково-методичний відділ підготував антологію і бібліографічний покажчик літератури українською та російською мовами «А.С.Пушкин в советской художественной литературе, 1922 – 1936 гг.».

676. 1937. Розроблено методичні матеріали "Методика вивчення читача в науковій бібліотеці", "Методика проведення бібліотечних екскурсій", "Організація планування в науковій бібліотеці", "Методи роботи з обов'язковим примірником і з іноземною літературою", "Вживання колективного автора в алфавітному каталозі ДНБК". Посібник "Схема систематичного каталогу ДНБК" містить вступну статтю та схеми окремих розділів каталогу. Закінчено збір матеріалів до довідкового видання "Харківський друк періоду громадянської війни".

677. 1937. Працівники інструкторсько-методичної групи науково-методичного відділу підготували матеріали за відгуками читачів про О.С.Пушкіна на базі заводських бібліотек Харкова, Полтави, Кременчука, Сум, Хорола. Вивчено запити читачів масових бібліотек.

678. 1937. Упорядковано систему аналітичного опису, запроваджено розкриття змісту збірників, наукових праць.

679. 1937. Організовано 2 гуртки з питань методики та гігієни розумової праці.

680. 1937. Активізувалася масова робота. В організації виставок, вечорів, лекцій, екскурсій активну участь брали працівники відділів обслуговування і масової роботи, науково-методичний та відділ національної та іноземної літератури. Проведено вечори, присвячені 750-річчю Шота Руставелі, творчості М.Островського, О.Толстого, М.Шолохова та ін.

681. 1937. Харківський моторо-ремонтний завод виготовив електропідйомник для книгосховища ХДНБ.

682. 1937 – 1938. Створено алфавітний каталог нот за назвами.

1938

683. 1938, на 1 січня. Бібліотечний фонд нараховує 1380879 примірників, у т.ч. фонд філіалу для дітей та юнацтва – 24330 книг. Читачами ХДНБ були 18283 осіб (986 робітників, 215 військовослужбовців, 7738 студентів, 3139 учнів, 1669 службовців з середньою освітою, 4636 службовців з вищою освітою).

684. 1938, лютий. У відділі чужоземної літератури відкрито виставку рідкісних видань Дж.Г.Байрона.

685. 1938, березень. Організовано виставку, присвячену життю та творчості О.М.Горького.

686. 1938, 18 квітня. За участю Харківського відділення спілки Радянських письменників було проведено вечір, присвячений пам'яті В.Маяковського.

687. 1938, липень. Відкрилася книжкова експозиція, присвячена життю та діяльності В.Г.Короленка.

688. 1938, 13 серпня – 1 жовтня. На прохання дирекції парку культури та відпочинку ім. О.М.Горького ХДНБ взяла на себе функції керівництва читальнею у парку. Читачі отримали можливість замовляти літературу з ХДНБ.

689. 1938, 4 квартал. Вивчалися вимоги на літературу наукових працівників і студентів. Проанкетовано 400 читачів ХДНБ. Вивчався попит читачів різних категорій на літературу з питань марксизму-ленінізму.

690. 1938. До бібліотек Москви і Ленінграда відряджено 5 працівників науково-методичного відділу ХДНБ, один працівник взяв участь у роботі класифікаційної комісії при Всесоюзній книжковій палаті.

691. 1938. У межах наукової роботи "Книжка, знищена царським урядом у 50 – 60 рр. XIX ст." книгознавча група науково-методичного відділу підготувала матеріали з історії книги, склала картотеку видань за темою.

692. 1938. За результатами наукової роботи підготовлено каталог "Радянська дитяча книжка за 20 років (1917 – 1937)".
693. 1938. Складені тематичні рекомендаційні списки "Що читати про Червону армію і Червоний флот", "Література про Паризьку комуну", "Література до 1 травня" та ін.
694. 1938. Фонди ХДНБ поповнилися цінними стародруками. Серед них "Історія чешського народу" Хачека (Прага, 1541), "Записки о Московском государстве" Герберштейна (Венеція, 1550), історичні прижиттєві твори польського історика Кромера, видані у Базелі 1582 р., два видання "Всесвітньої хроніки" Каріона (Вітенберг, 1560; Ліон, 1554), твори Йосифа Флавія (Франкфурт-на-Майні, 1599), "Твори" грецького філософа Платона (1558 р. видання) грецькою та латинською мовами, "Промови" Цицерона (Франфуркт, 1592), "Енеїда" Вергілія (Франкфурт, 1583).
695. 1938. Серед нових надходжень особливої уваги заслуговує рідкісний альбом "Рисунки и историческое описание одежды и вооружения российских войск" Висковатова 1841 р. видання. Ілюстрації в альбомі – це гравюри на сталі, виконані кращими російськими художниками першої третини XIX ст.
696. 1938. Вперше здійснювалося виявлення та аналіз дефектних книг (2064 прим.). Складено картотеку дефектної літератури.
697. 1938. Зроблено першу спробу реорганізувати ГАК відповідно до "Инструкции по составлению алфавитного каталога" (М., 1934). Через відсутність асигнувань та нестачу кадрів у 1938 – 1939 рр. оброблено 30 тис. карток при загальному обсязі ГАК 520 тис.
698. 1938. Основою створення тематичного каталогу художньої літератури стали окремі тематичні картотеки.
699. 1938. За участю Харківського відділення спілки Радянських письменників було проведено вечір "Слово о полку

Ігоревім", за участю Міськвно – вечір, присвячений творчості О.М.Горького.

700. 1938 – 1939. Організовано систематичні каталоги стародруків та рідкісних видань із історії книги.

701. 1938 – 1939. О.М.Бекетов розробив новий ескізний проект з розширення бібліотечної будівлі в бік Московського проспекту. На жаль, здійснити проект не вдалося.

1939

702. 1939, на 1 січня. Книжковий фонд ХДНБ нараховує 1624812 примірників видань.

703. 1939, лютий – березень. До святкування 125-річчя з дня народження Т.Г.Шевченка організовано два вечори, виставку, підготовлено читацьку картотеку матеріалів із газет про творчість поета та рекомендаційний список літератури.

704. 1939, 1 квартал. Відділ національної та іноземної літератури підготував два реферати на статті із французького журналу про історію, організацію бібліотечної справи в капіталістичних країнах. Матеріали було надіслано до редакції журналу "Красный библиотекарь".

705. 1939, квітень. У ХДНБ відбулася теоретична конференція за працею В.І.Леніна "Две тактики", у роботі якої брали активну участь працівники науково-методичного відділу.

706. 1939, перше півріччя. Упорядковано книжковий фонд центрального довідкового апарату та звірено його склад з каталогом книгосховища. Об'єднано каталоги прикнижкової і внутрішньожурнальної бібліографії.

707. 1939, липень – вересень. У великому читальному залі, літній читальні, відділах національної літератури, науково-методичному читачам надано 536 консультацій, виконано 2005 бібліографічних довідок.

708. 1939, кінець року. При ХДНБ організовано гурток "Друзі книги" у складі 12 осіб.

709. 1939. Утворено вчену раду ХДНБ. Головою ради затверджено директора П.С.Сафронова.

710. 1939. Вивчалися вимоги читачів – наукових працівників і студентів. Найбільшим попитом у читачів ХДНБ користується періодика минулих років.

712. 1939. Науково-методичний відділ підготував на допомогу бібліотекам 35 методичних та рекомендаційних посібників. Серед них методичний лист "Розгортання довідково-бібліографічної роботи в масових бібліотеках", методичні вказівки "Робота з літературно-художніми журналами", методико-бібліографічні матеріали "М.Ю.Лермонтов", рекомендаційний список "До 130-річчя з дня народження Ч.Дарвіна".

713. 1939. До 125-річчя з дня народження Т.Г.Шевченка ХДНБ проведено значну бібліографічну роботу, зібрано нові матеріали про поета. Підготовлено до друку 2 антології з теми. Академік Білецький високо оцінив антологію "Шевченко і російські письменники XIX ст.". Працю "Шевченко й українські письменники" було частково надруковано у "Вчених записках Харківського педінституту". Праця "Шевченко в російських перекладах дореволюційних і радянських" суттєво доповнює відомі дореволюційні покажчики перекладів творів Т.Г.Шевченка.

714. 1939. Здійснювалося науково-бібліографічне опрацювання матеріалів з теми "О.М.Горький і В.Г.Короленко. Висловлювання письменників один про одного".

715. 1939. Складено бібліографічний покажчик за фондами ХДНБ "Питання бібліотечного будівництва та бібліотечного устаткування в іноземних журналах".

716. 1939. Видано методико-бібліографічні посібники "Підготовка до шевченківського ювілею в масових бібліотеках" і "До 75-річчя з дня народження М.М.Коцюбинського".

717. 1939. До фонду надійшло 447677 документів, у т.ч. 39 видань XVI – XVII ст. з мистецтва, історії, літератури.

718. 1939. До ХДНБ надійшли книги з реквізованих приватних колекцій (21 тис. прим.).

719. 1939. Відділ реєстрації та каталогізації ХДНБ розпочав обробку ОСТів та патентів на винаходи, використовуючи досвід бібліотек Москви та Ленінграда. Опрацьовано 102705 примірників афіш та плакатів минулих років.

720. 1939. Створено алфавітний авторський каталог описів винаходів СРСР, нумераційний каталог описів винаходів СРСР, предметний каталог стандартів.

721. 1939. Створено каталог назв газет мовами народів СРСР (699 назв).

722. 1939. На замовлення користувачів виконано чимало довідок на базі колекції стародруків ХДНБ: "Оформлення книжок доби Петра І", "Портрети у російській книжці XVIII ст.", "Доба Петра І в освітленні західноєвропейських сатириків XVIII ст.", "Українська книга XVII ст." та ін.

723. 1939. Штат бібліотеки складався з 200 працівників.

724. 1939 – 1940. ХДНБ активно розгорнула роботу зі складання і видання тематичних рекомендаційних покажчиків, бібліографічних календарів суспільно-політичної і художньої літератури, рекомендаційних планів читання тощо.

725. 1939 – 1941. Філіал для дітей та юнацтва перетворився на одну з найбільших дитячих бібліотек в України. Його роботою цікавилися бібліотекарі Москви, Ленінграда, Києва, Полтави, Сум та інших міст.

726. Кінець 1930 років. Впроваджено плату за пересилку книжок. Це негативно позначилося на роботі МБА: значно зменшилося кількість абонентів ХДНБ та виданої літератури.

1940

727. 1940, на 1 січня. Фонд нараховував 680576 журналів, 259322 газети, 100603 видання іноземними мовами, 102501 твір друку мовами народів СРСР.

728. 1940, на 1 січня. Бібліотечний фонд налічує 1768947 документів, у т.ч. 1217344 книг, 14029 карт, 15000 стандартів, 10000 патентів.

729. 1940, 1 півріччя. На базі науково-методичного відділу створено відділи: комплектування, науково-бібліографічний, стародруків та музейної книги, обласний кабінет бібліотекознавства. Книгосховище і читальні зали об'єднано у відділ обслуговування.

730. 1940, серпень. Організовано виставку літератури про творчий шлях І.Репіна.

731. 1940, кінець року. Збільшилась дублетність фондів за рахунок 89409 книг минулих років, які надійшли з Книжкової палати УРСР.

732. 1940. Підготовлено і надруковано методико-бібліографічний посібник "Робота з антирелігійною книжкою в масових бібліотеках", списки літератури "Л.Н.Толстой (1828–1910)", "М.Горький (До 4-х роковин з дня злочинницького умертвління О.М.Горького, 1936. 18.VI)".

733. 1940. Основним способом поповнення фонду ХДНБ стає одержання платного обов'язкового примірника. Обсяг всесоюзного комплекта безкоштовного примірника, який отримувала бібліотека, складав понад 400 тисяч одиниць на рік, що призводило до накопичення у фонді непрофільної та маловикористовуваної літератури, надмірно збільшувало витрати на обробку й зберігання нових надходжень. Через це використання цього способу стало нераціональним.

734. 1940. Видано читачам 1077000 книг, журналів та газет, тобто у 10 разів більше, ніж у 1918 р. За показником

обслуговування читачів ХДНБ посідає третє місце серед публічних бібліотек СРСР.

735. 1940. Організовано підсобний фонд загального читального залу. Читачі одержували замовлену літературу з підсобного фонду протягом 2–3 хвилин.

736. 1940. Завдяки філіалу (відділенню) книгосховища, організованому в підвальному приміщенні бібліотеки, піднято книги з підлоги і розміщено на дерев'яних стелажах.

737. 1940. Організовано алфавітну картотеку рукописних книг та архівних матеріалів. Хронологічне охоплення – з XIV ст. Вона містить наукові описи рукописних книг, зібрань та колекцій архівних матеріалів українською, російською, церковнослов'янською та іноземними мовами.

738. 1940. У систематичному каталозі "Музика" відокремлено відомості про нотні видань від музикознавчої літератури.

1941

739. 1941, на 1 січня. Фонд бібліотеки складає 1887184 одиниці.

740. 1941, січень – березень У бібліотеці ведуться каталоги центрального довідкового апарату: газетний, каталог з історії ВКП(б), каталог анотованих карток, каталог внутрішньокнижкової і внутрішньожурнальної бібліографії, каталог рецензій, каталог техкарт. Здійснюється робота з організації каталогу творів класиків марксизму-ленінізму.

741. 1941, квітень. ХДНБ організувала виставку книг, виданих в Латвійській, Литовській і Естонській РСР.

742. 1941, перше півріччя. Керуючись рішенням постанови ЦК ВКП(б) "Про літературну критику та бібліографію" (1940 р.), підготовлено бібліографічний покажчик "Русские писатели XIX века о Т.Г.Шевченко", "Список основної літератури [до 60-річчя

з дня народження К.Є.Ворошилова]", пам‘ятку "Михаил Александрович Шолохов".

743. 1941, перше півріччя. Відділ обслуговування та фондів розпочав підготовку щоквартального бібліографічного "Бюлетеня новинок" Цікавою формою бібліотечної роботи стала організація універсального рекомендаційного джерела "Календар знаменних дат".

744. 1941, перше півріччя. Введено статистичний облік причин відмовлень. Ліквідовано 2000 випадків відмовлень шляхом заміни відсутньої літератури близькими за тематикою матеріалами.

745. 1941, перше півріччя. Послугами МБА ХДНБ користувалися 366 групових абонентів, у т.ч. 86 бібліотек різних регіонів СРСР. 184 індивідуальні абоненти мали змогу опрацьовувати літературу з фондів бібліотек Москви, Ленінграда, Києва, Львова.

746. 1941, перше півріччя. До бібліотечної структури входили сім відділів: реєстрації та каталогізації, комплектування, обслуговування та фондів, науково-бібліографічний, стародруків та рідкісної книги, національної та іноземної літератури, методичний кабінет бібліотекознавства, філіал-бібліотека для дітей та юнацтва. Штат ХДНБ – 220 осіб.

747. 1941, червень – вересень. З початком війни суттєво підвищилися запити читачів ХДНБ на літературу з військової справи, техніки, медицини. Відділ періодики обслуговував поранених бійців і командирів, для них укомплектовано близько 30 бібліотечок. Відділ національної і іноземної літератури провів опитування серед військових щодо їх потреб у виданнях певними мовами. За результатами опитування ХДНБ видала читачам 5500 книг 63-ма мовами народів Радянського Союзу.

748. 1941, липень – жовтень. У перші місяці війни бібліотека підготувала бібліографічні посібники з питань оборони. Спільно з Харківським міським комітетом комсомолу складено

покажчик "В помощь бибилиотекарю госпиталя". МБА обслуговував шпиталі. Незважаючи на часті бомбардування Харкова, читальний зал бібліотеки не припиняв обслуговувати читачів.

749. 1941, 16 жовтня. Фугасна бомба зруйнувала стіну книгосховища обсягом 5 тис. кубічних метрів. Вибито скло у всіх вікнах будівлі, оголені 7 корпусів стелажів із сотнями тисяч книжок. Літературу перенесено до читального залу, вестибюлю, відділу обробки та інших приміщень бібліотеки.

750. 1941, 25 жовтня – 31 грудня. У ХДНБ господарювали німецькі офіцери та солдати з "колон Кюнсберга" на чолі з представником особливого відділу міністерства закордонних справ Німеччини Френцем. 25 грудня за його наказом були опечатані приміщення бібліотеки і відібрані ключі. Трохи пізніше співробітники бібліотеки отримали можливість виходити на роботу, переносити книги з напівзруйнованого книгосховища.

751. 1941, грудень. За розпорядженням члена загальноміської бібліотечної комісії, офіцера СС Френца співробітники бібліотеки відібрали колекцію географічних карт XVII–XX ст. (10518 прим.) і майже всі географічні атласи (50 прим.), у т.ч. рідкісні ["Атлас Российский" (СПб., 1745), "Российский атлас" (Спб., 1792], карти України XIX – початку XX ст. Усі ці документи відправлено до Берліна.

752. 1941 жовтень – серпень 1943. У період тимчасової окупації поточне поповнення фонду ХДНБ за загальносоюзним обов'язковим безплатним примірником зосереджувалося в Новосибірську. Після визволення Харкова літературу було передано бібліотеці.

753. 1941, кінець року – 1942, початок. Під час морозів співробітники бібліотеки М.І.Румницька, Л.І.Вовк, О.В.Гаврилова, Є.Ф.Долінська, Г.Д.Клявіна, Т.І.Малець, Є.О.Мартинова, Г.В.Марченко, М.П.Мягка, В.О.Новикова, Є.О.Панченко,

Н.І.Радченко, Н.О.Розальон, С.П.Ставровський, О.Н.Тарахов-ська та інші перенесли 1,2 млн примірників видань з напів-зруйнованого книгосховища до інших приміщень.

754. 1941, кінець року – 1943, серпень. ХДНБ була під-порядкована бібліотечній секції відділу освіти Харківської міської управи. Бібліотека обслуговувала місцеве населення, окупаційну владу і війська. Співробітники ХДНБ змушені були надсилати літературу до Берліна, виконуючи замовлення німецьких вчених, промисловців, військових фахівців, дипломатів, представників спецслужб.

755. 1941 – 1943. Бібліотека зазнала значних збитків: німецько-фашистськими окупантами знищено і вивезено 595 тис. одиниць фонду, у тому числі наукову, художню літературу, географічні карти, технічні журнали, періодику іноземними мовами, спецфонди.

756. 1941 – 1943. Представник Особливого відділу німецького міністерства закордонних справ Френц та представники штабу Розенберга Сконауде і Томсон вивезли до Німеччини 72200 томів книг із фонду ХДНБ ім. В.Г.Короленка.

757. 1941 – 1943. У ХДНБ тимчасово знаходилися книжкові фонди бібліотек, музеїв, інших організацій та установ, особисті бібліотеки діячів науки, культури. Ці зібрання, які надійшли до бібліотеки незадовго до окупації, зберегти не судилося. Декотрі з них фашисти відправили до Німеччини (колекція Київ-ської історичної бібліотеки, книги з бібліотеки Харківського відділення Спілки радянських письменників України та інші). Основна частина зібрань, у т.ч. бібліотечний фонд Харківського педагогічного інституту іноземних мов, бібліотека Палацу піонерів, фонд обласної дитячої бібліотеки тощо) згоріли у пожежі 15 березня 1943 р.

758. 1941 – 1955. Бібліотека не одержувала описів винаходів, оскільки вони взагалі не публікувалися.

1942

759. 1942, лютий. Український поет Микола Бажан писав, що по-своєму боролася з гітлерівським вандалізмом бібліотекар Харківської державної наукової бібліотеки ім. В.Г.Короленка М.Румницька, коли в лютневі морози 1942 р. обледенілими залізними сходами перенесла сотні тисяч книг в надійне сховище, у підвал, рятуючи їх від снігу, дощу і німецьких солдатів.

760. 1942, 10 лютого. Філіал для дітей та юнацтва ХДНБ зайнято військовою зенітною частиною під гараж. Викинуто із приміщення і спалено 50 тис. томів.

761. 1942, літо. Створено загальноміську бібліотечну комісію на допомогу місцевій групі Оперативного штабу А.Розенберга, тобто комісію з "очищення бібліотек", до складу якої входили бібліотечні фахівці, у т.ч. заступник директора ХДНБ О.Н.Кривецька. На регулярних засіданнях комісії її членам давалися вказівки щодо відбору у бібліотечних фондах книг "небажаних" авторів, цінних і рідкісних видань.

762. 1942. Протягом року книги зі зруйнованого книгосховища перенесено до інших приміщень бібліотеки, підібрані видання за номерами; відокремлено художню літературою німецькою мовою від основного фонду; здійснено добір книжок для фонду читального залу.

763. 1942. Філіал для дітей та юнацтва переміщено з Харківської набережної № 8 та Катеринославської вул. № 18 до провулку Короленка № 16 на другий поверх.

764. 1942. Штат бібліотеки до 1 жовтня складався з 25 осіб, з 1 жовтня – 36 працівників, у т.ч. 12 позаштатних.

1943

765. 1943, 18 лютого. Представники німецької жандармерії спалили 50 тис. томів із фонду ХДНБ на бруківці провулку Короленка.

766. 1943, 10 березня. Німецька авіаційна бомба пошкодила дах над великим читальним залом. Зосереджені у ньому близько 200 тис. томів майже на 80% було врятовано. Після першого весняного дощу під уламками стелі загинуло 3020 стародруків з колекцій відділу рідкісних видань і рукописів.

767. 1943, 15 березня. Військові частини, які проходили повз бібліотечний будинок (пров. Короленка, № 16) спалили його. Згоріло 263 тис. видань, меблі.

768. 1943, березень. Виникла загроза повного знищення книжкового фонду. Перед будинком бібліотеки офіцери й солдати німецької жандармерії розпалили вогнище з книжок. Майже цілком згоріла колекція східної літератури (біля 30 тис. прим.), що містила видання XIX – XX ст. Збереглася лише невелика її частина, що належала до фонду стародруків і рідкісних видань. Окупанти мали намір продовжити "акцію" й надалі, викинути через вікна на бруківку майже всі книжки, та цьому перешкодив військовий комендант Харкова, а міська управа підтримала звернення в.о. директора ХДНБ М.І.Румницької, видала бібліотеці охоронну грамоту.

769. 1943, 18 квітня. Представники штабу Розенберга Венднагель і Брауне відвезли на залізничний вокзал генеральний систематичний каталог (13 каталожних шаф, 82 ящики, майже 1,2 млн карток).

770. 1943, після 23 серпня. Організовано підсобний фонд (5000 примірників) читального залу бібліотеки. У 1946 р. обсяг цього фонду налічував 20 тис. томів.

771. 1943, кінець серпня. В одній з уцілілих кімнат напівзруйнованої будівлі ХДНБ відкрився читальний зал на 30 місць. До початку 1944 р. читальний зал мав 50 місць.

772. 1943, кінець серпня. Державний фонд літератури для відбудови бібліотек СРСР надіслав ХДНБ 25 тис. примірників. Чимало книг одержано з Уфімського і Ташкентського Держфондів.

773. 1943, вересень – грудень. За чотири місяці до бібліотеки записався 601 читач. Читачі відвідали бібліотеку 3878 разів, видано 28497 примірників.

774. 1943, друге півріччя. Для збереження книжкового фонду розпочато інвентарізацію видань під час їх надходження до відділу обробки. До цього часу цей процес здійснювався після обробки та каталогізації.

775. 1943 – 1945. Упорядковано бібліотечний фонд, 1 млн 200 тис. томів перенесено з підвалу до інших приміщень бібліотеки.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....3

ІСТОРИЧНА ДОВІДКА.....5

1883 – 1885.....31

1886.....32

1887.....34

1888.....36

1889.....37

1890.....38

1891.....41

1892.....42

1893.....43

1894.....44

1895.....44

1896.....46

1897.....46

1898.....47

1899.....47

1900.....48

1901.....49

1902.....51

1903.....53

1904.....55

1905.....56

1906.....58

1907.....60

1908.....61

1909.....63

1910.....64

1911.....65

1912.....67

1913.....69

1914.....71

1915.....72

1916.....74

1917.....76

1918.....78

1919.....79

1920.....80

1921.....82

1922.....82

1923.....83

1924.....86

1925.....89

1926.....91

1927.....93

1928.....95

1929.....96

1930.....98

1931.....100

1932.....101

1933.....103

1934.....106

1935.....109

1936.....113

1937.....116

1938.....118

1939.....120

1940.....123

1941.....124

1942.....128

1943.....129

Наукове видання

Харківська державна наукова бібліотека
ім. В.Г.Короленка.
Події. Факти

Довідник
Частина 1
1886 – 1943

Редактор С.М.Миценко

Підписано до друку Формат паперу 60х84 1/16
8,1 друк. арк., 7,3 обл.-вид. арк. Папір для множ. апаратів. Тираж
Замовлення
Ксерокс ХДНБ ім. В.Г.Короленка, 61003, Харків-3, пров. Короленка, 18.